ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

សៀវភៅ ស

ស្តីពី

ការបោះឆ្នោតសកលជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ

នីតិកាលទី ៥ នៃរដ្ឋសភា

នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត

ថ្ងៃទី ០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣

សេចក្ដីសង្ខេប

នៅថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ការបោះឆ្នោតសកលសម្រាប់នីតិកាលទី៥នៃរដ្ឋសភាកម្ពុជាត្រូវបានរៀបចំឡើងនៅតាមការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ១៩,០០៩ នៅទូទាំងប្រទេស។

នេះគឺជាការបោះឆ្នោតថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិលើកទី១១ ដែលត្រូវបានរៀបចំដោយគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត(គ.ជ.ប)។ សម្រាប់ការបោះឆ្នោតនៅឆ្នាំ២០១៣នេះ ដំបូងឡើយ គ.ជ.ប បានទទួលស្គាល់តំណាងគណបក្សនយោបាយចំនួន ៩៩,៤៨១ រូប ដែលមកពីគណបក្សនយោបាយផ្សេងៗ រួមមាន គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា (តំណាងចំនួន ១៩,០០៩ រូប និងតំណាងបម្រុងចំនួន ១៩,០១៣ រូប) គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ (តំណាងចំនួន ១៨,០១២ រូប និងតំណាងបម្រុងចំនួន ១៧,៥១៤ រូប) និង គណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច (តំណាងចំនួន ១៤,៨៣៩ រូប និងតំណាងបម្រុងចំនួន ១០,០៤៤ រូប)។ គ.ជ.ប ក៏បានទទួលស្គាល់ផងដែរនូវអ្នកសង្កេតការណ៍ចំនួន ៩,៩៣១ រូប មកពីគណបក្សសមរង្ស៊ី និងអ្នកសង្កេតការណ៍ចំនួន ៤,៧៨០ រូប មកពីគណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស ដែលបន្ថែមទៅលើចំនួនអ្នកសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតជាតិ ដែលទទួលស្គាល់រួចហើយ ចំនួន ៤០,១៤២ រូប មកពីអង្គការ និងសមាគមចំនួន ៣៥ រួមមាន អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលទទួលបន្ទុកតាមដានការបោះឆ្នោត ដូចជា COMFREL ដែលបានដាក់អ្នកសង្កេតការណ៍នៅតាមការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ។

គ.ជ.ប បានទទួលស្គាល់ផងដែរនូវអ្នកសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតអន្តរជាតិចំនួន ២៩២ រូប មកពីអង្គការអន្តរជាតិចំនួន ៣៥ និងមកពីស្ថានទូត និងប្រទេសនានា។ ក្នុងចំណោមអ្នកសង្កេតការណ៍អន្តរជាតិ មានឥស្សរជនជាន់ខ្ពស់មួយចំនួន ដូចជាអតីតប្រធានរដ្ឋសភា៥អាណត្តិរបស់ហ្វីលីពីន អតីតអនុប្រធានាធិបតីឥណ្ឌូនេស៊ី អតីតឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីកាណាដា អតីតឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីសាធារណរដ្ឋកូរ៉េ សមាជិកព្រឹទ្ធសភាប៉ាគីស្ថាន ប្រធានគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតរបស់ហ្វីលីពីន ថៃ និងមីយ៉ាន់ម៉ា និងសមាជិកគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតម៉ាឡេស៊ី ឡាវ និងរុស្ស៊ី និងប្រធានលេខាធិការដ្ឋានអាស៊ានទទួលបន្ទុកអភិវឌ្ឍកិច្ចការសហគមន៍។ ពុំមានអ្នកសង្កេតការណ៍អន្តរជាតិណាមួយ បានរាយការណ៍ថាបានឃើញអំពីការអនុវត្តខុសឆ្គងធ្ងន់ធ្ងរនៅថ្ងៃបោះឆ្នោតនោះទេ ហើយស្ទើរតែគ្រប់ក្រុមទាំងអស់បានចេញសេចក្ដីថ្លែងការណ៍ដោយសម្ដែងនូវការពេញចិត្តចំពោះការប្រព្រឹត្តទៅដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ និងបរិយាកាសប្រកបដោយសន្តិភាពនៃការបោះឆ្នោតសកលឆ្នាំ២០១៣ នៅកម្ពុជា នៅក្នុងសន្និសីទសារព័ត៌មានដែលបានរៀបចំឡើងនៅសណ្ឋាគារភ្នំពេញ កាលពីថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣។

ការបោះឆ្នោតត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រចំនួន ១២៣រូប តំណាងឱ្យ ២៤ រាជធានី ខេត្ត នៅការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ១៩,០០៩ ដោយមានមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោតសរុបចំនួន ១១៤,០៥៤ រូប។ លទ្ធផលបោះឆ្នោតបឋម ដែលផ្ដល់ដោយ គ.ជ.ប និងបានផ្សព្វផ្សាយតាមរយៈទូរទស្សន៍ជាតិកម្ពុជានៅល្ងាចថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត បានឱ្យដឹងអំពីចំនួនសន្លឹកឆ្នោតសរុបដែលបានបោះនៅតាមឃុំនីមួយៗ ។ លទ្ធផលបណ្ដោះអាសន្នដែលប្រកាសដោយ គ.ជ.ប នៅថ្ងៃទី១២ ខែសីហា បានឱ្យដឹងអំពីចំនួនសន្លឹកឆ្នោតដែលទទួលបានដោយគណបក្សនីមួយៗ ដែលក្នុងនោះគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបាន ៣,២៣៥,៩៦៩ សំឡេង និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិទទួលបាន ២,៩៤៦,១៧៦ សំឡេង។

គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាបានប្រកាសអំពីការគណនាលទ្ធផលរបស់ខ្លួន ដោយគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបាន ៦៨ អាសនៈ ហើយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិទទួលបាន ៥៥ អាសនៈ ដែលស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការប្រកាសរបស់អង្គការ COMFREL (គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ៦៧ អាសនៈ និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ៥៦

អាសនៈ)។ ផ្ទុយទៅវិញ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានប្រកាសថា ខ្លួនទទួលបាន ៦៣ អាសនៈ ហើយគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបាន ៦០ អាសនៈ ។ **ប្រសិនបើការអះអាងនេះ ផ្អែកទៅលើទម្រង់បែបបទដើម ដែលផ្តល់ជូនដោយប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ ហើយដែលតំណាងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា និងតំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ក៏ដូចជាអ្នកសង្កេតការណ៍របស់អង្គការ COMFREL ទទួលបានពីការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗនោះ លទ្ធផលបឋមនឹងមិនមានភាពខុសគ្នានោះទេ។**

ទោះបីជាមានប្រព័ន្ធលម្អិតនៃនីតិវិធី ការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ និងការបូកសរុបហ្មត់ចត់ក៏ដោយ រួមទាំងឱកាសនៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹង និងប្តឹងឧបាស្រ័យនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ (ដែលភស្តុតាងអាចត្រូវបានបង្ហាញ និងពិនិត្យ) ក៏នៅតែមានការចោទប្រកាន់អំពីភាពមិនប្រក្រតីជាច្រើន ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយតាមរយៈសារព័ត៌មានសុន្ទរកថាជាសាធារណៈ លិខិតផ្ញើជូន គ.ជ.ប ក៏ដូចជាតាមពាក្យចចាមអារ៉ាមដោយគ្មានភស្តុតាងឱ្យចាត់ទុកជាបានការ និងមានទម្ងន់ឡើយ ។

*«សៀវភៅ ស»*នេះ ផ្តល់នូវព័ត៌មានពិស្តារអំពីនីតិវិធីទាំងឡាយដែលត្រូវអនុវត្តតាម នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនីមួយៗនៃការបោះឆ្នោត រួមជាមួយនឹងតួលេខជាក់ស្តែងដែលទទួលបានមកពីការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ ក៏ដូចជាការបង្ហាញជូនទាំងពាក្យបណ្តឹងផ្លូវការដែលបានប្តឹង និងការចោទប្រកាន់ក្រៅផ្លូវការ ពាក់ព័ន្ធនឹងការចងក្រងបញ្ជីបោះឆ្នោត និងការចោទប្រកាន់អំពីភាពមិនប្រក្រតីនានា ពាក់ព័ន្ធនឹងថ្ងៃយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត ថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត និងលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ននៃការបោះឆ្នោត ។

ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបញ្ជីបោះឆ្នោត

ដោយមានសាក្សីរាប់ពាន់នាក់ជាអ្នកសង្កេតការណ៍ជាតិ និងអន្តរជាតិនោះ ដំណើរការនៃការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត បានប្រព្រឹត្តទៅអស់រយៈពេលបួនខែ នៅចុងឆ្នាំ២០១២។ គណបក្សនយោបាយមានសិទ្ធិបញ្ជូនអ្នកសង្កេតការណ៍របស់ខ្លួនទៅចូលរួមក្នុងគ្រប់ដំណើរការទាំងអស់ ប៉ុន្តែគណបក្សសម រង្ស៊ី និងគណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស បានសម្រេចមិនចូលរួមក្នុងដំណើរការសង្កេតការណ៍នេះ។

មុនពេលដែលបញ្ជីបោះឆ្នោតថ្មី ក្លាយជាបញ្ជីផ្លូវការនោះ បញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូងត្រូវបានបិទផ្សាយជាសាធារណៈ នៅតាមឃុំសង្កាត់នីមួយៗ ដើម្បីអាចកែតម្រូវបាននូវភាពមិនត្រឹមត្រូវ និងកំហុសឆ្គងទាំងឡាយ។ នៅទូទាំងប្រទេស មានតែបណ្តឹងចំនួន ៣៧ ប៉ុណ្ណោះ ដែលបានប្តឹងជំទាស់ទៅនឹងការមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត ឬប្តឹងតវ៉ាឱ្យចុះឈ្មោះ ឬរក្សាឈ្មោះ ដែលពីមុនត្រូវបានដកចេញ ឬបដិសេធមិនចុះឈ្មោះ។

ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ការស្ទាបស្ទង់មតិពីរដោយឡែកពីគ្នាដែលធ្វើឡើងដោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិ បានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវភាពខុសគ្នាយ៉ាងច្រើន។ គួរកត់សម្គាល់ថា លទ្ធផលមួយចំនួនរបស់ពួកគេ មានភាពខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពីមួយទៅមួយ។ ការស្ទាបស្ទង់មតិមួយបង្ហាញថា អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានចំនួន ៩៧,៧% បានអះអាងថាបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ខណៈដែលតួលេខប្រៀបធៀបនៅក្នុងការស្ទង់មតិមួយផ្សេងទៀតគឺមានតែ ៨២,៩% ប៉ុណ្ណោះ។

របាយការណ៍នៃការស្ទង់មតិខាងដើមបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ឈ្មោះរបស់អ្នកដែលឆ្លើយសំណួរនៅក្នុងគំរូអង្កេតចំនួន ១៣,៥% ដែលបានអះអាងថាបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ពុំអាចរកឃើញនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។ តួលេខនេះ ត្រូវបានប្រើជាមូលដ្ឋានក្នុងការប៉ាន់ស្មានដើម្បីឈានទៅរកការសន្និដ្ឋានថាមានអ្នកបោះឆ្នោតដែលបាត់ឈ្មោះចំនួន ១,២៥ លាននាក់ នៅទូទាំងប្រទេស ដូចដែលបានផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយនៅក្នុងសារព័ត៌មាន។ ប៉ុន្តែគួរឱ្យសោកស្តាយ អង្គការស្ទង់មតិទាំងនេះ បានបដិសេធមិនព្រមផ្តល់ជូនព័ត៌មានពិស្តារណាមួយមក គ.ជ.ប ដែលនឹងអាចឱ្យធ្វើការត្រួតពិនិត្យយ៉ាងហ្មត់ចត់នូវឈ្មោះដែលបាត់ពីក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។

ផ្ទុយទៅវិញ ការស្ទង់មតិស្រដៀងគ្នាមួយក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោតជាតិឆ្នាំ២០០៨ គ.ជ.ប បានទទួលឈ្មោះចំនួន ៨៨ ដែលស្ថាប័នស្ទង់មតិបានលើកឡើងថាមិនអាចរកឃើញក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត ហើយ គ.ជ.ប អាចមានលទ្ធភាពរកឈ្មោះទាំងអស់នោះ ដែលរួមមាន ១៥នាក់ ដែលមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត ហើយ ៣១នាក់បានចាកចេញទៅឃុំផ្សេងៗ ចាប់តាំងពីពួកគេបានចុះឈ្មោះ។

ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ទោះជាការបោះឆ្នោតក្តី ឬការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតក្តី ពុំមានលក្ខណៈចាប់បង្ខំទេ។ នៅគ្រប់ប្រទេសប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានរបៀបបោះឆ្នោតដូចគ្នា មានប្រជាពលរដ្ឋជាច្រើននាក់ ដែលមិនចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬមិនបោះឆ្នោត ទោះបីជាពួកគេមានសិទ្ធិក៏ដោយ។ ករណីនេះក៏បានកើតឡើងផងដែរ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដូច្នេះពុំគួរយើងសន្មតថាជាកំហុសឆ្គងនៃនីតិវិធីចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតនោះទេ។ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាជនដែលចេញទៅបោះឆ្នោតមានអត្រា ៦៩,៦១% ក្នុងឆ្នាំ២០១៣ គឺមានកម្រិតខ្ពស់បើធៀបទៅនឹងប្រទេសផ្សេងៗដែលគ្មានកាតព្វកិច្ចបោះឆ្នោតដោយចាប់បង្ខំ ដូចជានៅប្រទេសហ្វីលីពីន មានអត្រា ៦០,៧% ក្នុងឆ្នាំ២០១៣ នៅប្រទេសឥណ្ឌា មានអត្រា ៥៨,១៩% ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ និងនៅសហរដ្ឋអាមេរិក មានអត្រាតែ ៤១,៥៩% ប៉ុណ្ណោះក្នុងឆ្នាំ២០១០។

បណ្តឹងក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត និងថ្ងៃបោះឆ្នោត

ក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត គណៈកម្មការឃុំសង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត បានទទួលពាក្យបណ្តឹងសរុបចំនួន ៣៧៣។ ក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត គឃ/សប បានទទួលពាក្យបណ្តឹងចំនួន ២៨១។ ក្រៅពីនេះមាន ៥ បណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងថ្ងៃស ដែលជាថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោតមួយថ្ងៃ និងជាថ្ងៃដែលពុំអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើយុទ្ធនាការឃោនាបោះឆ្នោតឡើយ។ បណ្តឹងដែលមានចំនួនសរុប ៦៥៩ នេះ ពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រព្រឹត្តក្នុងដំណើរការរយៈពេល ១ខែ នៃការបោះឆ្នោត ក្នុងឃុំសង្កាត់ ១,៦៣៣។ ពោលគឺចាប់ពីថ្ងៃបើកយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោតហូតដល់ថ្ងៃបញ្ចប់ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត ជាមធ្យមគណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត ទទួលពាក្យបណ្តឹងចំនួន ០,៤ នៃករណីចោទប្រកាន់ពីភាពមិនប្រក្រតី។

ក្នុងចំណោមបណ្តឹងចំនួន ២៨១ ក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត មាន ៤ករណី លេចធ្លោជាងគេ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបំភិតបំភ័យ និងការរំខានអ្នកបោះឆ្នោត មានចំនួនស្មើរស្មើពាក់កណ្តាលនៃពាក្យបណ្តឹងសរុប ដែលរួមមាន៖ ការរំខានដល់ដំណើរការបោះឆ្នោត (៤៩បណ្តឹង) ការបំភិតបំភ័យអ្នកបោះឆ្នោត (៣០បណ្តឹង) ការរារាំងអ្នកបោះឆ្នោតមិនឱ្យទៅបោះឆ្នោត (២៨បណ្តឹង) និងការកត់ឈ្មោះ ការថតរូប ឬការសួរសំណួរ ដល់អ្នកបោះឆ្នោតនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត(២៤បណ្តឹង)។

ភាគច្រើននៃបណ្តឹងខាងលើ ពុំបានផ្តល់ភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់សំអាងប្តឹងទៅគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតនៅថ្នាក់ដំបូង ឬថ្នាក់បន្តបន្ទាប់នោះទេ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី មនុស្ស ២៥នាក់ ត្រូវបានដាក់ទណ្ឌកម្មដែលជាលទ្ធផលនៃការដោះស្រាយបណ្តឹងទាំងអស់នេះ។

ក្រៅពីពាក្យបណ្តឹងផ្លូវការ ដែលបានទទួល និងដោះស្រាយការចោទប្រកាន់ក្រៅផ្លូវការផ្សេងទៀត មានពាក់ព័ន្ធដល់ការចោទប្រកាន់អំពីការបន្លំតួលេខបោះឆ្នោតតាមរបៀបមួយចំនួន។ ហេតុដូច្នេះ មានសារៈសំខាន់ដែលត្រូវកត់សម្គាល់ថា មាននីតិវិធីប្រកបដោយតម្លាភាព និងពិស្តារ សម្រាប់ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត និងកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោត ដោយមានវត្តមានសាក្សីជាច្រើន ដែលរួមមានតំណាងមកពីគណបក្សនយោបាយប្រកួតប្រជែងបោះឆ្នោតទាំងអស់។ ដូចគ្នានេះដែរ ដំណើរការប្រកបដោយតម្លាភាព និងដែលអាចផ្ទៀងផ្ទាត់ បានប្រព្រឹត្តទៅនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃការបូកសរុបលទ្ធផលបោះឆ្នោត។

នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃដំណើរការនេះនៅគ្រប់ការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ តំណាងមកពីគណបក្សទាំងអស់ដែលចូលរួមការបោះឆ្នោត មានវត្តមាន និងបានចុះហត្ថលេខាលើឯកសារពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីបង្ហាញថានីតិវិធីត្រូវបានអនុវត្តយ៉ាងត្រឹមត្រូវ និងថាការរាប់សន្លឹកឆ្នោត រួមទាំងសំឡេងឆ្នោតដែលត្រូវបានកត់ត្រាដូចដែលគណបក្សនីមួយៗទទួលបាន ពិតជាត្រឹមត្រូវ។ អ្នកសង្កេតការណ៍ ក៏មានវត្តមានធ្វើជាសាក្សីនៅក្នុងដំណើរការទាំងមូល។ ពុំមានតំណាងគណបក្សណាមួយដែលមានវត្តមាន នៅគ្រប់ការិយាល័យណាមួយនៃការិយាល័យទាំង ១៩,០០៩ មិនបានចុះហត្ថលេខា សម្រាប់នីតិវិធីលើឯកសារពាក់ព័ន្ធនោះទេ។

នៅពេលដែល គ.ជ.ប បានអនុវត្តផ្ទៀងផ្ទាត់កំណត់ត្រាមកពីខេត្តចំនួន ៤ តាមបញ្ជារបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ គេសង្កេតឃើញមានកំហុសឆ្គងបានកើតឡើងនៅក្នុងករណីខ្លះ។ ដោយសារការធ្វេសប្រហែសរបស់មន្ត្រីនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត កញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»មួយចំនួន មិនត្រូវបានបិតភ្ជិត។ ប៉ុន្តែកញ្ចប់«ក»ទាំងនោះត្រូវបានដាក់បញ្ចូលដោយត្រឹមត្រូវទៅក្នុងកញ្ចប់«ខ» ហើយកញ្ចប់«ខ» ដាក់បញ្ចូលក្នុងកញ្ចប់«គ» និងបន្ទាប់មកដាក់បញ្ចូលក្នុងកញ្ចប់«ឃ» ដែលកញ្ចប់ទាំងអស់នេះ ត្រូវបានវេចខ្ចប់នៅចំពោះមុខតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍។ លើសពីនេះទៅទៀត មានករណីតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ដែលមានភាពខុសគ្នាខ្លះ រវាងចំនួនសន្លឹកឆ្នោតដែលបានកត់ត្រា និងចម្លងចូលទៅក្នុងទម្រង់ផ្សេងៗដែលត្រូវដាក់នៅក្នុងកញ្ចប់។ ហើយបន្ទាប់ពីផ្ទៀងផ្ទាត់ជាមួយនឹងទិន្នន័យបឋម (រាប់បញ្ចូលទាំងផ្ទាំងក្រដាសធំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោតដែលបិទនៅលើជញ្ជាំងការិយាល័យបោះឆ្នោតដែលកត់ត្រាចំនួនសន្លឹកឆ្នោតនៅពេលរាប់សន្លឹកឆ្នោត) គ្មានករណីណាមួយបង្ហាញថាភាពខុសគ្នានេះបណ្តាលឱ្យមានការប្រែប្រួលដល់ចំនួនសន្លឹកឆ្នោតដែលគណបក្សនីមួយៗទទួលបាននោះឡើយ។

អ្នកសង្កេតការណ៍ជំនាញគឺលោកសាស្ត្រាចារ្យ Shiro Harada មកពីសាកលវិទ្យាល័យតូក្យូបាននិយាយថា "កំហុសដែលកើតចេញពីការធ្វេសប្រហែសទាំងនោះ......ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនបានឃើញភស្តុតាងច្បាស់លាស់ណាមួយអំពីការកេងបន្លំលើគណបក្សសង្គ្រោះជាតិទេ" (ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ទំព័រ២)។

ការចោទប្រកាន់មួយទៀតក៏បានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តាញសារព័ត៌មានដែរ តែមិនមែនតាមរយៈអាជ្ញាធររៀបចំការបោះឆ្នោតទេ បានចោទប្រកាន់ថាទឹកថ្នាំដែលលុបលាងមិនជ្រះដែលប្រើសម្រាប់សម្គាល់ម្រាមដៃអ្នកបោះឆ្នោតកុំឱ្យបោះឆ្នោតបានច្រើនដងនោះអាចដុសសំអាតចេញដោយងាយស្រួល។ ទឹកថ្នាំនោះត្រូវបានផ្តល់ដោយរដ្ឋាភិបាលឥណ្ឌាជាជំនួយសម្រាប់ការបោះឆ្នោត ហើយទឹកថ្នាំប្រភេទនេះត្រូវបានប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយយ៉ាងហោចណាស់នៅក្នុងប្រទេសចំនួន ៦ រួមទាំងប្រទេសឥណ្ឌាផងដែរ។

ចាប់តាំងពីការប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្នមក ប្រធានាធិបតី នាយករដ្ឋមន្ត្រី និងថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយដ៏ទៃទៀតមកពីប្រទេសជាច្រើនបានសម្តែងការវាយតម្លៃជាវិជ្ជមានចំពោះដំណើរការនៃការបោះឆ្នោត និងបានស្វាគមន៍ចំពោះលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតនេះ។ លោក **បាន គីមូន** អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្រសួងការបរទេសសហរដ្ឋអាមេរិក សហគមន៍អឺរ៉ុប និងតំណាងផ្សេងទៀតបានសម្តែងនូវការពេញចិត្តចំពោះការរៀបចំការបោះឆ្នោតនេះ។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍ទាំងនោះ បានលើកទឹកចិត្តគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ដោះស្រាយភាពមិនចុះសម្រុងគ្នាដោយសន្តិវិធី និងស៊ើបអង្កេតភាពមិនប្រក្រតីណាមួយដែលអាចកើតឡើងមុនពេល និងអំឡុងពេលនៃការបោះឆ្នោត។ សហគមន៍អឺរ៉ុបបានសម្តែងក្តីសង្ឃឹមថា "វាល់វិវាទដែលដាក់ជូន គ.ជ.ប និងយន្តការគតិយុត្តិដែលមានស្រាប់នឹងត្រូវបានដោះស្រាយភ្លាមៗ និងប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌"។

យន្តការយុត្តាធិការដែលមានស្រាប់គឺ គ.ជ.ប និងក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញដែលបានប្រើប្រាស់តួនាទីតាមអាណត្តិរបស់ខ្លួន ដើម្បីដោះស្រាយពាល់បណ្តឹងទាំងអស់របស់គ្រប់គណៈបក្សនយោបាយ និងបុគ្គលអនុលោមតាម

ច.ប.ត.រ និងប្រកបដោយលក្ខណៈសេរីនិងយុត្តិធម៌។ មានការដាក់ចេញនូវសេចក្តីសម្រេចដែលរួមមានការដាក់ទោស ទណ្ឌតាមករណីសមស្របចំពោះការបំពានច្បាប់ ឬនីតិវិធី។ ឥឡូវនេះដំណើការបានខិតជិតដល់ការបញ្ចប់ហើយដែលឈានទៅរកការប្រកាសលទ្ធផលបោះឆ្នោតជាផ្លូវការដោយ គ.ជ.ប ដែលគ្រោងធ្វើនៅថ្ងៃទី៨ ខែកញ្ញាខាងមុខនេះ។ ដូច្នេះការស្នើសុំឱ្យមានការបង្កើតយន្តការថ្មីមួយដូចជា "គណៈកម្មការចម្រុះ" ឬ"គណៈកម្មការពិសេស" នោះ មិនត្រឹមតែស្ថិតនៅក្រៅកាលបរិច្ឆេទកំណត់ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងស្ថិតនៅក្រៅក្របខណ្ឌនៃ ច.ប.ត.រ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលបានផ្តល់អំណាចឱ្យ គ.ជ.ប ក្នុងការរៀបចំដំណើរការបោះឆ្នោត និងផ្តល់អំណាចឱ្យ គ.ជ.ប និងក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងការដោះស្រាយវិវាទដែលអាចកើតមានឡើងក្នុងការបោះឆ្នោត។

លើសពីនេះព្រះមហាក្សត្រ បានចេញព្រះរាជសារចំនួនពីរទាក់ទងនឹងស្ថានការណ៍ជុំវិញលទ្ធផលបោះឆ្នោតនេះ ដោយព្រះអង្គបានអំពាវនាវដល់គណបក្សទាំងពីរឱ្យបន្តពិភាក្សារកដំណោះស្រាយដោយសន្តិវិធី ចំពោះការវិវាទ ឬបញ្ហាទាំងឡាយដែលនៅសេសសល់។ នៅក្នុងព្រះរាជសាររបស់ព្រះអង្គចុះថ្ងៃទី៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៣ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់មានព្រះរាជបន្ទូលថា "ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាជារដ្ឋឯករាជ្យអធិបតេយ្យ និងមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាច្បាប់កំពូលដែលប្រជាជាតិយើងគោរពទាំងអស់គ្នា។ ការដោះស្រាយបញ្ហានានារបស់ជាតិគួរផ្អែកលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងប្រគល់តួនាទីទៅស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចដែលកំណត់ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់នានារបស់ជាតិយើង"៕

អក្សរកាត់

- កបឃ/ស	ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់
- គ.ជ.ប	គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត
- គជ/ខប	គណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត
- គឃ/សប	គណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត
- គកប/គករ	គណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត
- ច.ប.ត.រ	ច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និងច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មនៃច្បាប់នេះ
- ប.ន.ត.រ	បទបញ្ជា និងនីតិវិធីសម្រាប់ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ
- ទទក	ទូរទស្សន៍ជាតិកម្ពុជា
- លជ/ខប	លេខាធិការដ្ឋានរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត
- ASEAN	សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍
- CAPDI	ចលនាអ្នកប្រជាធិបេតយ្យកណ្តាលអន្តរជាតិអាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក
- CAS	វិទ្យស្ថានសម្រាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់នៃកម្ពុជា
- COMFREL	គណៈកម្មាធិការដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា
- EU	សហគមន៍អ៊ឺរ៉ុប
- ICAPP	វេទិកាអន្តរជាតិស្តីពីគណបក្សនយោបាយប្រចាំតំបន់អាស៊ី
- IDEA	វិទ្យាស្ថានដើម្បីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងជំនួយដល់ការបោះឆ្នោត
- IFES	មូលនិធិអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រព័ន្ធបោះឆ្នោត
- NDI	វិទ្យាស្ថានជាតិប្រជាធិបតេយ្យ សម្រាប់កិច្ចការអន្តរជាតិ
- NGO	អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល
- NICFEC	គណៈកម្មាធិការអព្យាក្រឹត និងយុត្តិធម៌ ដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងត្រឹមត្រូវនៅកម្ពុជា
- UN	អង្គការសហប្រជាជាតិ
- UNTAC	អាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំកម្ពុជា
- USAID	ទីភ្នាក់ងារសហរដ្ឋអាមេរិកសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិ

មាតិកា

ទំព័រ

I. **សាវតា** ១

១. គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត ១

២. ការបោះឆ្នោត និងការតែងតាំង ២

៣. រចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងរបស់ គ.ជ.ប ២

៣.១. អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ២

៣.២. គណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត ៣

៣.៣. គណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត ៣

៣.៤. គណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត ៣

៤. ការជ្រើសរើស ៣

៥. ការបណ្ដុះបណ្ដាល ៤

៦. ការអប់រំជាសាធារណៈ ៥

៧. ថវិកា ៥

II. **ដំណើរការនៃការរៀបចំការបោះឆ្នោត** ៦

១. ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ៦

២. ការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះ ៩

៣. យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត ១០

៣.១. បទបញ្ញោ ១០

៣.២. ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ១០

៤. មួយថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត (ថ្ងៃស) ១១

៥. ថ្ងៃបោះឆ្នោត រាប់សន្លឹកឆ្នោត និងបូកសរុបលទ្ធផល ១១

៥.១. គណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត ១១

៥.២. គណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត ១៦

៥.៣. នៅគណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត ១៧

៥.៤. នៅគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត ១៩

៥.៥. នីតិវិធីបង្ការរបស់ គ.ជ.ប ១៩

៦. លទ្ធផលបឋម ២០

៧. លទ្ធផលបណ្ដោះអាសន្ន ២០

៨. លទ្ធផលផ្លូវការ ២១

III. **អ្នកសង្កេតការណ៍ និងតំណាងគណបក្សនយោបាយ** ២១
១. អ្នកសង្កេតការណ៍ជាតិ និងអន្តរជាតិ ២១
២. តំណាងគណបក្សនយោបាយនៅតាមការិយាល័យបោះឆ្នោត ២២
IV. **បណ្តឹង** ២២
១. បណ្តឹងទាក់ទងនឹងបញ្ជីបោះឆ្នោត ២៣
២. បណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបញ្ជីបេក្ខជន ឈរឈ្មោះ ២៨
៣. បណ្តឹងនៅក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត ២៩
៤. បណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ៣០
៥. បណ្តឹងកើតឡើងអំឡុងពេលមួយថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត (ថ្ងៃស) ៣១
៦. បណ្តឹងនៅថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ៣១
៧. លទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន ៣៥
៨. សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញលើបណ្តឹងតវ៉ា ៣៥
V. **ការស្នើសុំបង្កើតយន្តការថ្មីដោយមានការចូលរួមពីអង្គការសហប្រជាជាតិ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល** ៣៩
VI. **សេចក្តីសន្និដ្ឋាន** ៤០

I. សាវតា

កម្ពុជាប្រកាន់យកនូវរបបរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលមានព្រះករុណា ព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី ជាព្រះមហាក្សត្រគ្រងរាជ្យសម្បត្តិ ប៉ុន្តែមិនកាន់អំណាច។ នាយករដ្ឋមន្ត្រីគឺជាសមាជិករដ្ឋសភាមួយរូបដែលបានជាប់ឆ្នោត។ ការបោះឆ្នោតផ្តល់សេចក្តីទុកចិត្តដល់រាជរដ្ឋាភិបាលថ្មី តម្រូវឱ្យមានមតិភាគច្រើនដាច់ខាត (៥០% + ១) នៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល។ អង្គនីតិបញ្ញត្តិ រួមមានរដ្ឋសភា និងព្រឹទ្ធសភា។ បច្ចុប្បន្ននេះ រដ្ឋសភាមានសមាជិកចំនួន ១២៣ រូប និងព្រឹទ្ធសភាមានសមាជិកចំនួន ៦១ រូប ដែលក្នុងនោះសមាជិក ២ រូប ត្រូវបានចាត់តាំងដោយព្រះមហាក្សត្រ ២ រូប ត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយរដ្ឋសភា និង ៥៧ រូប ត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយការបោះឆ្នោតអសកល។

ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសភាធម្មនុញ្ញ នីតិកាលទី១ ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើងក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ដោយអាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិនៅកម្ពុជា(UNTAC) ដែលក្រោយមកត្រូវក្លាយខ្លួនជាសភាតំណាងរាស្ត្រ។ ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រជាបន្តបន្ទាប់មកទៀត ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ២០០៣ ២០០៨ ក៏ដូចជាការបោះឆ្នោតក្នុងឆ្នាំ២០១៣ ថ្មីៗនេះ ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប) នៃកម្ពុជា អនុលោមតាមច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ (ច.ប.ត.រ) ដែលដំបូងឡើយត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋសភាក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៧ និងជាបន្តបន្ទាប់ត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មនិងបំពេញបន្ថែមដោយច្បាប់បីទៀត។

១. គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោតនៃកម្ពុជា

គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប) ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីរៀបចំការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រនីតិកាលទី ២ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១៣ នៃ ច.ប.ត.រ ។ គ.ជ.ប គឺជាស្ថាប័នឯករាជ្យគ្រប់គ្រងការបោះឆ្នោត។

គ.ជ.ប រៀបចំការបោះឆ្នោតជាតិទាំងអស់ដែលរួមមាន ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងសមាជិកព្រឹទ្ធសភា ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និងការបោះឆ្នោតថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដូចជាការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សា ឃុំ សង្កាត់ ក្រុមប្រឹក្សារាជធានី ខេត្ត ក្រុមប្រឹក្សាក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ។

ការផ្លាស់ប្តូរសមាសភាព និងរចនាសម្ព័ន្ធនៃ គ.ជ.ប

- ១៩៩៨-២០០២ ៖ គ.ជ.ប មានសមាសភាពចំនួន ១១ រូប តំណាងឱ្យគណបក្សនយោបាយដែលមានអាសនៈក្នុងរដ្ឋសភា តំណាងក្រសួងមហាផ្ទៃ តំណាងប្រជាពលរដ្ឋ និងតំណាងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល។
- ២០០២-២០០៦ ៖ ច.ប.ត.រ ត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មក្នុងឆ្នាំ២០០២ ដើម្បីកាត់បន្ថយសមាជិក គ.ជ.ប ពី ១១ រូប មក ៥ រូប។ គុណវុឌ្ឍិនៃសមាជិក គ.ជ.ប ថ្មីត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរផងដែរពីតំណាងគណបក្សនយោបាយ ទៅជាឥស្សរជនខ្មែរដែលមានសមត្ថភាពខាងនយោបាយ បទពិសោធន៍វិជ្ជាជីវៈ និងមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អ។

សមាជិក គ.ជ.ប ថ្មីមានកាតព្វកិច្ចអនុវត្តតាម ច.ប.ត.រ ដែលតម្រូវឱ្យសមាជិកត្រូវតែមានភាពអព្យាក្រឹត និងមិនលម្អៀង។ ហេតុដូច្នេះ សមាជិក គ.ជ.ប ថ្មីត្រូវលាលែងពីគណបក្សនយោបាយដែលពាក់ព័ន្ធ មុនចូលកាន់តំណែង។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ សមាជិក គជ/ខប និងសមាជិក គឃ/សប ពុំត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយឈរលើមូលដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនឹងគណបក្សនយោបាយទៀតទេ។

- ២០០៦-២០១២ ៖ ច.ប.ត.រ ត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្ម ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ដើម្បីបង្កើនចំនួនសមាជិក គ.ជ.ប ពី ៥ រូប ទៅ ៩ រូប។
- ២០១២-បច្ចុប្បន្ន ៖ សមាជិក គ.ជ.ប បច្ចុប្បន្ននេះ ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងដោយរដ្ឋសភានៅថ្ងៃទី១១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២។ សមាជិកទាំងនេះ មានរួមបញ្ចូលសមាជិកថ្មី ២ រូប ដែលជាចៅក្រមចូលនិវត្តន៍ ដើម្បីជាការឆ្លើយតបទៅនឹងអនុសាសន៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីសមាជិកភាពរបស់ គ.ជ.ប។

២. ការបោះឆ្នោត និងការតែងតាំង

សមាជិក គ.ជ.ប ត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងដោយរដ្ឋសភា និងត្រូវបានតែងតាំងដោយព្រះមហាក្សត្រតាមរយៈព្រះរាជក្រឹត្យ។ ក្រសួងមហាផ្ទៃ ត្រូវស្នើសមាជិកភាពនេះដោយផ្អែកលើអព្យាក្រឹតភាព និងវិជ្ជាជីវៈ ដូចមានចែងនៅក្នុង ច.ប.ត.រ។ បញ្ជីតែងតាំងត្រូវទទួលការយល់ព្រមដំបូងពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រី មុននឹងបញ្ជូនទៅរដ្ឋសភា។

គ.ជ.ប រួមមានប្រធានមួយរូប អនុប្រធានមួយរូប និងអ្នកផ្សេងទៀតជាសមាជិក។ គ.ជ.ប បច្ចុប្បន្នមានសមាសភាព ៩ រូប ដែល ៥ រូប ធ្លាប់បម្រើការងារជាចៅក្រម ឬមេធាវី។ គ.ជ.ប បច្ចុប្បន្នមានសមាសភាពដូចតទៅ ៖

- ប្រធាន ៖ ឯកឧត្តម អ៊ឹម សួស្តី
- អនុប្រធាន ៖ លោកជំទាវបណ្ឌិត ស៊ីន ជុំ បូ
- សមាជិក ៖ ឯកឧត្តម ហារ៉ាណ ស៊ីវិល័យ ឯកឧត្តម មាន សាទិ ឯកឧត្តម ឯម សូផាត ឯកឧត្តម សោម ច័ន្ទឌីណា ឯកឧត្តម ម៉ៅ សុភារិទ្ធ ឯកឧត្តម ស៊ិន ឌឹម និងឯកឧត្តម សោ សុភរី

ក្នុងនាមជាស្ថាប័នគ្រប់គ្រងការបោះឆ្នោតទទួលបន្ទុករៀបចំការបោះឆ្នោត ដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ គ.ជ.ប ត្រូវគោរពតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ច.ប.ត.រ និងបទបញ្ជា និងនីតិវិធី។ គ.ជ.ប ត្រូវបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងស្មារតីឯករាជ្យ អព្យាក្រឹត សុចរិត តម្លាភាព ប្រសិទ្ធភាព ប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈ និងយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ ចំពោះការផ្តល់សេវាកម្ម។

៣. រចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងរបស់ គ.ជ.ប

គ.ជ.ប មានខុទ្ទកាល័យ និងអគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៅទីស្នាក់ការកណ្តាល ដែលដឹកនាំដោយអគ្គលេខាធិការគឺឯកឧត្តម ទេព នីថា និងមានលេខាធិការដ្ឋានរៀបចំការបោះឆ្នោត ២៤ រាជធានី ខេត្ត។ ក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោត លេខាធិការដ្ឋានរៀបចំការបោះឆ្នោត ២៤ រាជធានី ខេត្ត នេះ ក្លាយទៅជាគណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត ហើយដូចគ្នានេះដែរ គណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត នឹងត្រូវបង្កើតឡើងនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ ចំនួន ១,៦៣៣។ នៅក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត គណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោតនឹងត្រូវបង្កើតឡើងនៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ១៩,០០៩។

៣.១. អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន

អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន គ.ជ.ប មាន ៥ នាយកដ្ឋានរួមមាន នាយកដ្ឋានប្រតិបត្តិការ នាយកដ្ឋានរដ្ឋបាល នាយកដ្ឋានហិរញ្ញវត្ថុ នាយកដ្ឋានបណ្តុះបណ្តាល និងព័ត៌មានសាធារណៈ និងនាយកដ្ឋានសេវាកម្មច្បាប់ និងវិវាទកម្ម។

៣.២. គណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត (គធ/ខប)

គធ/ខប នីមួយៗមានសមាជិក ៧ រូប ដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយ គ.ជ.ប ក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋ មន្ត្រីរាជការ ឬ/និងអ្នកមុខអ្នកការក្នុងរាជធានី ខេត្ត ដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត លើកលែងតែកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ នគរបាលជាតិ មន្ត្រីតុលាការ បព្វជិតសាសនា អភិបាល អភិបាលរងខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ប្រធានភូមិ អនុប្រធានភូមិ និងសមាជិកភូមិ។

ក្នុងចន្លោះពីការបោះឆ្នោតមួយទៅការបោះឆ្នោតមួយទៀត មន្ត្រីលេខាធិការដ្ឋានរាជធានី ខេត្តមួយរូប ឬពីររូបបន្តនិរន្តរភាពការងារបោះឆ្នោត។ ចំណែកឯ គធ/ខប ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោតនីមួយៗ។

គធ/ខប មានចំនួន ២៤ (គធ/ខប មួយ សម្រាប់រាជធានី ខេត្តនីមួយៗ)។

៣.៣. គណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត (គឃ/សប)

គឃ/សប ត្រូវបានជ្រើសរើស និងតែងតាំងដោយ គ.ជ.ប តាមសំណើររបស់ គធ/ខប ក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋ មន្ត្រីរាជការ ឬ/និងអ្នកមុខអ្នកការក្នុងក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ឃុំ សង្កាត់ ដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត លើកលែងតែកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ នគរបាលជាតិ មន្ត្រីតុលាការ បព្វជិតសាសនា អភិបាល អភិបាលរងស្រុក ខណ្ឌ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ប្រធានភូមិ អនុប្រធានភូមិ និងសមាជិកភូមិ។

គឃ/សប រួមមានប្រធានមួយរូប អនុប្រធានមួយរូប និងសមាជិក ៣ រូប។

គឃ/សប មានចំនួន ១,៦៣៣ (គឃ/សប មួយសម្រាប់ឃុំ សង្កាត់នីមួយៗនៅក្នុងទូទាំងប្រទេស)។

៣.៤. គណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត (គកប)

សមាជិករបស់ គកប ត្រូវបានតែងតាំងដោយ គ.ជ.ប តាមសំណើររបស់គធ/ខប ក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋ មន្ត្រីរាជការ ឬ/និងអ្នកមុខអ្នកការក្នុងក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ឃុំ សង្កាត់ ដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត លើកលែងតែកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ នគរបាលជាតិ មន្ត្រីតុលាការ បព្វជិតសាសនា អភិបាល អភិបាលរងស្រុក ខណ្ឌ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ មន្ត្រីដែលបម្រើការងាររដ្ឋបាលក្នុងសាលាឃុំ សង្កាត់ប្រធានភូមិ អនុប្រធានភូមិ និងសមាជិកភូមិ។

គកប រួមមានប្រធានមួយរូប អនុប្រធានមួយរូប លេខាធិការមួយរូប និងជំនួយការពីររូប និងសមាជិកទទួលបន្ទុកសណ្តាប់ធ្នាប់មួយរូប។

ចំនួន គកប ប្រែប្រួលពីការបោះឆ្នោតមួយទៅការបោះឆ្នោតមួយទៀត (សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ ២០១៣ មានចំនួន ១៩,០០៩)។

៤. ការជ្រើសរើស

ការជ្រើសរើសមន្ត្រី និងបុគ្គលិកសម្រាប់ គធ/ខប គឃ/សប និង គកប គឺជាសមត្ថកិច្ចរបស់ គ.ជ.ប អនុលោមតាម ច.ប.ត.រ ដោយគោរពតាមគោលការណ៍អព្យាក្រឹតភាព និងឯករាជ្យ។ ការជ្រើសរើសដោយ គ.ជ.ប ពុំផ្អែកលើល័ក្ខខ័ណ្ឌគណបក្សនយោបាយណាមួយឡើយ។ ការដាក់ពាក្យស្នើសុំចូលបម្រើការងារត្រូវបានបើកទូលាយ ចំពោះគ្រប់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងអស់ ដោយពុំមានការរើសអើងខាងសេដ្ឋកិច្ចសង្គម សាសនា ឬនយោបាយឡើយ ដរាបណាប្រជាពលរដ្ឋបំពេញបាននូវល័ក្ខខ័ណ្ឌវិជ្ជាជីវៈ ដែលអាចបម្រើការងារតាមតួនាទី។

មន្ត្រី និងបុគ្គលិក គ.ជ.ប គ្រប់ជាន់ថ្នាក់ពុំមែនជាមន្ត្រីរាជការទេ។ គ.ជ.ប ជ្រើសរើសបុគ្គលិកផ្ទាល់ខ្លួន ដើម្បីបំពេញភារកិច្ចក្នុងការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពបញ្ជីបោះឆ្នោតប្រចាំឆ្នាំ និងដើម្បីបំពេញភារកិច្ចក្នុងពេលបោះឆ្នោត។ បុគ្គលិកខ្លះជាបុគ្គលិកអចិន្ត្រៃយ៍ និងធ្វើការពេញម៉ោង ហើយបុគ្គលិកខ្លះធ្វើការមិនពេញម៉ោង និងតាមវដ្តវកាល នៃការរៀបចំការបោះឆ្នោត ដោយផ្អែកលើដំណើរការនៃការបោះឆ្នោត (ក្នុងអំឡុងពេលចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬ ពេលបោះឆ្នោត ឬក្នុងចន្លោះពីការបោះឆ្នោត ទៅការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត)។ បុគ្គលិក គ.ជ.ប ទទួលបានប្រាក់កម្រៃកញ្ចប់ថវិការបស់ គ.ជ.ប។

សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប មានមន្ត្រី និងបុគ្គលិកចំនួន ៣៤៧ រូប នៅទីស្នាក់ការកណ្តាល មាន ៩២៧ រូប នៅគធ/ខប មាន ៨,១៨០ រូប នៅគឃ/សប និងមាន ១១៤,០៥៤ រូប នៅ គកប។

៤. ការបណ្តុះបណ្តាល

គ.ជ.ប បណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោតរបស់ខ្លួនសម្រាប់បំពេញភារកិច្ចក្នុងដំណាក់កាលនីមួយៗ នៃដំណើរការបោះឆ្នោតដែលរួមមានការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយ យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត ការបោះឆ្នោត ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត ការបូកសរុបលទ្ធផលបោះឆ្នោត និងការដោះស្រាយបណ្តឹងដែលពាក់ព័ន្ធ។ ការបណ្តុះបណ្តាលត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងរូបភាពជាការបណ្តុះបណ្តាលបន្តពីថ្នាក់ជាតិដល់ ថ្នាក់មូលដ្ឋាន (ពី គ.ជ.ប ទៅ គធ/ខប ពី គធ/ខប ទៅ គឃ/សប និងពី គឃ/សប ទៅ គកប)។ គ.ជ.ប បានអនុញ្ញាតឱ្យតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលចូលទៅក្នុងគ្រប់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់រាជធានី ខេត្តផងដែរ។

ក្នុងការរៀបចំសម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប រៀបចំការបណ្តុះបណ្តាល ២វគ្គ នៅទីស្នាក់ការកណ្តាលរបស់ខ្លួន។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលលើកទី១ គឺបណ្តុះបណ្តាលអំពីការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ដល់ប្រធាន គធ/ខប ទាំងអស់ តំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលលើកទី២ ដែលផ្តោតលើដំណើរការបោះឆ្នោត ត្រូវធ្វើឡើងជាពីរវគ្គ៖ វគ្គទី១ គឺការបណ្តុះបណ្តាលអំពីការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយ យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត ការដាក់/ទទួល និងដោះស្រាយបណ្តឹង ដល់ប្រធាន និងអនុប្រធាន សមាជិករបស់ គធ/ខប ទទួលបន្ទុកផ្នែកច្បាប់និងការបណ្តុះបណ្តាលបន្តទាំងអស់ តំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល។ វគ្គទី២ គឺបណ្តុះបណ្តាលអំពីការបោះឆ្នោត ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត ការសរុបលទ្ធផលបោះឆ្នោត និងការដាក់/ទទួល និងដោះស្រាយបណ្តឹងដល់ប្រធាន អនុប្រធាន និងសមាជិក គធ/ខប ដែលទទួលខុសត្រូវផ្នែកច្បាប់ និងការបណ្តុះបណ្តាលបន្តទាំងអស់ ព្រមទាំងគ្រូបង្គោល គធ/ខប ទាំងអស់ ក៏ដូចជាតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល។

អនុលោមតាម ច.ប.ត.រ គ.ជ.ប ត្រូវធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ដើម្បីធ្វើការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងធ្វើការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត។ ហេតុដូច្នេះ នៅថ្នាក់រាជធានី ខេត្ត គធ/ខប ត្រូវរៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលអំពីការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ដល់ប្រធាន អនុប្រធាន និងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងស្មៀន ស្របតាមប្រតិទិនរបស់ គ.ជ.ប។ គធ/ខប ក៏ត្រូវរៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាល២ផ្សេងទៀត៖ ទី១ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលអំពីយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត ការដាក់/ទទួល និងដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង ដល់មន្ត្រី គធ/ខប គ្រូបង្គោល គធ/ខប និងតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងទី២ គឺវគ្គបណ្តុះបណ្តាលអំពីការបោះឆ្នោត ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត ការបូកសរុបលទ្ធផល និងការដាក់/ទទួល និងដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង ដល់មន្ត្រី គធ/ខប និងអ្នកតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល រីឯគ្រូបង្គោល គធ/ខប ចំនួន ៣៥០ រូប នឹងបណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រី គឃ/សប រយៈពេល ២ថ្ងៃ មួយសប្តាហ៍មុនថ្ងៃបោះឆ្នោត។

គឃ/សប បានរៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលមួយដែលមានរយៈពេល ១ថ្ងៃ សម្រាប់មន្ត្រីគណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត ពីរថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត។ គណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ ក៏បានទទួលផងដែរនូវសៀវភៅណែនាំអំពីការបោះឆ្នោត ដែលនឹងត្រូវប្រើប្រាស់ជាឯកសារយោង នៅថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត និងវីដេអូមួយ ដើម្បីធានាថាពួកគេមិនត្រឹមតែបានរៀនអំពីរបៀបដំណើរការតាមរយៈការអានប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងតាមរយៈការបង្ហាញអំពីដំណើរការ និងនីតិវិធី មួយដំណាក់កាលម្តងៗ។ ដោយមានបញ្ហាប្រឈមផ្នែកលើពេលវេលា និងហិរញ្ញវត្ថុ មិនត្រូវរំពឹងទុកខ្ពស់ពេកទេថា ពួកគេដែលថាមន្ត្រី គឃ/សប ចំនួន ៨,១៨០ រូប និងមន្ត្រី គកប ចំនួន ១១៤,០៥៤ រូប អាចបំពេញភារកិច្ចដោយឥតខ្ចោះនោះ។

៦. ការអប់រំជាសាធារណៈ

គ.ជ.ប បានរៀបចំកម្មវិធីអប់រំជាសាធារណៈយ៉ាងច្រើន រួមទាំងកម្មវិធីអប់រំតាមទូរទស្សន៍ចំនួន ៩ (ការចាក់វីដេអូស្ប៉តចំនួន ៦ ចម្រៀង ៣បទ និងការសម្តែង ១) តាមវិទ្យុចំនួន ៨ (សាច់រឿង ៣ភាគ) បិទផ្សាយប៉ាណូក្រដាសបិទផ្សាយតាមទីសាធារណៈ ខិត្តប័ណ្ណ និងយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈរយៈ ៣ថ្ងៃ នៅគ្រប់រាជធានី ខេត្តដោយប្រើឧបករណ៍បំពងសំឡេងចល័ត។

៧. ថវិកា

ថវិការបស់ គ.ជ.ប សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ មានចំនួន ២០,៩៣៨,៧៧៧.៤៩ ដុល្លារអាមេរិក ដែលស្មើនឹង ៨៥,៨៤៨,៩៨៧,៧០៩ រៀល (រួមបញ្ចូលទាំងថវិកាចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតផងដែរ)។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា គឺជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់ថវិកាតែមួយគត់ឱ្យ គ.ជ.ប។ បន្ថែមពីលើនេះ គ.ជ.ប ទទួលបានជំនួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រពីសហគមន៍អន្តរជាតិដូចខាងក្រោម ៖

- រដ្ឋាភិបាលឥណ្ឌាបានបណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិក គ.ជ.ប និងផ្តល់សម្ភារៈចាំបាច់សម្រាប់ការបោះឆ្នោត នោះគឺទឹកថ្នាំដែលលុបលាងមិនជ្រះចំនួន ៤០,០០០ដប។ គ.ជ.ប បានប្រើប្រាស់ទឹកថ្នាំដែលមានគុណភាពខ្ពស់នេះផលិតដោយក្រុមហ៊ុនរដ្ឋឥណ្ឌាដែលចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៨ មក។
- រដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋកូរ៉េបានផ្តល់កុំព្យូទ័រយួរដៃ និងកុំព្យូទ័រលើតុចំនួន ២៦គ្រឿង ម៉ាស៊ីនបញ្ចាំងស្លាយចំនួន ៥គ្រឿង និងបណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រី គ.ជ.ប មួយចំនួន។
- សហភាពអឺរ៉ុបបានផ្តល់ទីប្រឹក្សាចំនួន ២រូប សម្រាប់ផ្នែកបណ្តុះបណ្តាល និងផ្នែកផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ដើម្បីកែលំអសម្ភារបណ្តុះបណ្តាល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានបោះឆ្នោតទៅដល់អ្នកបោះឆ្នោត និងសាធារណជន។
- អង្គការ USAID តាមរយៈអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល មូលនិធិអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រព័ន្ធបោះឆ្នោត (IFES) បានផ្តល់ការឧបត្ថម្ភគាំទ្រដល់ការបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជាជាលើកដំបូង ដោយជួយក្នុងផ្នែកចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងអប់រំអ្នកបោះឆ្នោត តាមរយៈការដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធថតសំឡេងទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមក(Interactive Voice Response, IVR) ទូរស័ព្ទទៅកាន់លេខ «១២៨៥» ដោយឥតគិតថ្លៃ។

II. ដំណើរការនៃការរៀបចំការបោះឆ្នោត

១. ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត

វិសោធនកម្មនៃច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រឆ្នាំ២០០២ ចែងថា បញ្ជីបោះឆ្នោតត្រូវធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពរៀងរាល់ឆ្នាំ។ បញ្ជីបោះឆ្នោតដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពថ្មីៗ ត្រូវផ្តល់សុពលភាពដោយ គ.ជ.ប ដើម្បីប្រើប្រាស់សម្រាប់ការបោះឆ្នោតលើកក្រោយ។ យោងតាម ច.ប.ត.រ មានដំណាក់កាលមួយចំនួន ក្នុងដំណើរការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ដើម្បីបង្កើតជាបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការចុងក្រោយ។

ក្នុងរយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំកន្លងមកនេះ គ.ជ.ប បានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការអនុវត្តការកិច្ចបញ្ចូលទិន្នន័យ បញ្ជីបោះឆ្នោតទៅក្នុងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ដោយសារតែភាពស្មុគស្មាញនៅក្នុងការចងក្រងឈ្មោះជាភាសាខ្មែរទៅក្នុងប្រព័ន្ធទិន្នន័យដែលគេបង្កើតឡើងសម្រាប់ប្រទេសដែលប្រើប្រាស់ភាសាអង់គ្លេស។ គ្រាន់តែការរៀបឈ្មោះតាមលំដាប់អក្ខរក្រម គឺជាបញ្ហាប្រឈមខ្លាំងណាស់ទៅហើយ។ ក្រៅពីបញ្ហាលំបាកខាងកុំព្យូទ័រ ឈ្មោះជាភាសាខ្មែរជាច្រើនអាចសរសេរបានជាច្រើនរបៀប។ លើសពីនេះទៀត ពុម្ពអក្សរខ្មែរត្រូវបានគេបញ្ចូលទៅក្នុងស្តង់ដាយូនីកូដអន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ២០០៣ (Unicode 4)។ ពីមុនគេបានប្រើប្រាស់ប្រភេទពុម្ពអក្សរច្រើនបែបពុំមានលក្ខណៈស្តង់ដា ដែលមិនសម្រួលដល់ការតម្រៀប និងស្វែងរកឈ្មោះ។ គ.ជ.ប បានប្រើប្រាស់ពុម្ពអក្សរ Post Script (១៩៩៨) និង Khek Brothers (ចាប់ពីឆ្នាំ២០០១) មុនពេលប្តូរទៅប្រើប្រាស់ពុម្ពអក្សរយូនីកូដនៅឆ្នាំ ២០០៥។

ទាំងនេះគឺជាហេតុផលដែល គ.ជ.ប តែងតែយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ទៅលើការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជាប្រចាំលើបញ្ជីឈ្មោះ ។ យើងមានការផ្តល់រយៈពេលវែងដើម្បីឱ្យអ្នកដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតមានឱកាសធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់ដើម្បីធានាថា ឈ្មោះរបស់គេត្រូវបានសរសេរយ៉ាងត្រឹមត្រូវលើបញ្ជីបោះឆ្នោត ហើយឈ្មោះទាំងឡាយណាដែលលែងមានសុពលភាពតទៅទៀតដោយសារហេតុផលស្របច្បាប់ណាក៏ដោយ នឹងត្រូវបានគេលុបចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោត។ សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ រយៈពេលចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតត្រូវបានពន្យារពេលមួយខែថែមទៀតអនុលោមតាម ច.ប.ត.រ។

ការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពបញ្ជីបោះឆ្នោត មានពីរដំណាក់កាលសំខាន់ៗ៖ ទី១ សំអាតបញ្ជីបោះឆ្នោតចុងក្រោយ និងទី២ ចុះឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតបន្ថែមទៀត (អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតលើកទី១ និងអ្នកចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតពីមុនដែលបានផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅ)។

ការសំអាតបញ្ជីបោះឆ្នោតគឺដើម្បីលុបឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោត ឬដើម្បីកែតម្រូវឈ្មោះ និងទិន្នន័យនៃអ្នកបោះឆ្នោតនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។

ការលុបឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោត គឺដើម្បីលុបឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតដែលស្លាប់ ដែលបានផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅចេញពីឃុំសង្កាត់ ដែលបាត់បង់សិទ្ធិបោះឆ្នោត ដែលគ្មានទីលំនៅក្នុងឃុំសង្កាត់ ក៏ដូចជាលុបឈ្មោះស្ទួន។

ដើម្បីចាប់ផ្តើមដំណើរការ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់បានកោះប្រជុំស្មៀនឃុំ សង្កាត់ ប្រធានប៉ុស្តិ៍នគរបាលរដ្ឋបាលឃុំសង្កាត់ ប្រធានភូមិ តំណាងគណបក្សនយោបាយ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងឃុំសង្កាត់ ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទៅដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់ ស្តីពីគោលបំណងនៃការផ្ទៀងផ្ទាត់ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតប្រចាំឆ្នាំ និងដើម្បីជំរុញឱ្យពួកគាត់ចូលរួមក្នុងដំណើរការនេះ ក្នុងការធានាសុក្រឹតភាពនៃបញ្ជីបោះឆ្នោត។

ជំហានទី១ ៖ ដំណើរការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត

ដើម្បីជានាសុក្រឹតភាពនៃការលុបឈ្មោះណាមួយចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោត ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងស្មៀន ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ផ្អែកលើឯកសារសម្អាងពាក់ព័ន្ធដែលមានស្រាប់តាមករណីនីមួយៗ ឬផ្អែកលើលិខិតបញ្ជាក់អះអាងរបស់ក្រុមគ្រួសារ ឬអ្នកនៅផ្ទះជិតខាងក្នុងភូមិ ដោយមានផ្ដិតមេដៃផង ឬដែលមានការបញ្ជាក់ពីមេភូមិ ឬប៉ុស្តិ៍នគរបាលរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់។

ស្មៀនឃុំ សង្កាត់ត្រូវរៀបចំបញ្ជីឈ្មោះអ្នកដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតថ្មីនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់គាត់ ពោលគឺអ្នកដែលគ្រប់អាយុ ១៨ឆ្នាំ គិតត្រឹមថ្ងៃបោះឆ្នោត អ្នកដែលបានផ្លាស់ប្ដូរទីលំនៅចូលមកក្នុងឃុំ សង្កាត់ អ្នកដែលទទួលបានសិទ្ធិបោះឆ្នោតឡើងវិញ ព្រមទាំងអ្នកដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតហើយមិនដែលបានចុះឈ្មោះពីមុនមក។

ជំហានទី២ ៖ ការបង្កើតបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូង

បញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូង គឺជាការរួមបញ្ចូលគ្នារវាងបញ្ជីបោះឆ្នោតចុងក្រោយ ដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពដោយការលុបឈ្មោះ ឬត្រូវកែតម្រូវឈ្មោះ ឬ/និងទិន្នន័យ និងបញ្ជីបោះឆ្នោតបន្ថែម(ចុះឈ្មោះថ្មី)។

បញ្ជីបោះឆ្នោតចុងក្រោយបំផុតមួយច្បាប់ ត្រូវបានបិទផ្សាយតាមការិយាល័យឃុំ សង្កាត់នីមួយៗទូទាំងប្រទេស ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកបោះឆ្នោតផ្ទៀងផ្ទាត់ឈ្មោះ ភេទ ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត និងអាសយដ្ឋានរបស់ពួកគេ។ អ្នកបោះឆ្នោតមានសិទ្ធិទាមទារបញ្ចូលឈ្មោះរបស់ខ្លួនដែលបាត់ពីបញ្ជី ឬកែតម្រូវព័ត៌មានមិនត្រឹមត្រូវ ឬព័ត៌មានដែលបាត់ដូចជាឈ្មោះ ភេទ ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើត និងអាសយដ្ឋាន។

ស្មៀនឃុំ សង្កាត់ក៏មានបញ្ជីបោះឆ្នោតចុងក្រោយបំផុតមួយច្បាប់ទៀត ដើម្បីកែតម្រូវឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោត ឬលុបឈ្មោះស្ទួន ឬឈ្មោះអ្នកដែលស្លាប់ ឬអ្នកផ្លាស់ប្ដូរទីលំនៅចេញក្រៅឃុំ សង្កាត់ ឬអ្នកបាត់បង់សិទ្ធិបោះឆ្នោត។ ស្មៀនក៏ត្រូវបំពេញនូវទម្រង់ចុះឈ្មោះ ដើម្បីចុះឈ្មោះអ្នកដែលស្នើសុំចុះឈ្មោះទៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតដោយផ្អែកទៅលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសំខាន់ ៤ ៖ គឺមកចុះឈ្មោះដោយផ្ទាល់ខ្លួន ព្រមទាំងមានអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសម្គាល់ខ្លួន មានសញ្ជាតិខ្មែរមានអាយុ ១៨ឆ្នាំ គិតត្រឹមថ្ងៃបោះឆ្នោត និងមានទីលំនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់។ ឈ្មោះទាំងនោះនឹងត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងបញ្ជីឈ្មោះថ្មីមួយដាច់ដោយឡែក ដែលនឹងត្រូវបន្ថែមទៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។ នៅចុងបញ្ចប់នៃរយៈពេលចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត បញ្ជីបោះឆ្នោត ដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពនឹងត្រូវបិទផ្សាយដោយស្មៀន ជាបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូង ដើម្បីឱ្យសាធារណៈជនមកពិនិត្យ។ ការបិទផ្សាយនូវបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូងគឺដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកបោះឆ្នោតមកធ្វើការតវ៉ា ដើម្បីបញ្ចូលឈ្មោះដែលបាត់ ឬកែតម្រូវឈ្មោះ ឬទិន្នន័យ ឬដើម្បីជំទាស់ចំពោះឈ្មោះជនណាម្នាក់ដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូង។

ជំហានទី៣ ៖ ការបង្កើតបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ

បណ្ដឹងទាក់ទងនឹងបញ្ជីបោះឆ្នោតអាចនឹងត្រូវប្ដឹងតវ៉ាទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ដែលនឹងធ្វើការសម្រេចជាស្ថាពរ។ គ.ជ.ប អាចផ្ដល់សុពលភាពដល់បញ្ជីបោះឆ្នោតដែលត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពរួចនៅពេលដែលពាក្យបណ្ដឹងត្រូវបានដោះស្រាយរួចរាល់។ នៅពេលផ្ដល់សុពលភាពរួចរាល់ហើយ បញ្ជីបោះឆ្នោតនឹងក្លាយជាស្ថាពរ និងមិនអាចកែប្រែបានឡើយ។ បញ្ជីបោះឆ្នោតមួយច្បាប់នឹងត្រូវបញ្ជូនទៅឃុំសង្កាត់នីមួយៗសម្រាប់រក្សាទុកជាអចិន្ត្រៃយ៍ ជាឯកសារផ្លូវការ។ សាធារណជនទូទៅរួមទាំងគណបក្សនយោបាយអាចមើលបញ្ជីបោះឆ្នោតនៅឃុំ សង្កាត់ និងតាមរយៈគេហទំព័ររបស់ គ.ជ.ប។

គួរកត់សម្គាល់ផងដែរថា នៅពេលដែលបញ្ជីបោះឆ្នោតត្រូវបានផ្តល់សុពលភាពរួចរាល់ ពុំមាននរណាម្នាក់អាចរារាំងអ្នកបោះឆ្នោតណាមួយដែលមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតមិនឱ្យទៅបោះឆ្នោតបាននោះទេ។ ទង្វើបែបនេះ គឺជាការរំលោភលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ច.ប.ត.រ និងបទបញ្ជា និងនីតិវិធី។ ការជំទាស់ណាមួយចំពោះអ្នកបោះឆ្នោតដែលបានចុះឈ្មោះរួចរាល់ ប៉ុន្តែសង្ស័យថាមិនស្របច្បាប់ គឺត្រូវធ្វើឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតប្រចាំឆ្នាំ ដូចមានចែងក្នុង ច.ប.ត.រ និងបទបញ្ជា និងនីតិវិធី និងប្រតិទិននៃការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ហើយមិនត្រូវបានធ្វើឡើង នៅក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោតនោះទេ។

កំណត់សម្គាល់៖ បញ្ជីបោះឆ្នោតសម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ ត្រូវបានរៀបចំឡើងចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ខែកញ្ញា ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២។ បញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការសម្រាប់កាបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ ដែលត្រូវបានផ្តល់សុពលភាពនៅថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ដោយ គ.ជ.ប មានឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតសរុបចំនួន ៩,៦៧៥,៤៥៣ រូប (ស្ត្រី ស្មើនឹង ៥២,៥%) ហើយនឹងការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ១៩,០០៩ ។ នៅពេលធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពបញ្ជី គ.ជ.ប បានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតថ្មីចំនួន ៩៤០,៤៤៥ រូប ឈ្មោះដែលត្រូវបានកែតម្រូវចំនួន ៩២,៣៦៦ និងឈ្មោះដែលបានលុបចោលចំនួន ៤៦៨,៤៨៥ ដែលមានភ្ជាប់មកជាមួយឯកសារសំអាងស្របច្បាប់ទាំងអស់។

តារាង ៖ ការបោះឆ្នោះជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ ១៩៩៣-២០១៣

ឆ្នាំបោះឆ្នោត	អ្នកចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត	អ្នកបានបោះឆ្នោត	ភាគរយអ្នកដែលបានបោះឆ្នោត
១៩៩៣	៤ ៧៦៤ ៤៣០	៤ ២៦៧ ១៩២	៨៩,៥៦%
១៩៩៨	៥ ៣៩៥ ៥៩៥	៥ ០៥៧ ៨៣០	៩៣,៧៤%
២០០៣	៦ ៣៤១ ៨៣៤	៥ ២៧៧ ៤៩៤	៨៣,២២%
២០០៨	៨ ១២៥ ៥២៩	៦ ១១០ ៨២៨	៧៥,២១%
២០១៣	៩ ៦៧៥ ៤៥៣	៦ ៧៣៥ ២៤៤	៦៩,៦១%

ការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងនៃចំនួនអ្នកចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត បង្ហាញនូវលទ្ធផលនៃការខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងរបស់ គ.ជ.ប ក្នុងការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពបញ្ជីបោះឆ្នោត។ អ្នកចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតបានកើនឡើងចំនួន ១,៧៨៣, ៦៩៥ រូប ពីចន្លោះឆ្នាំ២០០៣ ដល់ ២០០៨ និងកើនឡើងបន្ថែមទៀតចំនួន ១,៥៤៩,៩២៤ រូប នៅចន្លោះឆ្នាំ២០០៨ ដល់ ២០១៣។

នៅប្រទេសកម្ពុជា អត្រានៃការចូលរួមបោះឆ្នោត មានកម្រិតខ្ពស់ធៀបជាមួយនឹងប្រទេសដទៃទៀត ដែលពុំមានការបោះឆ្នោតចាប់បង្ខំដោយអំណាចច្បាប់ ដូចជាប្រទេសហ្វីលីពីន (៦០,៧% ក្នុងឆ្នាំ២០១៣) ឥណ្ឌា (៥៨,១៩% ក្នុងឆ្នាំ២០០៩) និងសហរដ្ឋអាមេរិក (៤១,៥៩% ក្នុងឆ្នាំ២០១០) យោងតាមរបាយការណ៍របស់វិទ្យាស្ថានដើម្បីលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងជំនួយដល់ការបោះឆ្នោត (The Institute for Democracy and Electoral Assistance " IDEA ")។

ប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត

ដើម្បីកាត់បន្ថយជាអតិបរមានូវបញ្ហាដែលកើតចេញពីការមិនអាចរកឃើញនូវឈ្មោះ និងការិយាល័យបោះឆ្នោត គ.ជ.ប បានចែកផ្សាយប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត ដល់អ្នកបោះឆ្នោត ពីរខែមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត ដើម្បី

ជូនដំណឹងដល់អ្នកបោះឆ្នោតម្នាក់ៗមុនការបោះឆ្នោតអំពីទិន្នន័យបោះឆ្នោតសំខាន់ៗរបស់ពួកគេ ដូចដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ តាមរយៈប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត។ ព័ត៌មានបោះឆ្នោតនៅលើប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ គឺដូចគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងព័ត៌មានបោះឆ្នោតដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១២ ព្រោះប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោតទាំងនោះត្រូវបានបោះពុម្ពចេញលើមូលដ្ឋានទិន្នន័យតែមួយជាទម្រង់ផ្សេងពីគ្នា។

គ.ជ.ប ចែកប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោតតាមភូមិតាមរយៈ គឃ/សប ដោយសហការជាមួយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានដែលស្គាល់ភូមិសាស្ត្រភូមិ ឃុំ សង្កាត់។ គណបក្សនយោបាយមានសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមជាអ្នកសង្កេតការណ៍ ហើយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងការចែកប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត។ បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ការចែកប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោតនៅតាមភូមិ ប័ណ្ណដែលនៅសល់ អ្នកភូមិដែលមិនទាន់បានទទួលប័ណ្ណនេះ អាចទៅយកប័ណ្ណនេះនៅទីស្នាក់ការ គឃ/សប ក្នុងអំឡុងពេលនៃយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត។

កំណត់សម្គាល់៖ សម្រាប់ការបោះឆ្នោត ២០១៣ ប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោតប្រមាណ ៨.១ លានសន្លឹក ត្រូវបានចែកដោយផ្ទាល់ដល់អ្នកបោះឆ្នោត ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ខែមិថុនា ដល់ថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣។ ចំនួននេះស្មើនឹង ៨៤.០៥% នៃឈ្មោះលើបញ្ជីបោះឆ្នោត។ ប័ណ្ណដែលនៅសេសសល់ត្រូវបានរក្សាទុកនៅ គឃ/សប សម្រាប់អ្នកបោះឆ្នោតមកយកដោយខ្លួនឯង រហូតដល់ថ្ងៃទី២៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ត្រឹមម៉ោង ៥ និង៣០នាទី ល្ងាច។ មានប័ណ្ណព័ត៌មានចំនួន ១៩៥,៤៤០សន្លឹក ត្រូវបានគេមកយកបន្ថែមទៀត ធ្វើឱ្យចំនួនសរុបកើនឡើងដល់ ៨,៣២៨,១២០សន្លឹក ស្មើនឹង ៨៦.០៧%។

បន្ថែមលើការចែកប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត ក្នុងឆ្នាំ២០១៣ នេះ អ្នកបោះឆ្នោត អាចពិនិត្យឈ្មោះរបស់ពួកគេដោយ ទូរស័ព្ទទៅ គ.ជ.ប (ទូរស័ព្ទខ្សែដោយឥតគិតថ្លៃ) និងដោយប្រើប្រាស់គេហទំព័ររបស់ គ.ជ.ប ហើយនិងតាមរយៈប្រព័ន្ធថតសំឡេងទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមក ដោយហៅទៅលេខ ១២៨៥ ជាលើកដំបូង។ លើសពីនេះទៀត បញ្ជីបោះឆ្នោតត្រូវបិទផ្សាយនៅ គឃ/សប ៣០ថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត និងសំខាន់ជាងនេះទៀត ត្រូវបានបិទផ្សាយនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗមួយថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត។

យន្តការទាំងនេះផ្តល់ឱកាសយ៉ាងច្រើនដល់អ្នកបោះឆ្នោត ដើម្បីឱ្យគាត់បានដឹងប្រាកដជាមុន នៅថ្ងៃបោះឆ្នោតថាតើការិយាល័យមួយណាដែលគាត់ត្រូវទៅបោះឆ្នោត ដើម្បីជៀសវាងការភ័ន្តច្រឡំ និងការកាត់បន្ថយការពន្យារពេលនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត។

២. ការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបេក្ខជនឈរឈ្មោះ

ជំហានទី១ ៖ គ.ជ.ប ទទួលយកពាក្យស្នើសុំចុះឈ្មោះរបស់គណបក្សនយោបាយ ដែលមានបំណងប្រកួតប្រជែងក្នុងការបោះឆ្នោត រួមជាមួយនឹងឯកសារពាក់ព័ន្ធដូចមានចែងក្នុងច្បាប់ និងប្រាក់តម្កល់។ បន្ទាប់ពីបានទទួលពាក្យស្នើសុំ គ.ជ.ប ពិនិត្យ និងសម្រេចលើពាក្យស្នើសុំចុះឈ្មោះនេះក្នុងរយៈពេល ០៧ថ្ងៃ យ៉ាងយូរ។ ប្រសិនបើមានការទាមទារឱ្យកែតម្រូវ និងកែសម្រួល គ.ជ.ប ត្រូវបញ្ជូនពាក្យស្នើសុំត្រឡប់ទៅឱ្យគណបក្សនយោបាយវិញ ដោយទុករយៈពេល ៥ថ្ងៃ សម្រាប់ការកែតម្រូវ និងកែសម្រួលនោះ។

ជំហានទី២៖ គណបក្សនយោបាយដែលបានចុះបញ្ជីនីមួយៗ ត្រូវដាក់ជូន គ.ជ.ប នូវបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះតាមឋានានុក្រមនៅក្នុងគណបក្សខ្លួន និងបញ្ជីបេក្ខជនបម្រុងសម្រាប់មណ្ឌលបោះឆ្នោតនីមួយៗ (រាជធានី ខេត្ត) ជាមួយនឹងការប្រកាសទទួលយកដោយបេក្ខជននីមួយៗ និងភស្តុតាងនៃឈ្មោះរបស់ពួកគេនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។

ជំហានទី៣ ៖ បន្ទាប់ពី គ.ជ.ប ឬ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញដោះស្រាយបណ្ដឹង ឬបណ្ដឹងតវ៉ារបស់គណបក្សនយោបាយ ឬបេក្ខជនឈរឈ្មោះដែលត្រូវបានបដិសេធរួចរាល់ដោយ គ.ជ.ប ត្រូវផ្សព្វផ្សាយបញ្ជីផ្លូវការគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះ។ បន្ទាប់ពីរៀបចំការចាប់ឆ្នោតកំណត់លេខរៀងរបស់គណបក្សនៅលើសន្លឹកឆ្នោត គ.ជ.ប ត្រូវបិទផ្សាយបញ្ជីគណបក្សនយោបាយ និងបញ្ជីបេក្ខជនសម្រាប់រាជធានី ខេត្តនីមួយៗ។

កំណត់សម្គាល់៖ សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប បានចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយចំនួន ៨ បេក្ខជនឈរឈ្មោះចំនួន ៨៨៦ រូប និងបេក្ខជនបម្រុងចំនួន ១,០១២ រូប។

៣. យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត

៣.១. បទបញ្ញា

ច្បាប់ ស្ដីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រផ្ដល់អាណត្តិដល់ គ.ជ.ប ក្នុងការគ្រប់គ្រង និងសម្របសម្រួលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត របស់គណបក្សនយោបាយដែលបានចុះបញ្ជីក្នុងរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា រហូតដល់ថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣។ រាល់សកម្មភាពឃោសនាបោះឆ្នោតទាំងអស់ ត្រូវបញ្ឈប់ក្នុងរយៈពេល ២៤ម៉ោង មុនថ្ងៃបោះឆ្នោត និងក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត។

ក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោនាបោះឆ្នោត គឃ/សប និង គធ/ខប ចាត់វិធានការមួយចំនួន ដើម្បីសម្រួលការថែរក្សាសន្តិសុខ សុវត្ថិភាព និងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ដោយសហការជាមួយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានពាក់ព័ន្ធគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ និងគណបក្សនយោបាយ និងបេក្ខជនឈរឈ្មោះ។ វិធានការទាំងនេះរួមមានការបែងចែកទីកន្លែងសាធារណៈសម្រាប់ការហែក្បួន ការជួបជុំជាសាធារណៈ ការប្រគំតន្ត្រី និងព្រឹត្តិការណ៍កីឡាផ្សេងៗ។ រាល់សកម្មភាពយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត ត្រូវជៀសវាងការជ្រៀតជ្រែក ឬការរំខានគណបក្សនយោបាយផ្សេង បេក្ខជន ឬអ្នកគាំទ្រ។

គ.ជ.ប បានផ្សព្វផ្សាយបទបញ្ញា និងនីតិវិធីស្ដីពីយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោតទៅគ្រប់ភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ ជាពិសេសគណបក្សនយោបាយ និងបេក្ខជនរបស់ពួកគេ និងផ្សព្វផ្សាយពីអ្វីដែលគួរធ្វើ និងមិនគួរធ្វើ ព្រមទាំងរបៀបធ្វើការជាមួយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងភាគីផ្សេងៗទៀតដែលពាក់ព័ន្ធ ដូចជាអង្គការជាតិ និងអន្តរជាតិ និងម្ចាស់ ឬអ្នកគ្រប់គ្រងមធ្យោបាយសាធារណៈ ឬឯកជន។

៣.២. ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន

គ.ជ.ប ផ្ដល់មធ្យោបាយផ្សេងៗទៅគ្រប់គណបក្សនយោបាយដែលបានចុះបញ្ជីទាំងអស់ ដើម្បីផ្ដល់ព័ត៌មានដល់អ្នកបោះឆ្នោត អំពីកម្មវិធីនយោបាយរបស់ពួកគេ តាមរយៈបណ្ដាញឃោសនាអេឡិចត្រូនិក និងបោះពុម្ព និងធានានូវការប្រើប្រាស់បណ្ដាញប្រព័ន្ធឃោសនាពីគ្រប់គណបក្សនយោបាយដែលបានចុះបញ្ជីទាំងអស់ នៅក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត និងចេញផ្សាយនូវគោលការណ៍ដើម្បីតម្រង់ទិសសកម្មភាពនៃប្រព័ន្ធឃោសនាឯកជន និងរដ្ឋ ពាក់ព័ន្ធនឹងការបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជា។

សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប ផ្ដល់ឱកាសដល់គណបក្សនយោបាយនីមួយៗ ដើម្បីបោះពុម្ពផ្សាយគោលនយោបាយរបស់ខ្លួននៅក្នុងព្រឹត្តិបត្រប្រចាំសប្ដាហ៍របស់ គ.ជ.ប ចំនួន ៥លេខ ចាប់ពីថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣ ដល់ថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ដែលការបោះពុម្ពផ្សាយមួយលើកៗមានចំនួន ២០,០០០ ច្បាប់ និងត្រូវបានចែកផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយនៅទូទាំងប្រទេស។

ការផ្សព្វផ្សាយតាមវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍រដ្ឋ ៖ ផ្ទុយពីប្រទេសផ្សេងទៀតជាច្រើន គ.ជ.ប បានណែនាំឱ្យវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍រដ្ឋបែងចែកពេលវេលាឱ្យស្មើគ្នាដោយពុំគិតថ្លៃ សម្រាប់គណបក្សនយោបាយនីមួយៗ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់ គ.ជ.ប។

គ.ជ.ប បានណែនាំវិទ្យុរដ្ឋ (FM 96 និង105.70MHz) និងទូរទស្សន៍ជាតិកម្ពុជាឱ្យទុករយៈពេលបួនម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយគោលនយោបាយរបស់គណបក្ស ដោយគណបក្សនយោបាយនីមួយៗមានរយៈពេល ៣០នាទី ក្នុងមួយថ្ងៃនៅតាមស្ថានីយ៍នីមួយៗនោះ។

វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ឯកជនៈ វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ឯកជនត្រូវអនុវត្តតាមគោលការណ៍ផ្សព្វផ្សាយរបស់ គ.ជ.ប ដើម្បីធានាឱ្យមានតុល្យភាពនៃការផ្សព្វផ្សាយរបស់គណបក្សនយោបាយ។ វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ឯកជនអាចផ្តល់ម៉ោងផ្សាយទៅឱ្យគណបក្សនយោបាយណាមួយ ប៉ុន្តែប្រសិនបើវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ទាំងនោះធ្វើដូច្នេះ ពួកគេត្រូវផ្តល់ម៉ោងផ្សាយទៅឱ្យគណបក្សនយោបាយដែលបានចុះបញ្ជីទាំងអស់ ដោយយកថ្លៃផ្សាយក្នុងអត្រាដូចៗគ្នា។ ប្រសិនបើពួកគេបដិសេធការផ្សាយរបស់គណបក្សនយោបាយណាមួយ ពួកគេត្រូវតែបដិសេធទាំងអស់។ ពួកគេពុំត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យលក់ ឬជួលទៅឱ្យគណបក្សនយោបាយណាមួយផ្តាច់មុខនោះទេ។

ក្រៅពីរយៈពេលស្មើៗគ្នាដែលបានកំណត់បែងចែកដល់គណបក្សនយោបាយចុះបញ្ជីនីមួយៗ ក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត គ.ជ.ប បានចេញនូវបទបញ្ជា និងគោលការណ៍ពាក់ព័ន្ធនឹងការរៀបចំនិងដំណើរការផ្សព្វផ្សាយគោលនយោបាយរបស់គណបក្ស ការលក់ ឬជួលម៉ោងផ្សព្វផ្សាយដល់គណបក្ស និងគោលការណ៍សម្រាប់បណ្តាញឃោសនា និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាតិនិងអន្តរជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងការរៀបចំកម្មវិធីដេញដោលសំណួរ ចម្លើយលើគោលនយោបាយរបស់គណបក្សនយោបាយ ដែលចូលរួមក្នុងការប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងការបោះឆ្នោត។

មានការរិះគន់មួយចំនួនលើកឡើងថាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានរដ្ឋ មានភាពលម្អៀងទៅខាងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននិងកម្មវិធីផ្សេងៗរបស់ខ្លួន ផ្ទុយមកវិញប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានឯកជនមួយចំនួន ក៏ដូចជាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានបរទេសដែលផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាជាខេមរភាសាមានភាពលម្អៀងទៅខាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ។

៤. មួយថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត (ថ្ងៃស)

យោងតាមច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោតត្រូវបានហាមឃាត់ ក្នុងរយៈពេល ២៤ម៉ោង មុនថ្ងៃបោះឆ្នោត និងក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត។

៥. ថ្ងៃបោះឆ្នោត រាប់សន្លឹកឆ្នោត និងបូកសរុបលទ្ធផល

៥.១. គណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត

នៅថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ចាប់ពីម៉ោង ៦ ដល់ម៉ោង ៧ព្រឹក មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោត តំណាងគណបក្សនយោបាយ អ្នកសង្កេតការណ៍ និងអ្នកសារព័ត៌មាន ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលទៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោត។ នៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ មានប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត អនុប្រធាន លេខាធិការ ជំនួយការទី១ និងទី២ និងមន្ត្រីសន្តិសុខ សរុបទាំងអស់ ៦នាក់។ តំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ ត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយ គ.ជ.ប ឱ្យសង្កេតការណ៍មើលដំណើរការបោះឆ្នោតនៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ។

នៅពេលដែលអ្នកសង្កេតការណ៍ទាំងអស់មានវត្តមាន មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោតបង្ហាញហិបឆ្នោតទទេរ ចាក់សោឃ្លុំមានលេខ និងកត់លេខឃ្លុំដែលចាក់នេះ។ បន្ទាប់មក មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោតបើកកញ្ចប់សន្លឹកឆ្នោត និងកត់ត្រាចំនួនពិតប្រាកដនៃសន្លឹកឆ្នោតដោយរាប់ចំនួនជាក់ស្តែង និងពិនិត្យមើលលេខរៀងកូដដំបូង និងលេខរៀងកូដចុងក្រោយរបស់សន្លឹកឆ្នោត ព្រមទាំងចំនួនឈ្មោះសរុបនៅលើបញ្ជីបោះឆ្នោត ត្រាសម្ងាត់សម្រាប់បោះលើសន្លឹកឆ្នោត រួចបោះត្រានៅលើក្រដាសស ហើយត្រូវបង្ហាញទៅគ្រប់តំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ដែលមានវត្តមាន។

គ្រប់ជំហានទាំងអស់ ត្រូវធ្វើឱ្យចប់មុននឹងបើកការិយាល័យបោះឆ្នោតនៅម៉ោង ៧ព្រឹក ឬយ៉ាងយូរបំផុតត្រឹមម៉ោង ៨ព្រឹក ក្នុងករណីពន្យារពេល ដូចជាការទទួលបានសម្ភារៈបោះឆ្នោតយឺតយ៉ាវនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត។

ពេលវេលាបោះឆ្នោត គឺចាប់ពីម៉ោង ៧ព្រឹក ដល់ម៉ោង ៣រសៀល។ មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោត និងតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ បន្តត្រួតពិនិត្យដំណើរការបោះឆ្នោតទាំងមូលនៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ។ ការិយាល័យបោះឆ្នោតនឹងត្រូវបិទនៅម៉ោង ៣រសៀល។

កំណត់សម្គាល់ ៖ ចាប់ពីពេលចាប់ផ្តើមបោះឆ្នោតរហូតដល់ពេលបិទការិយាល័យបោះឆ្នោត គកប តំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ទាំងអស់គឺមានវត្តមាន និងធ្វើជាសាក្សីនៅគ្រប់ជំហានក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត ដោយបានអនុញ្ញាតដោយច្បាប់ស្តីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីផ្សេងៗទៀត។ ប្រសិនបើមានភាពមិនប្រក្រតីណាមួយ តំណាងគណបក្សនយោបាយ អាចលើកការជំទាស់ផ្ទាល់មាត់ភ្លាមទៅកាន់ប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត ដែលមានសមត្ថកិច្ចដោះស្រាយ។ ប្រសិនបើតំណាងគណបក្សនយោបាយ មិនសុខចិត្តជាមួយនឹងការដោះស្រាយរបស់ប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោតទេ គាត់អាចសុំទម្រង់១២០២ មកបំពេញពាក្យប្តឹង និងដាក់ជូន គឃ/សប មុនម៉ោង ១១ និង៣០នាទី នៅថ្ងៃបន្ទាប់។

បន្ទាប់ពីបិទការិយាល័យបោះឆ្នោត មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោតមានភារកិច្ចត្រូវអនុវត្ត ដូចខាងក្រោម៖

ជំហានទី១ ៖

១. ប្រធានត្រូវបិទភ្ជិតប្រឡោះទម្លាក់សន្លឹកឆ្នោតទាំងពីរខាងលើហិបឆ្នោត។
២. ប្រធានចុះហត្ថលេខាលើក្រដាសស ដើម្បីបិទភ្ជិតប្រឡោះទាំងពីរខាងលើហិបឆ្នោត និងអញ្ជើញតំណាងគណបក្សនយោបាយមកចុះហត្ថលេខា។
៣. ប្រធានបិទគំរប និងចាក់សោឃ្លុំមានលេខគ្រង់ក្រវិលទាំងពីរនៃហិបឆ្នោត។
៤. លេខាធិការកត់ត្រាពេលវេលានៃការបិទហិបឆ្នោត និងកត់លេខសោឃ្លុំក្នុងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១។
៥. លេខាធិការរាប់ចំនួនអ្នកបោះឆ្នោតសរុប ដែលកត់ត្រាក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត ថាបានបោះឆ្នោតហើយ។
៦. អនុប្រធានរាប់ដាច់ដោយឡែក នូវសន្លឹកឆ្នោតដែលមិនបានប្រើប្រាស់ និងសន្លឹកឆ្នោតដែលខូច (ប្រសិនបើមាន)។
៧. អនុប្រធាន និងលេខាធិការ ផ្ទៀងផ្ទាត់ទៅវិញទៅមកនូវចំនួនអ្នកបោះឆ្នោតដែលបានកត់ត្រា និងសន្លឹកឆ្នោតដែលបានប្រើ ដោយបូកសរុបជាមួយសន្លឹកឆ្នោតដែលខូច និងសន្លឹកឆ្នោតមិនប្រើប្រាស់។ លទ្ធផលនៃការបូកសរុបបញ្ចូល ត្រូវស្មើនឹងចំនួនសន្លឹកឆ្នោតជាក់ស្តែងដែលបានទទួលនៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោត។

៨. ជំនួយការទី២ ចោះ ឬកាត់មួយផ្នែក នៃសន្លឹកឆ្នោតដែលមិនបានប្រើប្រាស់។
៩. អនុប្រធានដាក់បញ្ចូលសន្លឹកឆ្នោតដែលបានចោះ ឬបានកាត់ និងគល់បញ្ជីសន្លឹកឆ្នោតដែលបានប្រើប្រាស់ទៅក្នុងថង់ប្លាស្ទិកមួយដោយឡែក ហើយបន្ទាប់មកដាក់បញ្ចូលថង់នេះទៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»។
១០. លេខាធិការកត់ត្រាតួលេខទាំងអស់ខាងលើចូលទៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃការបោះឆ្នោត (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១) ជាបីច្បាប់ និងអញ្ជើញតំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់មកចុះហត្ថលេខា លើកំណត់ហេតុនោះ។
១១. ប្រធានដាក់បញ្ចូលទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ មួយច្បាប់ ទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រដាក់កំណត់ហេតុបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ដែលនឹងត្រូវដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»នៅពេលក្រោយ។
១២. ប្រធានដាក់បញ្ចូលបញ្ជីបោះឆ្នោតទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រ ហើយបន្ទាប់មកដាក់ស្រោមសំបុត្រនោះទៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»។
១៣. ប្រធានដាក់សន្លឹកឆ្នោតខូច(ប្រសិនបើមាន) ចូលទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រដាច់ដោយឡែកមួយ ហើយបន្ទាប់មកដាក់បញ្ចូលស្រោមសំបុត្រនោះទៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»។
១៤. ប្រធានដាក់ត្រាសម្ងាត់ចូលទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រ ហើយបន្ទាប់មកដាក់បញ្ចូលស្រោមសំបុត្រនោះទៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»។
១៥. ប្រធានដាក់រាល់វត្ថុមិនមែនជាសន្លឹកឆ្នោត និងឯកសារដែលបានដកហូតដោយមន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោតពីអ្នកបោះឆ្នោត ចូលទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រហើយដាក់ស្រោមសំបុត្រនោះ ចូលទៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»។
១៦. ប្រធានដាក់ថង់ប្លាស្ទិកដែលមានសន្លឹកឆ្នោតមិនប្រើ និងគល់បញ្ជីសន្លឹកឆ្នោតដែលបានប្រើប្រាស់រួច ចូលទៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»។

ជំហានទី២៖ ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត

១. ដើម្បីធានាថាហិបឆ្នោតដែលចាក់សោឃ្លុំមានលេខ ស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដើមដដែល ប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោតអញ្ជើញតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់លេខកូដរបស់សោឃ្លុំ និងក្រដាសសដែលបិទភ្ជិតហិបឆ្នោត មុននឹងកាត់សោឃ្លុំ។
២. ប្រធានបើកហិបឆ្នោត ចាក់សន្លឹកឆ្នោតទាំងអស់ចេញពីហិប ដាក់សន្លឹកឆ្នោតមានត្រាសម្ងាត់ ឬពុំមានត្រាសម្ងាត់ដោយឡែកពីគ្នា រួចចងជាមួយដុំៗមាន ២៥សន្លឹក។
៣. សន្លឹកឆ្នោតនីមួយៗត្រូវបានលើកឡើងបង្ហាញ នៅចំពោះមុខអ្នកដែលមានវត្តមានទាំងអស់ និងប្រកាសពីគណបក្សនយោបាយដែលអ្នកបោះឆ្នោតបានគូសសញ្ញាគាំទ្រ។
៤. ជំនួយការទី១ កត់ត្រាសំឡេងឆ្នោតម្តងមួយៗនៅលើផ្ទាំងក្រដាសធំ ដែលបិទនៅលើជញ្ជាំងបន្ទប់នៃការិយាល័យបោះឆ្នោត ដែលគេអាចមើលឃើញទាំងអស់គ្នា។
៥. ទន្ទឹមពេលជាមួយគ្នានេះដែរ អនុប្រធានការិយាល័យ និងលេខាធិការ កត់ត្រាសំឡេងឆ្នោតចូលទៅក្នុងតារាងកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោត (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨) ដោយឡែកពីគ្នា។

៦. បន្ទាប់ពីការរាប់សន្លឹកឆ្នោតបានបញ្ចប់ កំណត់កត់ត្រាទាំង៣ ត្រូវបានផ្ទៀងផ្ទាត់ជាមួយគ្នាឡើងវិញ។ ក្នុងករណីឃើញមានតួលេខខុសគ្នា គេត្រូវរាប់សន្លឹកឆ្នោត ឬផ្ទៀងផ្ទាត់ឡើងវិញ។

៧. ប្រធាន និងលេខាធិការ ចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ ទាំងពីរច្បាប់ និងអញ្ជើញតំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ឱ្យចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់នេះ។ (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ ត្រូវបោះត្រាការិយាល័យបោះឆ្នោត) ។

៨. បន្ទាប់មក លេខាធិការស្រង់តួលេខក្នុងទម្រង់បែបបទ ១១០៨ ខាងលើ ចូលទៅក្នុងកំណត់ហេតុរាប់សន្លឹកឆ្នោត (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២) ជាបួនច្បាប់ ហើយបន្ទាប់មក ប្រធាន និងលេខាធិការចុះហត្ថលេខា និងបោះត្រា ។ ប្រធានអញ្ជើញតំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ ឱ្យចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ទាំងបួនច្បាប់នេះ។

៩. កំណត់ហេតុទាំងបួនច្បាប់នៃទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ត្រូវបានបែងចែកដូចតទៅ៖ មួយច្បាប់បិទនៅពីមុខការិយាល័យបោះឆ្នោត មួយច្បាប់សម្រាប់បញ្ជូនទៅគណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត មួយច្បាប់សម្រាប់បញ្ជូនទៅគណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត និងមួយច្បាប់ទៀតសម្រាប់បញ្ជូនទៅ គ.ជ.ប។

១០. បន្ទាប់មកទៀត ប្រធានដាក់បញ្ចូលទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ មួយច្បាប់ ទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រដាក់កំណត់ហេតុនៃការបោះឆ្នោត ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ រួចហើយ ដែលស្រោមសំបុត្រនេះ បន្ទាប់មកនឹងត្រូវយកទៅដាក់បញ្ចូលក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក» ។

កំណត់សម្គាល់៖ តារាងកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោតទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ ជាច្បាប់ដើមទាំងពីរច្បាប់ ត្រូវតែចុះហត្ថលេខា និងបោះត្រាដោយលេខាធិការ និងចុះហត្ថលេខាដោយប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត ព្រមទាំងតំណាងគណបក្សនយោបាយដែលមានវត្តមាន។ ទ.១១០៨ មួយច្បាប់ត្រូវដាក់ចូលទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រដែលមានទ្រង់បែបបទឯកសារច្បាប់ដើមលេខ ១១០១ និង ១១០២ (ស្រោមសំបុត្រនេះត្រូវដាក់ចូលទៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" ដើម្បីបញ្ជូនទៅ គ.ជ.ប)។ ច្បាប់ទីពីរនៃទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ ត្រូវដាក់ចូលទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រ មួយទៀត ដែលមានឯកសារច្បាប់ដើមនៃទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ និង ១១០២ មួយទៀត ដើម្បីដាក់ចូលទៅក្នុងកញ្ចប់ "ខ" ដើម្បីបញ្ជូនទៅគណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត។ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ មួយច្បាប់ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ មួយច្បាប់ ត្រូវដាក់ចូលទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រ (មួយផ្សេងទៀត) ដើម្បីផ្ញើទៅគណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត។

ជំហានចុងក្រោយនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត ៖

១. ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ត្រូវបិទផ្សាយនៅខាងមុខការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗសម្រាប់ជាព័ត៌មានសាធារណៈ។

២. រៀបចំទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៧ ជាបីច្បាប់ ដោយរៀបរាប់រាល់ឯកសារទាំងអស់ដែលត្រូវផ្ញើទៅគណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត (មួយច្បាប់ដាក់ចូលទៅក្នុងកញ្ចប់ "ខ" មួយច្បាប់ដាក់ចូលក្នុងហោប៉ៅខាងក្រៅរបស់កញ្ចប់ "ខ" រក្សាទុកមួយច្បាប់ដែលត្រូវប្រើនៅពេលប្រគល់ឯកសារកញ្ចប់ "ខ" ទៅគណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត)។

៣. ក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក» របស់ការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗមាន ៖

- ស្រោមសំបុត្រដាក់បញ្ជីបោះឆ្នោត។
- ស្រោមសំបុត្រដែលមានត្រាសម្ងាត់។
- ស្រោមសំបុត្រដែលមានសន្លឹកឆ្នោតខូច។
- ស្រោមសំបុត្រដែលមានឯកសារ និងវត្ថុផ្សេងៗដែលបានដកហូត (ប្រសិនបើមាន)។
- ស្បោងប្លាស្ទិកដែលមានសន្លឹកឆ្នោតមិនបានប្រើ និងគល់បញ្ជីសន្លឹកឆ្នោតដែលបានប្រើ។
- ស្បោងប្លាស្ទិកដែលមានដាក់ផ្ទាំងក្រដាសធំ និងសន្លឹកឆ្នោតដែលបានប្រើប្រាស់ទាំងអស់ (ទាំងបានការ និងមិនបានការ)។
- ស្រោមសំបុត្រដែលមានទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ ១១០២ និង១១០៨ ផ្ញើជូនទៅ គ.ជ.ប។

៤. កញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក» ត្រូវដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកញ្ចប់«ខ» ជាមួយនឹងស្រោមសំបុត្រដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ ដែលរៀបចំសម្រាប់ គឃ/សប និងស្រោមសំបុត្រដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ សម្រាប់ គជ/ខប និងត្រាការិយាល័យបោះឆ្នោត (មិនមែនត្រាសម្ងាត់ទេ)។

កំណត់សម្គាល់៖ ក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ តំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់បានចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ ទាំងអស់ ក៏ដូចជាទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៧ ដែលជាឯកសារប្រគល់ ទទួលផងដែរ។

បន្ថែមពីលើកំណត់ហេតុនៃការបោះឆ្នោត និងការរាប់សន្លឹកឆ្នោតខាងលើ លេខាធិការត្រូវបំពេញឯកសារស្តីពីលទ្ធផលបោះឆ្នោតបឋម (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤) ដោយចម្លងទិន្នន័យចេញពីទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២។ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ ត្រូវចុះហត្ថលេខា និងបោះត្រាដោយប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត និងលេខាធិការ រួចហើយប្រគល់ឱ្យតំណាងគណបក្សនយោបាយនីមួយៗ ដែលមានវត្តមាននៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោតក្នុងពេលរាប់សន្លឹកឆ្នោត។

ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ មួយច្បាប់ ត្រូវផ្ញើទៅឱ្យ គឃ/សប ភ្លាម។ គឃ/សប បូកសរុបទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ ទាំងអស់ដែលទទួលបានពីការិយាល័យបោះឆ្នោតក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន បញ្ចូលទៅក្នុងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៥ បន្ទាប់មកផ្ញើទៅឱ្យ គជ/ខប។ គជ/ខប បូកសរុបទម្រង់តួលេខទាំងអស់សម្រាប់រាជធានី ខេត្តរបស់ខ្លួន និងផ្ញើទៅឱ្យ គ.ជ.ប សម្រាប់ផ្សព្វផ្សាយតាមទូរទស្សន៍ជាលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតបឋម។

កំណត់សម្គាល់៖ នៅចុងបញ្ចប់នៃការបោះឆ្នោតនៅថ្ងៃបោះឆ្នោត តាមរយៈតំណាងគណបក្សរបស់ខ្លួន និងអ្នកសង្កេតការណ៍ គណបក្សនយោបាយ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល អាចធ្វើការគណនាលទ្ធផលបោះឆ្នោតដោយខ្លួនឯង តាមរយៈការបូកសរុបលទ្ធផលបឋម ដែលមានទាំងនៅក្នុងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ដែលបិទនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត ឬទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយការប្រកាសលទ្ធផលបោះឆ្នោតណាមួយ ក្រៅពីការប្រកាសដែលធ្វើឡើងដោយ គ.ជ.ប គឺមិនផ្លូវការទេ។

ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ គ្រាន់តែជាទម្រង់សម្រាប់ផ្តល់ព័ត៌មានអំពីលទ្ធផលបឋម ជូនដល់គណបក្សនយោបាយ និងសម្រាប់ផ្សព្វផ្សាយតាមទូរទស្សន៍ជាលទ្ធផលបឋម តែប៉ុណ្ណោះ។ គឃ/សប គជ/ខប និង គ.ជ.ប ពុំប្រើប្រាស់ទម្រង់នេះក្នុងការត្រួតពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ និងបូកសរុបជាលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន ឬលទ្ធផលបោះឆ្នោតផ្លូវការនោះទេ។

បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ការងារនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោត អមដោយតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ នាំយកកញ្ចប់«ខ» ដែលមានដាក់កញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក» នៅក្នុងនោះទៅប្រគល់ឱ្យ គឃ/សប ដោយមានការចុះហត្ថលេខារបស់ គឃ/សប លើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៧ បញ្ជាក់ពីការបានទទួលកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ខ»។

៤.២. គណៈកម្មការឃុំ សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត (គឃ/សប)

នៅថ្ងៃក្រោយការបោះឆ្នោត និងបន្ទាប់ពីបានទទួលកញ្ចប់«ខ» ពីការិយាល័យបោះឆ្នោតក្នុងឃុំ សង្កាត់នីមួយៗ គឃ/សប អាចពិចារណាលើពាក្យបណ្តឹង ហើយសម្រេចថាតើត្រូវបើក ឬមិនត្រូវបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព «ក» ដើម្បីដោះស្រាយបណ្តឹងនោះ។ ជំហាននេះត្រូវធ្វើនៅចំពោះមុខតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោត។

កំណត់សម្គាល់៖ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ គ្មានកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»ណាមួយត្រូវបានបើកនៅថ្នាក់ គឃ/សប នោះទេ។

គឃ/សប អនុវត្តភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដូចខាងក្រោម ៖

១. ផ្ទៀងផ្ទាត់ទិន្នន័យក្នុងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ និងបូកសរុបសំឡេងឆ្នោតសម្រាប់ឃុំ សង្កាត់ នៅចំពោះមុខតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍។
២. ស្រង់លទ្ធផលបោះឆ្នោតពីទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ចូលក្នុងតារាងបូកសរុបលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតក្នុងឃុំសង្កាត់ (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩)។
៣. ស្រង់លទ្ធផលទាំងអស់ចេញពីទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩ ចូលក្នុងកំណត់ហេតុបូកសរុបលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតក្នុងឃុំ សង្កាត់ (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣) ដែលចាំបាច់ត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយ ប្រធាន គឃ/សប និងមន្ត្រីរដ្ឋបាល គឃ/សប ព្រមទាំងមានការចុះហត្ថលេខាជាសាក្សីផងដែរ ដោយតំណាងគណបក្សនយោបាយ។
៤. បិទផ្សាយទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ មួយច្បាប់ នៅទីស្នាក់ការ គឃ/សប សម្រាប់ជាព័ត៌មានសាធារណៈ ជាមួយនឹងកំណត់ហេតុនៃការបិទផ្សាយដោយបញ្ជាក់ពីពេលវេលា និងទីកន្លែងបិទផ្សាយ។
៥. ដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩ មួយច្បាប់ និងកំណត់ហេតុស្តីពីការបិទផ្សាយទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ ចូលទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រ ដែលត្រូវផ្ញើទៅ គជ/ខប។
៦. ដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩ មួយច្បាប់ ចូលទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រ ដែលត្រូវផ្ញើទៅ គ.ជ.ប (តាមរយៈ គជ/ខប)។
៧. ដកយកស្រោមសំបុត្រដែលត្រូវផ្ញើទៅ គជ/ខប ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ចេញពីកញ្ចប់«ខ» រួចដាក់ក្នុងកញ្ចប់ពិសេស«គ» ។

បន្ទាប់មកត្រូវរៀបចំកញ្ចប់«គ» ដោយមានដាក់កញ្ចប់«ខ» បានមកពីគ្រប់ការិយាល័យបោះឆ្នោតនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់។ លើសពីនេះទៀត កញ្ចប់«គ ពិសេស» ត្រូវបានរៀបចំ ដោយដាក់ ៖

១. ស្រោមសំបុត្រដែលត្រូវផ្ញើទៅ គជ/ខប ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩ និងកំណត់ហេតុស្តីពីការបិទផ្សាយទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣។

២. ស្រោមសំបុត្រដែលត្រូវផ្ញើទៅ គ.ជ.ប (តាមរយៈ គជ/ខប) ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩។

៣. ស្រោមសំបុត្រដែលត្រូវផ្ញើទៅ គជ/ខប ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២។

បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ការងារនៅ គឃ/សប មន្ត្រី គឃ/សប អមដោយតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ នាំយកកញ្ចប់«គ» និងកញ្ចប់«គ ពិសេស» ទៅប្រគល់ជូន គជ/ខប។ ក្នុងការប្រគល់ ទទួល គជ/ខប បានចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៧ បញ្ជាក់ពីការបានទទួលកញ្ចប់«គ» និងកញ្ចប់«គ ពិសេស» នោះ។

កំណត់សម្គាល់ ៖ សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ នេះ គ្រប់តំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ បានចុះហត្ថលេខាលើគ្រប់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩ ក៏ដូចជាទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៧ ដែលជាឯកសារប្រគល់ទទួល។ តំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ បានធ្វើជាសាក្សីនៃដំណើរការទាំងមូលនៅថ្នាក់ គឃ/សប ដូចដែលបានអនុញ្ញាតដោយ ច.ប.ត.រ និងបទបញ្ជា និងនីតិវិធី។

៤.៣. នៅគណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត (គជ/ខប)

នៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីបានទទួលកញ្ចប់«គ» និងកញ្ចប់«គ ពិសេស» ពី គឃ/សប នីមួយៗ នៅតាមរាជធានី ខេត្ត គជ/ខប អាចពិចារណាលើបណ្តឹងណាមួយ និងសម្រេចថាត្រូវបើក ឬមិនត្រូវបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក» ដើម្បីដោះស្រាយបណ្តឹងនោះ។ ចំណាត់ការនេះ ក៏ត្រូវតែធ្វើនៅចំពោះមុខតំណាងគណបក្សនយោបាយ។

កំណត់សម្គាល់៖ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ គ្មានកញ្ចប់សុវត្ថិភាព«ក»ណាមួយ ត្រូវបានបើកនៅថ្នាក់ គជ/ខប នោះទេ។

គជ/ខប បើកកញ្ចប់«គ ពិសេស» ដែលទទួលបានពី គឃ/សប នីមួយៗ និងបើកស្រោមសំបុត្រផ្ញើមកខ្លួន ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩ និងបន្តអនុវត្តភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ដូចខាងក្រោម ៖

១. បង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ផ្ទៀងផ្ទាត់ និងបូកសរុបលទ្ធផលបោះឆ្នោត ក្នុងរាជធានី ខេត្តរបស់ខ្លួន និងបង្កើតក្រុមការងារមួយចំនួន ដែលមានមន្ត្រី ៤រូប ក្នុងមួយក្រុម ដើម្បីធ្វើការងារនេះ។

២. ក្រុមការងារនីមួយៗពិនិត្យ និងផ្ទៀងផ្ទាត់លទ្ធផលបោះឆ្នោត ដែលបានកត់ត្រានៅក្នុងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩ ក្នុងឃុំសង្កាត់នីមួយៗ។ ប្រសិនបើមានទិន្នន័យ ឬតួលេខសង្ស័យ ក្រុមការងារពាក់ព័ន្ធត្រូវធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់ ធៀបនឹងទិន្នន័យ និង/តួលេខ ដែលកត់ត្រានៅក្នុងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ នៅការិយាល័យបោះឆ្នោត/រាប់សន្លឹកឆ្នោតដែលពាក់ព័ន្ធ។

៣. កត់ត្រាលទ្ធផលបោះឆ្នោតរបស់ឃុំសង្កាត់ ទៅក្នុងតារាងត្រួតពិនិត្យលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតក្នុងឃុំ សង្កាត់ (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៦ត.៣) ជា២ច្បាប់ ដែលត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយសមាជិកក្រុមការងារផ្ទៀងផ្ទាត់ពាក់ព័ន្ធទាំង ៤ រូប។

៤. បន្ទាប់មក ក្រុមបូកសរុបលទ្ធផល បូកសរុបតួលេខពីទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៦ត.៣ ចូលទៅក្នុងតារាងបូកសរុបលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតក្នុងរាជធានី ខេត្ត (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១០) កំណត់ហេតុបូកសរុបលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតក្នុងរាជធានី ខេត្ត (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១១) និងក្រដាសលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតក្នុងរាជធានី ខេត្ត (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៤)។

៥. ប្រធាន គជ/ខប និងសមាជិកទទួលបន្ទុកផ្នែករដ្ឋបាលរបស់ គជ/ខប ចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១១១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៤ ហើយទម្រង់បែបបទលេខ ១១១១ ក៏អាចត្រូវចុះហត្ថលេខាជាសាក្សីដោយតំណាងគណបក្សនយោបាយ។

៦. បិទផ្សាយទម្រង់បែបបទលេខ ១១១១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៤ ចំនួនមួយច្បាប់ នៅទីស្នាក់ការ គជ/ខប ជាព័ត៌មានសាធារណៈ។

៧. ដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១០ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៤ ចំនួនមួយច្បាប់ ទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រដែលត្រូវផ្ញើទៅកាន់ គ.ជ.ប និងបញ្ជូនទម្រង់បែបបទលេខ ១១១០ ចំនួនមួយច្បាប់ ទៅ គ.ជ.ប តាមអ៊ីម៉ែល។

៨. ដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៦ត.៣ ចំនួនមួយច្បាប់ ទៅក្នុងស្រោមសំបុត្រដែលត្រូវផ្ញើទៅកាន់ គ.ជ.ប។

៩. ដកស្រោមសំបុត្រផ្ញើជូន គ.ជ.ប ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩ ចេញពីកញ្ចប់ "គពិសេស" រួចដាក់ក្នុងកញ្ចប់«ឃ ពិសេស»។

បន្ទាប់មកត្រូវរៀបចំកញ្ចប់ "ឃ" ដោយមានដាក់នូវកញ្ចប់ "គ" ដែលបានមកពី គឃ/សប ទាំងអស់នៅក្នុងរាជធានី ខេត្ត។ លើសពីនេះទៀតកញ្ចប់ "ឃពិសេស" ត្រូវរៀបចំដោយមានដាក់ឯកសារ ដូចខាងក្រោម ៖

១. ស្រោមសំបុត្រផ្ញើទៅ គ.ជ.ប ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១០ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៤។

២. ស្រោមសំបុត្រផ្ញើទៅ គ.ជ.ប ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៦ត.៣។

៣. ស្រោមសំបុត្រផ្ញើទៅ គ.ជ.ប ដែលមានដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបលេខ ១១០៩ ដែលបានមកពីកញ្ចប់ "គពិសេស"។

បន្ទាប់ពីបញ្ចប់កិច្ចការរបស់ខ្លួននៅ គជ/ខប មន្ត្រីនៃ គជ/ខប អមដោយតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ ត្រូវយកកញ្ចប់ "ឃ" និងកញ្ចប់ "ឃពិសេស" ទៅប្រគល់ជូន គ.ជ.ប ហើយ គ.ជ.ប ត្រូវបានចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៧ ដើម្បីបញ្ជាក់អំពីការទទួលកញ្ចប់ "ឃ" និងកញ្ចប់ "ឃពិសេស"។

កំណត់សម្គាល់៖ សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ តំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់បានចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១១១ ទាំងអស់ក៏ដូចជាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៧ សម្រាប់បំពេញលិខិតប្រគល់ទទួលផងដែរ។ តំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ទាំងអស់បានធ្វើជាសាក្សីក្នុងដំណើរការទាំងមូលនៅថ្នាក់ គជ/ខប ដូចដែលបានអនុញ្ញាតដោយ ច.ប.ត.រ និងបទបញ្ជា និងនីតិវិធី។

៨.៤. នៅគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប)

នៅល្ងាចថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ដោយផ្អែកលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ នៃការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ ដែលបានបញ្ជូនមក គ.ជ.ប តាមរយៈ គឃ/សប និង គធ/ខប គ.ជ.ប បានប្រកាសលទ្ធផលបឋមនៃការបោះឆ្នោត។ ដូចដែលបានលើកឡើងខាងដើម ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ គឺគ្រាន់តែសម្រាប់ផ្តល់ជាព័ត៌មានបឋមដល់គណបក្សនយោបាយ និងសម្រាប់តែការផ្សព្វផ្សាយតាមទូរទស្សន៍នូវលទ្ធផលបឋមនៃការបោះឆ្នោតប៉ុណ្ណោះ។ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ នេះពុំមែនជាផ្នែកណាមួយនៃទម្រង់បែបបទដែលត្រូវប្រើប្រាស់សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ និងបូកសរុប ដើម្បីកំណត់លទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន ឬលទ្ធផលផ្លូវការនៃការបោះឆ្នោតនោះឡើយ។

គ.ជ.ប បង្កើតក្រុមពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ ដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់លទ្ធផលបោះឆ្នោត។ គ្រប់គណបក្សនយោបាយទាំងអស់ដែលបានចុះបញ្ជី ត្រូវបានស្នើសុំឱ្យបញ្ជូនតំណាងរបស់ពួកគេ ដើម្បីសង្កេតមើលដំណើរការនេះ។ បន្ទាប់ពីទទួលបានកញ្ចប់ "ឃ" និងកញ្ចប់ "ឃពិសេស" ពី គធ/ខបនីមួយៗ គ.ជ.ប យកទម្រង់បែបបទលេខ ១១១០ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១១ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៤ ពីកញ្ចប់ "ឃពិសេស" មកធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់។ បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ការផ្ទៀងផ្ទាត់ក្រុមការងារ គ.ជ.ប ត្រូវរៀបចំរបាយការណ៍ផ្ទៀងផ្ទាត់ និងបំពេញតារាងផ្ទៀងផ្ទាត់(ទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៧ត.៣)។ ប្រសិនបើមានការសង្ស័យណាមួយ ក្រុមការងារ គ.ជ.ប អាចផ្ទៀងផ្ទាត់ជាមួយទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៦ត.៣ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៣ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៩។

បន្ទាប់មករបាយការណ៍ផ្ទៀងផ្ទាត់ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១១៧ត.៣ នឹងត្រូវដាក់ជូនទៅអគ្គលេខាធិការ គ.ជ.ប ដើម្បីពិនិត្យហើយ មុននឹងដាក់ជូន គ.ជ.ប ធ្វើការសម្រេចចុងក្រោយ។

៨.៥. នីតិវិធីបង្ការរបស់ គ.ជ.ប

ដំណើរការខាងលើបានបង្ហាញនូវនីតិវិធីបង្ការយ៉ាងលំអិតដែលត្រូវបានដាក់ឱ្យអនុវត្តដោយ គ.ជ.ប នៅតាមដំណាក់កាលនីមួយៗ ក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោតទាំងមូល ដើម្បីបង្ការការក្លែងបន្លំផ្សេងៗ។ វិធានការទាំងនោះរួមមាន ៖

១. ការបើកកញ្ចប់ទាំងអស់ដែលមានសន្លឹកឆ្នោតត្រូវប្រើប្រាស់ ត្រូវតែមានលក្ខណៈអាចមើលឃើញ និងអាចផ្ទៀងផ្ទាត់បានដោយតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍។ សន្លឹកឆ្នោតត្រូវបានវេចខ្ចប់នៅក្នុងកញ្ចប់ដែលមានលេខកូដសម្គាល់ដែលត្រូវបានបិទការសុវត្ថិភាព និងអាចបើកបានតែនៅថ្ងៃបោះឆ្នោតចំពោះមុខតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ប៉ុណ្ណោះ។

២. ត្រាសម្ងាត់ដែលត្រូវបោះលើសន្លឹកឆ្នោត ត្រូវបានរក្សាទុកប្រកបដោយសុវត្ថិភាពនៅក្នុងស្រោមសំបុត្របិទជិត ដែលអាចបើកបានតែនៅពេលរៀបចំការិយាល័យបោះឆ្នោតសម្រាប់ការបោះឆ្នោតចន្លោះពីម៉ោង ៦:៣០នាទី ដល់ម៉ោង ៧:០០នាទីព្រឹក នៅចំពោះមុខតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍។

៣. សន្លឹកឆ្នោតទាំងអស់ត្រូវមានបោះត្រានៅផ្នែកខាងខ្នងដោយត្រាសម្ងាត់ ហើយត្រូវបង្ហាញដោយអ្នកបោះឆ្នោតទៅកាន់ជំនួយការទី១ មុនពេលស៊កសន្លឹកឆ្នោតទៅក្នុងហិបឆ្នោតតាមប្រឡោះតូចដែលបុគ្គលទាំងអស់គ្នាអាចមើលឃើញបាន រួមទាំងតំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍។

៤. ការប្រើប្រាស់ទឹកខ្មៅលុបលាងមិនជ្រះដើម្បីបង្ការអ្នកបោះឆ្នោតមិនឱ្យបោះឆ្នោតបានលើសពីមួយដង។

៥. ការកត់ត្រាជាច្រើនដងដោយផ្ទិតផ្ទង់នូវចំនួនសន្លឹកឆ្នោតសរុបដែលបានបោះនៅតាមការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ តួយ៉ាងសន្លឹកឆ្នោតបានការដែលទទួលបានដោយគណបក្សនយោបាយនីមួយៗ សន្លឹកឆ្នោតមិនបានការ និងសន្លឹកឆ្នោតខូច។ ច្បាប់ចម្លងដោយឡែកៗពីគ្នានៃទម្រង់បែបបទដែលកត់ត្រាតួលេខទាំងអស់នេះ ត្រូវបញ្ជូនតាមឋានានុក្រមទៅគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតតាមលំដាប់ថ្នាក់ ដើម្បីពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ និងបូកសរុប។ លើសពីនេះទៀត សន្លឹកឆ្នោត និងក្រដាសធំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោត ដែលបិទផ្សាយនៅលើជញ្ជាំងក្នុងអំឡុងពេលរាប់សន្លឹកឆ្នោតបឋមក៏បញ្ជូនទៅ គ.ជ.ប ដែរ។

៦. ក្នុងករណីតំណាងគណបក្សនយោបាយ ពិនិត្យឃើញភាពមិនប្រក្រតីនៅដំណាក់កាលណាមួយក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត តំណាងគណបក្សនយោបាយ អាចប្តឹងផ្ទាល់មាត់ទៅអាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធដើម្បីរកដំណោះស្រាយ។ ប្រសិនបើដំណោះស្រាយលើបណ្តឹងផ្ទាល់មាត់មិនអាចទទួលយកបាន តំណាងគណបក្សនយោបាយនោះ អាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅកាន់អាជ្ញាធររៀបចំការបោះឆ្នោតតាមលំដាប់ថ្នាក់នៅក្នុងអំឡុងពេលកំណត់។

៦. លទ្ធផលបឋម

នៅល្ងាចនៃថ្ងៃបោះឆ្នោត និងនៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីថ្ងៃបោះឆ្នោត គ.ជ.ប ប្រកាសលទ្ធផលបឋមតាមវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ជាតិ ដោយផ្អែកលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ ដែលបានមកពីគណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៥ ដែលបានមកពី គឃ/សប និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១១០ ដែលបានមកពី គជ/ខប។

យោងតាមលទ្ធផលបឋម និងតាមទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ ដែលគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបានពីការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាអះអាងថាខ្លួនទទួលបាន ៦៨ អាសនៈ ហើយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិទទួលបាន ៥៥ អាសនៈ។ ចំណែកឯគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ បានប្រកាសថាខ្លួនទទួលបាន ៦៣ អាសនៈ ហើយគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបាន ៦០ អាសនៈ ដោយពុំមានឯកសារសំអាងនោះទេ។ ប្រសិនបើគណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានប្រើប្រាស់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ ដែលតំណាងគណបក្សរបស់ខ្លួនបានទទួលនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗនោះលទ្ធផលនឹងមិនខុសគ្នាដូចនេះទេ។

កំណត់សម្គាល់៖ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣នេះ តំណាងគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ទាំងអស់អាចទទួលបានទិន្នន័យបឋម ដែលបានបិទផ្សាយនៅខាងមុខការិយាល័យ គកប នីមួយៗ (ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២)។

៧. លទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន

យោងតាមប្រតិទិននៃការបោះឆ្នោត គ.ជ.ប ត្រូវប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ននៅថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ក៏ប៉ុន្តែដោយហេតុថាមានទាក់ទងនឹងការស្នើសុំឲ្យបង្កើតគណៈកម្មការពិសេស ដើម្បីស៊ើបអង្កេតអំពីភាពមិនប្រក្រតីនៃការបោះឆ្នោតរបស់គណបក្សនយោបាយ ព្រមទាំងដោយសារ គ.ជ.ប បានទទួលរបាយការណ៍ពីភាព

មិនប្រក្រតីរបស់គណបក្សនយោបាយមួយចំនួននោះ ទើបការប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ននៃការបោះឆ្នោតតាមមណ្ឌលរាជធានី ខេត្តនីមួយៗ នៅទូទាំងប្រទេស ត្រូវបានប្រកាសតាមទូរទស្សន៍ជាតិ នៅម៉ោង ៩:០០ព្រឹក ថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ វិញ ដោយផ្អែកលើទម្រង់លេខ ១១០២ ទម្រង់លេខ ១១០៣ និងទម្រង់លេខ ១១១១ ដែលមានលទ្ធផល ដូចខាងក្រោម ៖

១. គណបក្សសញ្ជាតិកម្ពុជា	៣៨,១២៣
២. គណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច	២៤២,៤១៣
៣. គណបក្សសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ	៣៣,៧១៥
៤. គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា	៣,២៣៥,៩៦៩
៥. គណបក្សអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចខ្មែរ	១៩,១៥២
៦. គណបក្សខ្មែរឈប់ក្រ	៤៣,២២២
៧. គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ	២,៩៤៦,១៧៦
៨. គណបក្សសម្ព័ន្ធដើម្បីប្រជាធិបតេយ្យ	៦៨,៣៨៩

គ.ជ.ប បានចំណាយពេលជាង ១០ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីថ្ងៃបោះឆ្នោតមុននឹងប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន ព្រោះថា គ.ជ.ប ត្រូវការពេលវេលាដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់ និងពិនិត្យលទ្ធផលចុះឡើង និងដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងដែលទទួលបាននៅ គឃ/សប គធ/ខប និង គ.ជ.ប ទៅតាមពេលវេលាដែលបានកំណត់ ដូចមានចែងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងបទបញ្ញានិងនីតិវិធី និងប្រតិទិនរបស់ គ.ជ.ប។

៨. លទ្ធផលផ្លូវការ

បន្ទាប់ពីការបិទផ្សាយលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ននៃការបោះឆ្នោត និងក្រោយពេលដែលបណ្តឹងទាំងអស់ត្រូវបានដោះស្រាយនៅ គ.ជ.ប និងក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ និងរបាយការណ៍ស្តីពីការផ្ទៀងផ្ទាត់សន្លឹកឆ្នោតដែលប្រើប្រាស់ក្នុងការបោះឆ្នោត ត្រូវបានធ្វើរួចរាល់ ក្រុមកំណត់បែងចែកអាសនៈរបស់ គ.ជ.ប ត្រូវរៀបចំសេចក្តីព្រាងលទ្ធផលបោះឆ្នោតផ្លូវការ សេចក្តីព្រាងលទ្ធផលនៃការបែងចែកអាសនៈ និងសេចក្តីព្រាងបញ្ជីឈ្មោះបេក្ខជនជាប់ឆ្នោតតំណាងរាស្ត្រដើម្បីឱ្យ គ.ជ.ប ពិនិត្យសម្រេចជាផ្លូវការតាមរយៈអគ្គលេខាធិការ គ.ជ.ប។ បន្ទាប់មក គ.ជ.ប ប្រកាសលទ្ធផលបោះឆ្នោតផ្លូវការ លទ្ធផលបែងចែកអាសនៈ និងបញ្ជីឈ្មោះបេក្ខជនបោះឆ្នោតតំណាងរាស្ត្រ។

III. អ្នកសង្កេតការណ៍ និងតំណាងគណបក្សនយោបាយ

១. អ្នកសង្កេតការណ៍ជាតិ និងអន្តរជាតិ

សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប បានទទួលស្គាល់អ្នកសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតមកពីគណបក្សនយោបាយ ប្រទេស ស្ថានឯកអគ្គរដ្ឋទូត/រាជទូត អង្គការនិងសមាគមចំនួន ៣៥។ គ.ជ.ប បានទទួលស្គាល់ផងដែរនូវអ្នកសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតអន្តរជាតិចំនួន ២៩២នាក់ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ជាតិចំនួន ៤០,១៤២នាក់ រួមមានអ្នកសង្កេតការណ៍របស់អង្គការ COMFREL ដែលមានវត្តមាននៅតាមការិយាល័យបោះឆ្នោតផងដែរ។ ផ្អែកលើសេចក្តីសម្រេចរបស់ គ.ជ.ប ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ប៉ុន្មានថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោតប៉ុណ្ណោះ គ.ជ.ប ក៏បានទទួលស្គាល់អ្នកសង្កេតការណ៍ចំនួន ៩,៩៣១នាក់ មកពីគណបក្សសម រង្ស៊ី (នៅក្នុង ១៧ខេត្ត និងរាជធានីភ្នំពេញ) និងអ្នកសង្កេតការណ៍ចំនួន ៤,៧៨០នាក់ មកពីគណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស (នៅក្នុង ៧ខេត្ត និងរាជធានីភ្នំពេញ)។

នៅក្នុងចំណោមអ្នកសង្កេតការណ៍អន្តរជាតិនោះមានឥស្សរជនជាន់ខ្ពស់មួយចំនួនមកពីប្រទេស និងអង្គការមួយចំនួនដូចជាអតីតប្រធានរដ្ឋសភាប្រាំអាណត្តិនៃប្រទេសហ្វីលីពីន អតីតអនុប្រធានាធិបតីឥណ្ឌូណេស៊ី អតីតឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីប្រទេសកាណាដា អតីតឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃសាធារណរដ្ឋកូរ៉េ សមាជិកព្រឹទ្ធសភាមកពីប្រទេសប៉ាគីស្ថាន ប្រធានគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតនៃប្រទេសហ្វីលីពីន ប្រទេសថៃ និងប្រទេសមីយ៉ាន់ម៉ា សមាជិកគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតម៉ាឡេស៊ី ឡាវ រុស្ស៊ី និងសាធារណៈរដ្ឋកូរ៉េ និងប្រធានលេខាធិការដ្ឋានអាស៊ានទទួលបន្ទុកអភិវឌ្ឍកិច្ចការសហគមន៍។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ចលនាអ្នកប្រជាធិបតេយ្យកណ្តាលអន្តរជាតិអាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក (CAPDI) ដែលដឹកនាំដោយឯកឧត្តមអតីតប្រធានរដ្ឋសភាហ្វីលីពីន និងឯកឧត្តមអតីតអនុប្រធានាធិបតីឥណ្ឌូណេស៊ី បានលើកឡើងថា"ស្ថាប័ន ICAPP និង CAPDI ចាត់ទុកការបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជាថាជាជ័យជំនះនៃឆន្ទៈរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងជាជ័យជំនះរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាក្នុងការស្វែងរកនូវការកសាងអនាគតរបស់ពួកគេឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើងដោយផ្អែកទៅលើឧត្តមភាពនិងភាពមិនអាចរំលោភបាននៃសន្លឹកឆ្នោត។ ការបោះឆ្នោតនេះគឺសេរីយុត្តិធម៌និងមានតម្លាភាពហើយជាពិសេសបានប្រព្រឹត្តទៅដោយសុខសន្តិភាព គ្មានអំពើហិង្សា និងដោយរលូនដែលជាសក្ខីកម្មចំពោះការពិតថាប្រជាធិបតេយ្យកម្ពុជាមិនត្រឹមតែមានភាពចាស់ទុំប៉ុណ្ណោះទេ ក៏ប៉ុន្តែនយោបាយក៏មានភាពចាស់ទុំផងដែរ។ យើងសូមសម្តែងនូវការអបអរសាទរអស់ពីដួងចិត្តចំពោះប្រជាជន គណបក្សនយោបាយទាំងឡាយ មេដឹកនាំ សារព័ត៌មាន សង្គមស៊ីវិល និងគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោតរបស់កម្ពុជាចំពោះជោគជ័យ និងការប្រព្រឹត្តទៅដោយមានសណ្តាប់ធ្នាប់នៃការបោះឆ្នោតជាសកលនេះ"។ ប្រធានគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតមីយ៉ាន់ម៉ា ក៏បានវាយតម្លៃខ្ពស់និងរីករាយដែលមានឱកាសទទួលបានបទពិសោធជាមេរៀនក្នុងការអនុវត្តការងារបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ ពីការបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជា។ ជាក់ស្តែងគណៈប្រតិភូផ្សេងៗទៀតក៏បានសម្តែងនូវការពេញចិត្តចំពោះបរិយាកាសនៅមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត ថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ដែលប្រកបទៅដោយភាពរលូន និងសន្តិភាព ហើយពួកគេបានថ្លែងថាពួកគេចាត់ទុកការបោះឆ្នោតនេះជាការបោះឆ្នោតប្រកបដោយសេរី និងយុត្តិធម៌។

២. តំណាងគណបក្សនយោបាយនៅតាមការិយាល័យបោះឆ្នោត

សម្រាប់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ ជាបឋម គ.ជ.ប បានទទួលស្គាល់តំណាងគណបក្សនយោបាយចំនួន ៩៩,៤៨១នាក់ ក្នុងនោះតំណាងមកពីគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាមានចំនួន ១៩,០០៩នាក់ និងតំណាងបម្រុងចំនួន ១៩,០១៣នាក់ តំណាងមកពីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិមានចំនួន ១៨,០១២នាក់ និងតំណាងបម្រុងចំនួន ១៧,៥១៤នាក់ តំណាងមកពីគណបក្សហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិចមានចំនួន ១៤,៨៣៩នាក់ និងតំណាងបម្រុងចំនួន ១០,០៤៤នាក់។

IV. បណ្តឹង

ច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និងបទបញ្ជានិងនីតិវិធីរបស់ គ.ជ.ប បានចែងអំពីនីតិវិធីដែលត្រូវអនុវត្តនៅក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹង ទទួលពាក្យបណ្តឹង និងដោះស្រាយបណ្តឹងដែលអាចកើតមានឡើងក្នុងដំណាក់កាលផ្សេងៗនៃដំណើរការបោះឆ្នោតរួមទាំងការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយ និងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះ យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត ដំណើរការបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត និងការប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន។ លើសពីនេះទៀត នីតិវិធីក៏បានចែងទាក់ទងនឹងបណ្តឹងទៅលើមន្ត្រីបោះឆ្នោត និងថ្នាក់ដឹកនាំគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ផងដែរ។

សមាជិក គ.ជ.ប និងសមាជិកគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ត្រូវតែអព្យាក្រឹត និងមិនលម្អៀងក្នុងការអនុវត្តភារកិច្ចរៀបចំការបោះឆ្នោតរបស់ខ្លួន។ ជនណាក៏ដោយ អាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅលើមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោត ប្រសិនបើពួកគេយល់ឃើញថា មន្ត្រីណាមួយមិនអនុវត្តភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដូចមានចែងនៅក្នុង ច.ប.ត.រ និង បទបញ្ជា និងនីតិវិធី និងបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង។

១. បណ្តឹងទាក់ទងនឹងបញ្ជីបោះឆ្នោត

នៅឆ្នាំ ១៩៩៣ បញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូងត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ UNTAC។ បន្ទាប់មក នៅឆ្នាំ ១៩៩៨ គ.ជ.ប បានធ្វើការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតសារជាថ្មី។ អនុលោមតាម ច.ប.ត.រ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបង្ហាញឯកសារសំអាងដើម្បីចុះឈ្មោះទៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត លើកលែងតែអ្នកទាំងឡាយណាដែលធ្លាប់មានប័ណ្ណបោះឆ្នោត ចេញដោយ UNTAC អាចចុះឈ្មោះសម្រាប់ការបោះឆ្នោតសកលឆ្នាំ ១៩៩៨ ដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក បញ្ជីបោះឆ្នោតត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជាបន្តបន្ទាប់ជារៀងរាល់ឆ្នាំដោយ គ.ជ.ប អនុលោមតាម ច.ប.ត.រ។ ដំណើរការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពនេះអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតស្នើសុំចុះឈ្មោះ របស់ពួកគេជាអ្នកបោះឆ្នោត និងអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកមានឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីពិនិត្យព័ត៌មានដាក់ស្តែងរបស់ពួកគេ និងស្នើឱ្យមានការកែតម្រូវ ប្រសិនបើមានការចាំបាច់ និង/ឬលុបប្រសិនបើមានឈ្មោះស្ទួន ឬឈ្មោះរបស់សមាជិកគ្រួសាររបស់ខ្លួនដែលបានស្លាប់ហើយនៅតែមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតនៅឡើយ។ ការកែតម្រូវ និងការលុបឈ្មោះបែបនេះអាចត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈការដាក់សំណើផ្លូវការ និងផ្អែកលើសេចក្តីសម្រេចតាមរយៈការកាត់ក្តី។

ប្រសិនបើសំណើសុំចុះឈ្មោះត្រូវបានបដិសេធដោយស្មៀនឃុំ សង្កាត់ ជនដែលសុំចុះឈ្មោះមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យបណ្តឹងតវ៉ាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន ក្នុងរយៈពេលបីថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ត្រូវធ្វើការប្រជុំសម្រេចជាសាធារណៈក្នុងរយៈពេលបីថ្ងៃយ៉ាងយូរ និងត្រូវធ្វើសេចក្តីសម្រេចដោយសំឡេងភាគច្រើនដាច់ខាត។ ប្រសិនបើសំណើសុំចុះឈ្មោះត្រូវបានបដិសេធដោយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ជននោះមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យបណ្តឹងតវ៉ាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅ គ.ជ.ប ក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ គ.ជ.ប ត្រូវបើកសវនាការជាសាធារណៈក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃយ៉ាងយូរដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងតវ៉ា។ ប្រសិនបើការសុំចុះឈ្មោះត្រូវបានបដិសេធដោយ គ.ជ.ប ជននោះមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យបណ្តឹងតវ៉ាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញត្រូវបើកសវនាការជាសាធារណៈក្នុងរយៈពេលដប់ថ្ងៃយ៉ាងយូរដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងតវ៉ា។ នៅពេលដែលបណ្តឹងទាំងអស់ត្រូវបានដោះស្រាយរួចរាល់ហើយ គ.ជ.ប ត្រូវបិទផ្សាយបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូងដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពរួចនៅតាមឃុំ សង្កាត់នីមួយៗ។

នៅឆ្នាំបោះឆ្នោត នៅក្នុងរយៈពេលដប់ថ្ងៃដែលបិទផ្សាយបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូង ជនណាក៏ដោយក៏អាចប្តឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួនអំពីការបាត់ឈ្មោះ ឈ្មោះស្ទួន ឬក៏ស្នើសុំឱ្យកែតម្រូវឈ្មោះ និង/ឬព័ត៌មានពិស្តាររបស់ខ្លួន ឬក៏ជំទាស់ចំពោះការបញ្ចូលឈ្មោះ ឬការរក្សាទុកឈ្មោះណាមួយ នៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ត្រូវធ្វើការប្រជុំជាសាធារណៈក្នុងរយៈពេលបីថ្ងៃយ៉ាងយូរ ដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងតវ៉ា ឬជំទាស់ដោយសំឡេងភាគច្រើន។ ប្រសិនបើអ្នកតវ៉ា ឬជំទាស់មិនពេញចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ជននោះមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យបណ្តឹងតវ៉ា ឬជំទាស់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅ គ.ជ.ប ក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ គ.ជ.ប ត្រូវបើកសវនាការជាសាធារណៈក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃយ៉ាងយូរ ដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងតវ៉ា ឬជំទាស់នោះ។ ប្រសិនបើអ្នកតវ៉ា ឬជំទាស់មិនពេញចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់

គ.ជ.ប ជននោះមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យបណ្តឹងតវ៉ា ឬជំទាស់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញត្រូវបើកសវនាការជាសាធារណៈក្នុងរយៈពេលដប់ថ្ងៃយ៉ាងយូរដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងតវ៉ា ឬជំទាស់នោះ។ នៅពេលពាក្យបណ្តឹងតវ៉ា ឬជំទាស់ទាំងអស់ត្រូវបានដោះស្រាយរួចរាល់បញ្ជីបោះឆ្នោតត្រូវចាត់ទុកជាផ្លូវការ។

កំណត់សម្គាល់៖ ក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងទិន្នន័យ និងការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត នៅក្នុងឆ្នាំ២០១២ សម្រាប់បម្រើការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ទទួលបានពាក្យបណ្តឹងចំនួនពីរ។

ករណីទី១៖ កាលពីថ្ងៃទី១២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំអូចារនៅក្នុងខេត្តបាត់ដំបង បានទទួលពាក្យបណ្តឹងមួយពីគណបក្សសម រង្ស៊ី ដោយចោទប្រកាន់ថាលោកមេភូមិអញ្ចាញបានក្លែងបន្លំស្នាមផ្តិតមេដៃ ដើម្បីលុបឈ្មោះលោក ជា ឆក ចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោត។ កាលពីថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ បណ្តឹងនោះត្រូវបានបដិសេធដោយក្រុមប្រឹក្សាឃុំអូចារ ដោយសំអាងលើហេតុផលថាឈ្មោះរបស់លោក ជា ឆក ពុំបានលុបចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោតដូចបានអះអាងនៅក្នុងពាក្យបណ្តឹងនោះទេ។

ករណីទី២៖ កាលពីថ្ងៃទី០៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសំរោងនៅក្នុងខេត្តព្រៃវែង បានទទួលពាក្យបណ្តឹងមួយពីគណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស ដោយស្នើឱ្យលុបឈ្មោះមួយចំនួនចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោតដែលបានចុះឈ្មោះកាលពីថ្ងៃទី០៥ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ នៅការិយាល័យចុះឈ្មោះលេខ ០៨៩៨ ដោយសំអាងហេតុផលថាបុគ្គលទាំងនោះពុំមែនជាប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុងឃុំនោះ។ កាលពីថ្ងៃទី០៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសំរោងបានធ្វើការប្រជុំ និងបានបដិសេធចោលបណ្តឹងនោះដោយលើកឡើងថាយោងតាម ច.ប.ត.រ បណ្តឹងបែបនេះត្រូវធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេលនៃការបិទផ្សាយបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូង។

នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការបិទផ្សាយបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូង ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ នៅទូទាំងប្រទេសទទួលបានពាក្យបណ្តឹងសរុបចំនួន ៣៥បណ្តឹង ដែលក្នុងនោះ ៧បណ្តឹង មកពីគណបក្សសមរង្ស៊ី ២បណ្តឹង មកពីគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ២៦បណ្តឹង បានមកពីប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ (២បណ្តឹង ពីខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ១៤បណ្តឹង មកពីខេត្តកណ្តាល ១៣បណ្តឹង មកពីទីក្រុងភ្នំពេញ ១បណ្តឹង មកពីខេត្តព្រៃវែង ១បណ្តឹង មកពីខេត្តស្វាយរៀង និង ៤បណ្តឹង មកពីខេត្តប៉ៃលិន)។ នៅក្នុងចំណោមបណ្តឹងទាំងនោះ មាន ១៨បណ្តឹង ស្នើសុំរក្សាទុកឈ្មោះចំនួន ២២ឈ្មោះ និង ១៧បណ្តឹង ស្នើសុំលុបឈ្មោះចំនួន ៥៧៣ឈ្មោះ។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ បានសម្រេចរក្សាទុកឈ្មោះចំនួន ១៩ នៅក្នុងចំណោម ២២ ដែលបានស្នើសុំ ហើយលុបឈ្មោះចំនួន ៨៩ឈ្មោះ ក្នុងចំណោម ៥៧៣ ដែលបានស្នើសុំដោយផ្អែកលើ ច.ប.ត.រ និងបទបញ្ជានិងនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ។ នៅក្នុងចំណោមបណ្តឹងទាំងនោះ បណ្តឹងចំនួន ៨ ត្រូវបានប្តឹងតវ៉ាដោយគណបក្សសម រង្ស៊ី ទៅ គ.ជ.ប (៧បណ្តឹង សុំឱ្យលុបឈ្មោះចំនួន ៣៥៧ ចេញពីខេត្តកណ្តាល និង ១បណ្តឹង រក្សាឈ្មោះចំនួន១ នៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ)។ គ.ជ.ប បានសម្រេចលុបឈ្មោះចំនួន ១១ ក្នុងចំណោម ៣៥៧ ដែលបានស្នើសុំ និងបានបដិសេធចោលសំណើសុំរក្សាទុកឈ្មោះ។

បណ្តឹងចំនួន ៣ បានបន្តប្តឹងតវ៉ាទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ដោយគណបក្សសម រង្ស៊ី (២បណ្តឹង ស្នើសុំលុបឈ្មោះចេញពីខេត្តកណ្តាល និង ១បណ្តឹង ស្នើសុំរក្សាទុកឈ្មោះនៅភ្នំពេញ)។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានសម្រេចតម្កល់សេចក្តីសម្រេចរបស់ គ.ជ.ប សម្រាប់បណ្តឹងទាំងបីនេះ។

ដំណើរការដោះស្រាយបណ្ដឹងចំនួន ២ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងដំណាក់កាលពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះថ្មី និងបណ្ដឹងចំនួន ៣៥ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការបិទផ្សាយបញ្ជីបោះឆ្នោតដំបូង ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយរលូន និងប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈ។ រាល់បណ្ដឹងត្រូវបានដោះស្រាយអនុលោមតាម ច.ប.ត.រ ដោយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ (ដែលបានទទួលប្រតិភូកម្មអំណាចស្របច្បាប់ពី គ.ជ.ប និងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ (ដែលបានទទួលប្រតិភូកម្មអំណាចស្របច្បាប់ពី គ.ជ.ប ក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពបញ្ជីបោះឆ្នោតប្រចាំឆ្នាំ)។

ច.ប.ត.រ បានចែងយ៉ាងច្បាស់ថា នៅពេលដែលបណ្ដឹងទាំងអស់ត្រូវបានដោះស្រាយរួចរាល់ហើយនោះៗ បញ្ជីបោះឆ្នោត ត្រូវបានចាត់ទុកជាផ្លូវការ។ ការបោះឆ្នោតណាក៏ដោយ គឺត្រូវប្រើប្រាស់បញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ ដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពចុងក្រោយ។ ហេតុដូច្នេះ គ.ជ.ប បានប្រើប្រាស់បញ្ជីបោះឆ្នោតដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាព កាលពីឆ្នាំ២០១២ សម្រាប់ប្រើក្នុងការបោះឆ្នោតកាលពីថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣កន្លងទៅនេះ ហើយជនណាដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតមានសិទ្ធិស្របច្បាប់ ដើម្បីបោះឆ្នោតដោយពុំមានការហាមឃាត់ ឬការរារាំងឡើយ។ ការហាមឃាត់ ឬការរារាំងដោយមិនឱ្យប្រជាពលរដ្ឋទៅបោះឆ្នោត គឺជាបទល្មើស និងរំលោភលើសិទ្ធិតាមផ្លូវច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋដូចមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង ច.ប.ត.រ។

កំណត់សម្គាល់៖ គ.ជ.ប បានប្រកាសកាលពីថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ ថាមានតំណាងគណបក្សនយោបាយចំនួន ៤,៦៦៧រូប និងអ្នកសង្កេតការណ៍ជាតិ និងអន្តរជាតិចំនួន ១,៦៣៤រូប បានចូលរួមក្នុងដំណើរការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១២។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ យោងតាមរបាយការណ៍របស់គណៈកម្មាធិការដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា (COMFREL) គណបក្សប្រឆាំងធំពីរ គឺគណបក្សសម រង្ស៊ី និងគណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស បានធ្វើពហិការមិនចូលរួមក្នុងការសង្កេតការណ៍មើលដំណើរការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ដោយលើកឡើងថាដំណើរការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងការលុបឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតមានភាពស្មុគស្មាញ ។ គណបក្សប្រឆាំងទាំងពីរនេះក៏បានលើកឡើងផងដែរថា មន្ត្រីទទួលបន្ទុកក្នុងការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតគឺ ភាគច្រើនមកពីគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា។ (*បញ្ជីបោះឆ្នោត ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងការធ្វើសវនកម្មបញ្ជីបោះឆ្នោតបូកនឹងការផ្ទៀងផ្ទាត់ទម្រង់លុបឈ្មោះសម្រាប់ការបោះឆ្នោតជាតិឆ្នាំ២០១៣ (Svra-Plus) អង្គការ* COMFREL *ទំព័រ៨*)។

សវនកម្មលើបញ្ជីបោះឆ្នោត

<u>សវនកម្មរបស់អង្គការ COMFREL</u>

អង្គការ COMFREL បានធ្វើសវនកម្មលើបញ្ជីបោះឆ្នោត «ដោយសម្ភាសន៍ប្រជាជន» ចាប់ពីខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ដល់ខែមករា ឆ្នាំ២០១៣ ដើម្បីពិនិត្យមើលអំពីសុក្រឹតភាពនៃបញ្ជីបោះឆ្នោត និងដំណើរការនៃការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពបញ្ជីបោះឆ្នោត។

អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតប្រមាណ ២,៦០០នាក់ មកពីការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ២២៣ នៅទូទាំងប្រទេសត្រូវបានសម្ភាសន៍អំពីការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ហើយទិន្នន័យអំពីការស្ទាបស្ទង់មតិត្រូវបានពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់នឹងបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការឆ្នាំ២០១២ របស់ គ.ជ.ប ដែលសម្រាប់ប្រើក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣។

អង្គការ COMFRELបានវាយតម្លៃអំពីសុក្រិតភាពនៃបញ្ជីបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១២ ថាមានលក្ខណៈល្អប្រសើរជាងមុនតិចតួច បើប្រៀបធៀបនឹងការស្ទាបស្ទង់មតិកាលពីឆ្នាំ២០០៨ និងឆ្នាំ២០១១។ មាន ៩៧,៧% នៃបុគ្គលដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍អះអាងថាបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត។ នៅពេលពិនិត្យក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតទិន្នន័យរបស់បុគ្គលទាំងនោះបង្ហាញថាមាន៨៣,៤៣% នៃឈ្មោះក្នុងបញ្ជីមានភាពត្រឹមត្រូវ (ត្រូវថ្ងៃខែឆ្នាំកំណើត ចំនួន ៧៥,១% ត្រូវភេទ ចំនួន ៨៦,២% និងត្រូវអាសយដ្ឋាន ចំនួន ៧៧%)។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយនៅពេលដែលគេពិនិត្យបញ្ជីបោះឆ្នោត អង្គការ COMFREL មិនអាចបញ្ជាក់ពីភាពពិតក្នុងការបាត់ឈ្មោះចំនួន ១៣,៥% តាមគំរូអង្កេតដែលគេសម្ភាសន៍។ តួលេខនេះ ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ដើម្បីសន្និដ្ឋាន ថាមានអ្នកបោះឆ្នោតចំនួន ១,២៥លាននាក់ បានបាត់ឈ្មោះចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោតទូទាំងប្រទេស ដែលត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយនៅតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។

ក្រៅពីការពិនិត្យមើលសុក្រឹតភាពនៃបញ្ជីបោះឆ្នោតការស្ទាបស្ទង់មតិរបស់អង្គការ COMFREL បានសួរសំណួរមួយចំនួនអំពីឥរិយាបថរបស់ប្រជាជនចំពោះដំណើរការនៃការចុះឈ្មោះ និងដំណើរការនៃការបោះឆ្នោត និងទទួលបានចម្លើយជាវិជ្ជមានដូចតទៅ ៖

- ៩៦,៨០% បាននិយាយថានីតិវិធីចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតរបស់ គ.ជ.ប មិនពិបាកទេ (៨០,៦០% «មិនពិបាកទាល់តែសោះ» និង១៦,២០% «មិនពិបាកណាស់ណាទេ»)
- ៩៨,២៦% មានអារម្មណ៍ «មិនភ័យខ្លាចក្នុងអំឡុងពេលចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត»

មានការផ្សព្វផ្សាយតិចតួចណាស់ ដែលនិយាយអំពីទិដ្ឋភាពវិជ្ជមាននៃការស្ទាបស្ទង់មតិរបស់អង្គការ COMFREL ប៉ុន្តែផ្ទុយមកវិញការចាប់អារម្មណ៍របស់គេ គឺគេផ្តោតទៅលើការអះអាងយ៉ាងខ្វះខ្វាអំពីការបាត់ឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតចំនួន ១,២៥លាននាក់ ទៅវិញ។ សូមធ្វើការកត់សម្គាល់ថានៅក្នុងឆ្នាំ២០០៧ អង្គការ COMFREL ធ្លាប់បានអះអាងថាមានការបាត់ឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតចំនួន ២,៥ លាននាក់ ហើយនៅឆ្នាំ២០១២ តួលេខនេះបានថយមកត្រឹម ១,២៥លាន នាក់។ (*បញ្ជីបោះឆ្នោត ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងការធ្វើសវនកម្មបញ្ជីបោះឆ្នោតបូកនឹងការផ្ទៀងផ្ទាត់ទម្រង់លុបឈ្មោះ សម្រាប់ការបោះឆ្នោតជាតិឆ្នាំ២០១៣ (Svra-Plus) អង្គការ* COMFREL)។

<u>សវនកម្មបញ្ជីបោះឆ្នោតដោយអង្គការ NDI, NICFEC, CAS</u>

វិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យជាតិរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក (NDI) សហការជាមួយនឹងគណៈកម្មាធិការអព្យាក្រឹត និងមិនលម្អៀងសម្រាប់ការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា (NICFEC) និងមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់នៃកម្ពុជា (CAS) បានធ្វើសវនកម្មលើបញ្ជីបោះឆ្នោតជាលើកទីបីរបស់គេកាលពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣។ ការធ្វើសវនកម្មបែបនេះកាលពីលើកមុនបានធ្វើឡើងក្នុងឆ្នាំ២០០៧ និងឆ្នាំ២០០៨។

អ្នកឆ្លើយតបប្រមាណ ៤,៨៩៣នាក់ ពី ៤១៤ ឃុំ សង្កាត់ នៅទូទាំងប្រទេសត្រូវបានសម្ភាសន៍អំពីការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតហើយបន្ទាប់មកទិន្នន័យនៃការស្ទាបស្ទង់មតិទាំងនេះ ត្រូវបានត្រួតពិនិត្យឡើងវិញដោយផ្ទៀងផ្ទាត់នឹងទិន្នន័យដែលបានមកពីបញ្ជីបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១២ របស់ គ.ជ.ប សម្រាប់ការបោះឆ្នោតជាតិឆ្នាំ២០១៣។

អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតចំនួន ៨២,៩% បានអះអាងថាបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត។ នៅពេលដែលផ្អែកលើបញ្ជីបោះឆ្នោត ទិន្នន័យដែលទាក់ទងនឹងបុគ្គលទាំងនោះបង្ហាញថា ឈ្មោះនៅលើបញ្ជីបោះឆ្នោតចំនួន ៨០,៧% មានសុពលភាព និងមានបច្ចុប្បន្នភាព ខណៈដែលភាពត្រឹមត្រូវរបស់ឈ្មោះគឺមាន ៨៦,៤% (ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើតត្រឹមត្រូវ ៦៣% ភេទត្រឹមត្រូវមាន ៩៨,២% និងអាសយដ្ឋានត្រឹមត្រូវមាន ៨៦,៣%)។

គេឃើញ ១០,៨% ប្រជាពលរដ្ឋដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត ដែលបានគិតថាពួកគេបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតតែមិនឃើញឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។ ផ្ទុយមកវិញគេឃើញពលរដ្ឋមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត ៧,៨% ក៏ថាមិនឃើញឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតដែរ ទោះបីជាពួកគេបាននិយាយថាពួកគេបានបោះឆ្នោតក្នុងឆ្នាំ២០០៨ និង/ឬឆ្នាំ ២០១២ ក៏ដោយ។

គ.ជ.ប មានការសោកស្តាយយ៉ាងខ្លាំងដែលអង្គការ NDI ឆ្នាំ២០១៣ នេះ បដិសេធមិនសហការជាមួយនឹង គ.ជ.ប ក្នុងការផ្តល់ទិន្នន័យឈ្មោះ ១០,៨% ដែលបាននិយាយថាពួកគេបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ប៉ុន្តែមិនបានឃើញឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត ឬទិន្នន័យ «ឈ្មោះខ្មោច» ១០,៤% មកឲ្យ គ.ជ.ប ដោយសម្អាងលើការរក្សាការសម្ងាត់ ទោះបីជា គ.ជ.ប បានធានាចំពោះអង្គការ NDI ថា គ.ជ.ប នឹងមិនលាតត្រដាងអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកឆ្លើយតបនោះក៏ដោយ។ ផ្ទុយទៅវិញ កាលពីឆ្នាំ២០០៨ អង្គការ NDI បានផ្តល់ឈ្មោះ ៨៨នាក់ ដែលគេរកឈ្មោះរបស់គេពុំឃើញនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតប៉ុន្តែ គ.ជ.ប ជួយរកឃើញថាពួកគេមាន ១៥នាក់ នៅមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០០៧ មាន ៧នាក់ ចុះឈ្មោះពីរដង មាន ១៩នាក់ មានឈ្មោះស្ទួនពីរនៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោតមួយ មាន ៩នាក់ មានឈ្មោះស្ទួនពីរ មាន ៣១នាក់ បានផ្លាស់ទីលំនៅចេញពីឃុំ មាន ២នាក់ បាត់បង់សិទ្ធិក្នុងការបោះឆ្នោត មាន ២នាក់ ស្លាប់ មាន ២នាក់ ពុំមានអាសយដ្ឋាន និងមាន ១នាក់ ទៀតពុំបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត។

ក្រៅពីការពិនិត្យសុក្រឹតភាពនៃបញ្ជីបោះឆ្នោត ការស្ទាបស្ទង់មតិរបស់អង្គការ NDI បានសួរសំណួរមួយចំនួនអំពីឥរិយាបថរបស់ប្រជាជនចំពោះដំណើរការនៃការចុះឈ្មោះនិងដំណើរការនៃការបោះឆ្នោត និងទទួលបានចម្លើយជាវិជ្ជមានដូចតទៅ ៖

- ៩៧,១% បាននិយាយថានីតិវិធីចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតរបស់ គ.ជ.ប គឺសាមញ្ញ និងងាយស្រួល
- ៩១,៣% មានជំនឿលើដំណើរការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត (៦៥% មានជំនឿខ្លាំង + ២៦,៣% មានជំនឿមធ្យម)

(របាយការណ៍របស់អង្គការ NDI ស្តីអំពីការធ្វើសវនកម្មបញ្ជីបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជា២០១៣)

<u>**ការធ្វើសវនកម្មដែលផ្តល់អំណាចដោយ គ.ជ.ប**</u>

មានមតិមួយចំនួនមានមន្ទិលសង្ស័យទៅលើគុណភាពនៃបញ្ជីបោះឆ្នោត ដោយចោទប្រកាន់ទៅលើរឿង «បាត់ឈ្មោះ» ប៉ុន្តែការចោទប្រកាន់ទាំងនោះ គឺផ្អែកទៅលើការស្ទាបស្ទង់មតិដែលប្រើលើប្រភពស្ថិតិប្រជាជនផ្សេងៗគ្នាពីស្ថិតិរបស់ គ.ជ.ប។ គ.ជ.ប បង្កើតនូវមូលដ្ឋានស្ថិតិរបស់ខ្លួនសម្រាប់ប្រើក្នុងការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ដោយគិតលើចំនួនប្រជាជនដែលស្ថិតនៅក្នុងអាយុមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតគិតរហូតដល់ថ្ងៃបោះឆ្នោត (ក្នុងឆ្នាំមានការបោះឆ្នោត) ហើយដែលកំពុងរស់នៅក្នុងឃុំ សង្កាត់នីមួយៗមកធ្វើជាមូលដ្ឋានស្ថិតិសម្រាប់បម្រើការចុះឈ្មោះ។ ដូច្នេះការយកស្ថិតិផ្សេងដទៃទៀតជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់យកមកប្រើប្រាស់ ដើម្បីវាយតម្លៃលើភាពពេញលេញ និងគុណភាពនៃបញ្ជីបោះឆ្នោតពុំអាចយកជាបានការឡើយ។

ដើម្បីបញ្ជាក់ពីតម្លាភាព និងភាពសុចរិតក្នុងការចងក្រងបញ្ជីបោះឆ្នោតក៏ដូចជាសុក្រឹតភាពនៃបញ្ជីឈ្មោះផ្ទាល់តែម្តង ព្រមទាំងឆ្លើយតបនឹងការចោទប្រកាន់ពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ពាក់ព័ន្ធនឹងការបាត់ឈ្មោះពីបញ្ជីបោះឆ្នោត គ.ជ.ប បានផ្តល់ឲ្យក្រុមហ៊ុនឯករាជ្យឯកជនមួយ ដែលមានជំនាញក្នុងការស្រាវជ្រាវស្ទង់មតិ ដើម្បីធ្វើសវនកម្មលើបញ្ជីបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១២ ។

ការសម្ភាសន៍ដោយចៃដន្យនៃអ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតរវាង ១០០នាក់ ពីរាជធានី ខេត្តនីមួយៗត្រូវបានយកមកធ្វើការស្ទាបស្ទង់មតិ។ ក្នុងចំណោមមនុស្ស ២,៤៧២នាក់ នេះ ៩១% (២,២៣៦នាក់) បានអះអាងថាបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ខណៈដែល ៩% (២៣៦នាក់) បានអះអាងថាគេមិនដែលបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត។ បន្ទាប់មកក្រុមហ៊ុនក៏បានធ្វើការស្រាវជ្រាវបន្តដើម្បីពិនិត្យឈ្មោះ ២,២៣៦នាក់ ជាមួយនឹងបញ្ជីបោះឆ្នោត។ ការផ្ទៀងផ្ទាត់ក្នុងដំណាក់កាលនេះ បង្ហាញថា ៩៧% (២,១៦៩នាក់) ត្រូវបានរកឃើញឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត

ខណៈដែលមាន ៣% (៦៧នាក់) ពុំបានរកឃើញឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។ តាមរយៈការស្វែងរកឈ្មោះក្នុងកុំព្យូទ័រ បានរកឃើញឈ្មោះអ្នកទាំង ៦៧នាក់ (៣%) នោះដូចតទៅ ៖ ឈ្មោះមួយត្រូវបានលុបចេញកាលពីឆ្នាំ២០០៩ ឈ្មោះមួយត្រូវបានលុបចេញកាលពីឆ្នាំ២០១០ ឈ្មោះមួយត្រូវបានលុបកាលពីឆ្នាំ២០១២ និងឈ្មោះចំនួន ៦៤ទៀត ពុំមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតតាំងពីមុនឆ្នាំ២០០៦។

លើសពីនេះទៀត គេក៏បានរកឃើញដែរថាមានឈ្មោះ ១១% " ដែលបានអះអាងថាពុំដែលបានចុះឈ្មោះសោះ " (២៦ឈ្មោះក្នុងចំណោម ២៣៦នាក់) គឺត្រូវបានរកឃើញថាមានឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតទៅវិញ។

(របាយការណ៍ចុងក្រោយ៖ ការស្ទាបស្ទង់មតិលើបញ្ជីបោះឆ្នោត ការអង្កេតមនុស្សធៀបទៅនឹងបញ្ជីបោះឆ្នោត «People to List» រៀបរៀងដោយ Business and Marketing Research Solution Asia for the National Election Committee, កម្ពុជា ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣)។

កំណត់សម្គាល់៖ ការធ្វើសវនកម្មទាំងបីនេះផ្តល់នូវតួលេខខុសៗគ្នាដែលគួរឲ្យកត់សម្គាល់យ៉ាងខ្លាំង ចំពោះចំនួនប្រជាជនដែលបាននិយាយថាពួកគាត់បានចុះឈ្មោះ (COMFREL ៩៧,៧% NDI ៨២,៩% និង គ.ជ.ប ៩១%)។ យើងត្រូវតែប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះការលើកឡើងដែលថាតើពួកគាត់បានចុះឈ្មោះ ឬមិនបានចុះឈ្មោះដោយហេតុថាពួកគាត់អាចចាំមិនច្បាស់ ឬពួកគាត់បានគិតថាអ្នកសម្ភាសន៍ចង់ឱ្យពួកគាត់ឆ្លើយនឹងសំណួររបស់គេជាវិជ្ជមាន។ នេះគឺជាការដែលអាចកើតឡើងចំពោះតួលេខរបស់អង្គការ COMFREL ក្នុងការរាយការណ៍ ហួសការពិតដែលអាចនាំទៅដល់ការព្យាករណ៍របស់ខ្លួនថាឃើញមាន«ចំនួនឈ្មោះបាត់» រហូតដល់ទៅ ១,២៥លាននាក់។

តើ គ.ជ.ប មានវិធានការយ៉ាងណាចំពោះបញ្ហា ៣% ?

ដោយហេតុថា ការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតនៅប្រទេសកម្ពុជា គឺធ្វើឡើងដោយស្ម័គ្រចិត្ត ហើយម្យ៉ាងទៀតប្រជាពលរដ្ឋម្នាក់ៗត្រូវទៅសុំចុះឈ្មោះរបស់ខ្លួន ដោយបង្ហាញខ្លួនផ្ទាល់ ហេតុដូចនេះ គ.ជ.ប ពុំមានសិទ្ធិបង្ខំ ឬក៏ធ្វើការចុះឈ្មោះដោយស្វ័យប្រវត្តិចំពោះអ្នកបាត់ឈ្មោះ នោះឡើយ។ ក៏ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ គ.ជ.ប បានបង្កលក្ខណៈតាមរយៈការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពប្រចាំឆ្នាំ ជូនអ្នកដែលពុំមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតដើម្បីធ្វើឲ្យឈ្មោះរបស់ខ្លួនមាននៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតឡើងវិញ។

ការបាត់ឈ្មោះនេះជាការចោទប្រកាន់ដ៏ធំមួយនៅថ្ងៃបោះឆ្នោត។ គ.ជ.ប បានប្រើទឹកខ្មៅលុបមិនជ្រះ ដើម្បីការពារកុំឲ្យមានអ្នកបោះឆ្នោតណាម្នាក់បានបោះឆ្នោតលើសពីមួយដង ដោយប្រើឈ្មោះស្ទួន។ ក្រៅពីនេះ ភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយក៏បានឈរពីក្រោយលេខាធិការ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យនូវការក្លែងបន្លំណាមួយដែលអាចកើតមានឡើងផងដែរ។ ម្យ៉ាងទៀតភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយ អាចប្តឹងតវ៉ាផ្ទាល់មាត់ភ្លាមៗនៅពេលដែលខ្លួនបានមើលឃើញនូវការបន្លំណាមួយ។

២. បណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបេក្ខជនឈរឈ្មោះ

ក្នុងអំឡុងពេលនៃការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ នេះ ពុំមានបណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយ និងបេក្ខជនឈរឈ្មោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញមេដឹកនាំគណបក្សសង្គ្រោះជាតិនៅពេលដែលវិលត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញបន្ទាប់ពីទទួលបានការលើកលែងទោសពីព្រះមហាក្សត្រ លោកសម រង្ស៊ី បានបញ្ជូនលិខិតពីរច្បាប់ មក គ.ជ.ប ស្នើបញ្ចូលឈ្មោះរបស់គាត់ទៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ និងបញ្ចូលឈ្មោះរបស់គាត់នៅក្នុងបញ្ជីបេក្ខជន

ឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតតំណាងរាស្ត្ររបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ។ គ.ជ.ប មិនអាចឆ្លើយតបជាវិជ្ជមានចំពោះសំណើសុំទាំងពីររបស់គាត់នោះទេ។ ចំពោះការដាក់បញ្ចូលឈ្មោះរបស់គាត់ទៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតឆ្នាំ ២០១២ វិញនោះ គ.ជ.ប បានសម្រេចថា មិនអាចធ្វើទៅបានឡើយ។ **ទី១** ព្រោះថាឈ្មោះរបស់គាត់ត្រូវបាន លុបចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោតនៅសង្កាត់បឹងរាំង រាជធានីភ្នំពេញ ដោយសារគាត់បានផ្លាស់ទីលំនៅចេញពីសង្កាត់នោះ (ទៅរស់នៅបរទេស)។ **ទី២** ម្យ៉ាងទៀតឈ្មោះរបស់គាត់ត្រូវបានលុបចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ នោះក៏ដោយសារការដាប់ទោសព្រហ្មទណ្ឌរបស់គាត់ផងដែរ។ ផ្ទុយទៅវិញ ចំពោះកិរិយារបស់គាត់ ទោះបីជាកិរិយាគាត់បានផ្លាស់ទីលំនៅចេញពីឃុំក៏ដោយ ក៏គាត់បានទៅចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតដោយផ្ទាល់នៅទីកន្លែងស្នាក់នៅថ្មីរបស់គាត់ដែរ។ លើសពីនេះទៀត ដោយហេតុថា ឥឡូវនេះលោកសម រង្ស៊ី កំពុងរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គាត់នឹងមានឱកាសបញ្ចូលឈ្មោះរបស់គាត់ទៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតដូចអ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតផ្សេងៗទៀតដែរ ដោយទៅចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតដោយផ្ទាល់ អនុលោមតាម ច.ប.ត.រ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ដល់ ថ្ងៃទី២០ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៣ខាងមុខ។ គ.ជ.ប មិនអាចយល់ព្រមចំពោះសំណើទី២ របស់គាត់ដោយសារកត្តាមួយចំនួន។ **ទី១** បេក្ខជនឈរឈ្មោះណាក៏ដោយ ត្រូវមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។ **ទី២** យោងទៅតាមលក្ខខណ្ឌច្បាប់ដែលចែងយ៉ាងនេះ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ មិនអាចបញ្ចូលឈ្មោះគាត់ទៅក្នុងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ ក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ ឡើយ។ **ទី៣** រយៈពេលសម្រាប់ការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយ និងចុះបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះ បានបញ្ចប់យូរយារណាស់មកហើយ។ **ទី៤** លើសពីនេះទៀត យោងតាម ច.ប.ត.រ នៅពេលដែលបញ្ជីគណបក្សនយោបាយ និងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះ ត្រូវបានផ្តល់សុពលភាពដោយ គ.ជ.ប រួចរាល់ហើយនោះ បញ្ជីទាំងនោះមិនអាចកែប្រែមុនការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ នោះឡើយ។

៣. បណ្តឹងនៅក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត

ក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនា**ការឃោសនាបោះឆ្នោត** ក្នុងករណីមានការរំលោភ ច.ប.ត.រ ឬ/និងបទបញ្ជានិងនីតិវិធីរបស់ គ.ជ.ប ឬ/និងក្រមសីលធម៌ផ្សេងៗដែលដាក់ចេញដោយ គ.ជ.ប ពាក់ព័ន្ធនឹងសកម្មភាពឃោសនា ជនណាក៏ដោយអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅ គឃ/សប ក្នុងរយៈពេល៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីថ្ងៃកើតហេតុ។ គឃ/សប មានកាតព្វកិច្ចផ្សះផ្សាវិវាទជាបន្ទាន់នៅក្នុងរយៈពេលសមស្រប។ ប្រសិនបើការផ្សះផ្សាមិនទទួលបានជោគជ័យ អ្នកប្តឹងតវ៉ាអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅ គធ/ខប ក្នុងរយៈពេល៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ គធ/ខប មានកាតព្វកិច្ចដោះស្រាយបណ្តឹងជាបន្ទាន់ក្នុងរយៈពេលសមស្របដោយធ្វើការស៊ើបអង្កេតឱ្យបានហ្មត់ចត់។ គធ/ខប មានកាតព្វកិច្ចត្រូវចាប់ផ្តើមដោយការផ្សះផ្សា ប៉ុន្តែប្រសិនបើមិនទទួលជោគជ័យ គធ/ខប ត្រូវតែបើកសវនការជាសាធារណៈក្នុងរយៈពេល ១ថ្ងៃយ៉ាងយូរ បន្ទាប់ពីថ្ងៃផ្សះផ្សា។ ប្រសិនបើមិនពេញចិត្តនឹងដំណោះស្រាយរបស់ គធ/ខប អ្នកប្តឹងតវ៉ាអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងមក គ.ជ.ប ក្នុងរយៈពេល ៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីទទួលបានសេចក្តីសម្រេចរបស់ គធ/ខប។ គ.ជ.ប មានកាតព្វកិច្ចដោះស្រាយវិវាទជាបន្ទាន់ក្នុងរយៈពេលសមស្របដោយធ្វើការស៊ើបអង្កេតឱ្យបានហ្មត់ចត់។ ប្រសិនបើមិនពេញចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់ គ.ជ.ប អ្នកប្តឹងតវ៉ាអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងរយៈពេល ៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីទទួលបានសេចក្តីសម្រេចរបស់ គ.ជ.ប។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមានកាតព្វកិច្ចដោះស្រាយវិវាទក្នុងរយៈពេល ១០ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។

យោងតាមបទបញ្ជានិងនីតិវិធី គឃ/សប គធ/ខប និង គ.ជ.ប មានសិទ្ធិបដិសេធចោលភ្លាមៗនូវបណ្តឹងណាមួយដែលដាក់មកហួសអាជ្ញាយុកាលដែលបានកំណត់ ព្រមទាំងមានសិទ្ធិចេញនូវលិខិតបដិសេធសម្រាប់បណ្តឹងណាដែលកម្មវត្ថុមិនទាក់ទងនឹងការរំលោភ ច.ប.ត.រ និង បទបញ្ជានិងនីតិវិធី។

ក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ មានបណ្តឹងចំនួន ៣៧៣ បានដាក់ទៅ គឃ/សប។ បណ្តឹងមួយចំនួនមិនត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងអាជ្ញាយុកាលដែលបានកំណត់ដោយបទបញ្ជា និង នីតិវិធី។ បន្ទាប់ពីការដោះស្រាយដោយ គឃ/សប មានបណ្តឹងចំនួន ១២២ បានប្តឹងតវ៉ាទៅ គជ/ខប។ បន្ទាប់ ពីការដោះស្រាយដោយ គជ/ខប មានបណ្តឹងចំនួន ៤៤ បានប្តឹងតវ៉ាមក គ.ជ.ប បន្ទាប់ពីការដោះស្រាយដោយ គ.ជ.ប មានបណ្តឹងចំនួន ១២ បានប្តឹងតវ៉ាទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ។ បណ្តឹងទាំងនេះពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសមួយ ចំនួនដូចជាការឃោសនាក្រៅម៉ោងដែលកំណត់ដោយ គ.ជ.ប ការមិនគោរពតាមតារាងប្រតិទិន ដែលកំណត់ សម្រាប់គណបក្សនយោបាយនីមួយៗ ការមិនគោរពតាមបទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់ គ.ជ.ប និងក្រមសីលធម៌ សម្រាប់គណបក្សនយោបាយដែលហាមឃាត់សកម្មភាពដូចជាការញុះញង់អ្នកគាំទ្រ ឬអ្នកបោះឆ្នោតឱ្យប្រព្រឹត្ត បទល្មើសប្រឆាំងនឹង ច.ប.ត.រ ឲ្យគំរាមកំហែង ឬឲ្យប្រព្រឹត្តអំពើហឹង្សា ការស្បថ ឬបទបរិហាកេរ្តិ៍។

បណ្តឹងដែលបានទទួលទាំងអស់ ត្រូវបានដោះស្រាយបន្ទាប់ពីការស្រាវជ្រាវយ៉ាងហ្មត់ចត់ស្របតាម ច.ប.ត.រ បទបញ្ជានិងនីតិវិធីរបស់ គ.ជ.ប។ បណ្តឹងខ្លះត្រូវបានដោះស្រាយដោយការផ្សះផ្សាជាពិសេសនៅថ្នាក់ (គឃ/សប) ដែលជាទីតាំងកើតមានសកម្មភាពឃោសនាខ្លាំងផ្ទាល់នឹងកន្លែង។ បណ្តឹងខ្លះបានដកទៅវិញ ខណៈដែលបណ្តឹងខ្លះទៀតត្រូវបានដោះស្រាយតាមរយៈសវនាការជាសាធារណៈដោយតម្លាភាព។

បណ្តឹងភាគច្រើនពុំមានភស្តុតាងសំអាងដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យមន្ត្រីបោះឆ្នោតនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ដោះស្រាយ នោះទេ។ ក្នុងចំណោមបណ្តឹងដែលមានភស្តុតាងសំអាងគ្រប់គ្រាន់ មន្ត្រីបោះឆ្នោតនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ជាពិសេស គ.ជ.ប បានចាត់វិធានការទៅលើអ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើសចំនួន ២៤នាក់ ដូចតទៅ ៖

- ១៦នាក់ ព្រមានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ
- ១នាក់ ព្រមានផ្ទាល់មាត់
- ៣នាក់ ពិន័យប្រាក់ចំនួន ៥ ០០០ ០០០រៀល
- ១នាក់ លុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោតរយៈពេល ៣ឆ្នាំ
- ១នាក់ ផ្តល់ការក្រើនរំលឹក
- មនុស្ស២នាក់ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅក្រសួងមហាផ្ទៃ និងក្រសួងអប់រំយុវជននិងកីឡាតាមស្ថាប័នរៀងៗខ្លួន ដើម្បីដាក់ទណ្ឌកម្ម។

ការចុះថយនៃចំនួនបណ្តឹងនៅក្នុងដំណើរការតវ៉ាពីចំនួន ៣៧៣ បណ្តឹង នៅ គឃ/សប មកត្រឹម ១២២ បណ្តឹង នៅ គជ/ខប មកត្រឹម ៤៤ បណ្តឹង នៅ គ.ជ.ប និងចុងក្រោយមកត្រឹម ១២ បណ្តឹងនៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ក៏ដូចជាការដាក់ទោសទណ្ឌមួយចំនួនបង្ហាញអំពីការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ដោយមន្ត្រីបោះឆ្នោតនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ទោះបីជាការដោះស្រាយធ្វើឡើងដោយប្រឈមទៅនឹងពេលវេលា និងធនធានដែលមានកម្រិតក៏ដោយ។

៤. បណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន

ក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ នេះពុំមានបណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងសមភាពនៃការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននោះទេ ប៉ុន្តែគួរកត់សម្គាល់ថាកាលពីថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប បានចាត់វិធានការប្រឆាំងទៅនឹងស្ថានីយ៍វិទ្យុ ABC ពីបទផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានញុះញង់ដោយធ្វើលិខិតជូនក្រសួងព័ត៌មានដើម្បីបិទស្ថានីយ៍វិទ្យុនេះជាបណ្តោះអាសន្ន។

៥. បណ្ដឹងកើតឡើងអំឡុងពេលមួយថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោត (ថ្ងៃស)

យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោតមានរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ ហើយត្រូវបញ្ចប់២៤ម៉ោងមុនការបោះឆ្នោត។ មួយថ្ងៃមុនថ្ងៃបោះឆ្នោតគឺជាថ្ងៃស ឬថ្ងៃស្ងាត់ស្ងៀម គឺជាអំឡុងពេលដែលគណបក្សនយោបាយមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើការឃោសនាឡើយ។ ក្នុងករណីមានការឃោសនកើតឡើងជនណាក៏ដោយអាចដាក់ពាក្យបណ្ដឹងទៅ គឃ/សប ត្រឹមម៉ោង ១១:៣០នាទីព្រឹក នៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោតលើកលែងតែបណ្ដឹងដែលស្នើសុំឱ្យផ្ដន្ទាទោសបុគ្គលដែលអាចធ្វើឡើងក្នុងរយៈពេល ៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរ ដូចមានចែងក្នុងនីតិវិធីនៃយុទ្ធនាការឃោសនា។ ប្រសិនបើពុំមានបណ្ដឹងនៅត្រឹមម៉ោង ១១:៣០នាទីព្រឹក នៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោតនោះភាពមិនប្រក្រតីត្រូវបានចាត់ទុកថាពុំបានកើតមានឡើង។ ប្រសិនបើមានពាក្យបណ្ដឹង គឃ/សប ត្រូវតែបើកកិច្ចប្រជុំនិងធ្វើសេចក្ដីសម្រេចក្នុងរយៈពេល ២ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ ប្រសិនបើអ្នកប្ដឹងតវ៉ាមិនពេញចិត្តជាមួយនឹងសេចក្ដីសម្រេច គេអាចដាក់ពាក្យបណ្ដឹងទៅ គជ/ខប ក្នុងរយៈពេល ២ថ្ងៃយ៉ាងយូរ បន្ទាប់ពីទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចពី គឃ/សប។ គជ/ខប ត្រូវបើកកិច្ចប្រជុំនិងធ្វើសេចក្ដីសម្រេចក្នុងរយៈពេល ៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ ប្រសិនបើអ្នកប្ដឹងតវ៉ាមិនពេញចិត្តជាមួយនឹងសេចក្ដីសម្រេចគេអាចដាក់ពាក្យបណ្ដឹងមក គ.ជ.ប ក្នុងរយៈពេល ២ថ្ងៃយ៉ាងយូរ បន្ទាប់ពីទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចពី គជ/ខប។ គ.ជ.ប ត្រូវដោះស្រាយបណ្ដឹងក្នុងរយៈពេល ៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។

កំណត់សម្គាល់៖ ក្នុងអំឡុងពេលថ្ងៃសឆ្នាំ២០១៣នេះ មានបណ្ដឹង៥បានដាក់មក គឃ/សប (១បណ្ដឹងក្នុងខេត្តបន្ទាយមានជ័យ ១បណ្ដឹងក្នុងខេត្តបាត់ដំបង ១បណ្ដឹងក្នុងខេត្តកំពត ១បណ្ដឹងក្នុងខេត្តព្រៃវែង និង១បណ្ដឹងក្នុងខេត្តតាកែវ)។ក្នុងចំណោមបណ្ដឹងទាំងអស់នេះ មានបណ្ដឹង២ បានប្ដឹងតវ៉ាទៅ គជ/ខប និង១បណ្ដឹងបានប្ដឹងតវ៉ាមក គ.ជ.ប។

៦. បណ្ដឹងនៅថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត

ការបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោតត្រូវបានអនុវត្តឡើងស្របតាមយន្តការនិងនីតិវិធីច្បាស់លាស់ ជាពិសេសតំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ធ្វើជាសាក្សីចំពោះដំណើរការបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោតនៅគ្រប់ដំណាក់កាល។

ការិយាល័យបោះឆ្នោតនឹងក្លាយទៅជាការិយាល័យរាប់សន្លឹកឆ្នោត នៅពេលដែលការបោះឆ្នោតបានបញ្ចប់នៅវេលាម៉ោង ៣:០០ រសៀល។

តំណាងគណបក្សនយោបាយមានសិទ្ធិប្ដឹងតវ៉ា និងជំទាស់ផ្ទាល់មាត់ភ្លាមៗ ទៅកាន់ប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោតប្រឆាំងនឹងឥរិយាបថមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ឬប្រឆាំងនឹងការសម្រេចចិត្តណាមួយដែលធ្វើឡើងដោយប្រធានគណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោតនៅតាមការិយាល័យបោះឆ្នោតរបស់ពួកគេរៀងៗខ្លួន ដោយផ្ដល់សេចក្ដីសំអាង និងភស្តុតាងអំពីភាពមិនប្រក្រតី ឬការរំលោភណាមួយទៅលើ ច.ប.ត.រ ឬបទបញ្ជា និងនីតិវិធីនៅក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោត។ ប្រធានគណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោតត្រូវតែដោះស្រាយបណ្ដឹង ឬការតវ៉ាជំទាស់ជាបន្ទាន់។

តំណាងគណបក្សនយោបាយ ដែលមិនពេញចិត្តជាមួយនឹងសេចក្ដីសម្រេចដែលធ្វើឡើងដោយប្រធានគណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោតអាចដាក់ពាក្យបណ្ដឹងទៅ គឃ/សប ត្រឹមម៉ោង ១១:៣០នាទីព្រឹក នៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោត។ បន្ទាប់មក គឃ/សប បើកកិច្ចប្រជុំ និងដោះស្រាយបណ្ដឹងក្នុងរយៈពេល ២ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។

ក្នុងករណីដែលអ្នកប្តឹងតវ៉ាមិនពេញចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចដែលធ្វើឡើងដោយ គឃ/សប ជននោះអាចប្តឹងតវ៉ាទៅ គជ/ខប ក្នុងរយៈពេល ២ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ គជ/ខប មានកាតព្វកិច្ចដោះស្រាយបណ្តឹងក្នុងរយៈពេល ៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ ក្នុងករណីដែលអ្នកប្តឹងតវ៉ាមិនពេញចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចដែលធ្វើឡើងដោយ គជ/ខប ជននោះអាចប្តឹងតវ៉ាមក គ.ជ.ប ក្នុងរយៈពេល ២ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។ គ.ជ.ប ត្រូវដោះស្រាយបណ្តឹងក្នុងរយៈពេល ៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរ។

កំណត់សម្គាល់៖ ក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការនៃការបោះឆ្នោតនិងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ឆ្នាំ២០១៣ ពុំមានបណ្តឹង ឬការជំទាស់ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងទៅលើមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ហើយតំណាងគណបក្សនយោបាយនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតទាំងអស់បានចុះហត្ថលេខាលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ និងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ ក៏ដូចជាផ្ទាំងក្រដាសធំកត់ត្រាសម្លេងឆ្នោតផងដែរ។ នេះមានន័យថាពួកគេបានទទួលស្គាល់ថាដំណើរបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោតបានរៀបចំទៅប្រកបដោយភាពរលូន និងពុំមានភាពមិនប្រក្រតី។

ផ្ទុយមកវិញនៅថ្ងៃបោះឆ្នោតបណ្តឹងចំនួន ២៨១ ត្រូវបានដាក់មក គឃ/សប។ នៅក្នុងចំណោមបណ្តឹងទាំងនោះមានបណ្តឹងចំនួន ១៥១ មកពីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ បណ្តឹងចំនួន ៦៥ មកពីគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បណ្តឹងចំនួន ៥០ ជាបណ្តឹងបុគ្គល បណ្តឹង១ មកពីគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច បណ្តឹង៨ មកពីអ្នកសង្កេតការណ៍ បណ្តឹង៤ មកពីអ្នកសង្កេតការណ៍គណបក្សសម រង្ស៊ី បណ្តឹង១ មកពីមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោត បណ្តឹង១ មកពីអ្នកសង្កេតការណ៍គណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស ដោយចោទប្រកាន់អំពីបទល្មើសមួយចំនួនដូចខាងក្រោម ៖

• រំខានដល់ដំណើការបោះឆ្នោត	៤៩
• បំភិតបំភ័យអ្នកបោះឆ្នោត	៣០
• រារាំងអ្នកបោះឆ្នោតមិនឱ្យទៅបោះឆ្នោត	២៨
• កត់ឈ្មោះថតរូបសួរអ្នកបោះឆ្នោតនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត	២៤
• អនុញ្ញាតឱ្យអ្នកបោះឆ្នោតបានបោះឆ្នោតដោយពុំមានឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណគ្រប់គ្រាន់	២០
• រារាំងតំណាងគណបក្សនយោបាយនិងអ្នកសង្កេតការណ៍ដែលអនុវត្តសិទ្ធិហួសពីការកំណត់	១២
• អនុញ្ញាតឱ្យជនអន្តោប្រវេសន៍បោះឆ្នោត	១០

ការសង្កេតលើពាក្យបណ្តឹងដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ៖

ការបំពាន ៖ ២៩,១% នៃពាក្យបណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងការបំពាន រួមមានបំភិតបំភ័យអ្នកបោះឆ្នោត រារាំងអ្នកបោះឆ្នោតមិនឱ្យទៅបោះឆ្នោត និងការកត់ឈ្មោះថតរូបសួរអ្នកបោះឆ្នោតនៅការិយាល័យបោះឆ្នោត។ ភាគច្រើននៃការរំខាននេះ គឺក្រុមមនុស្សដែលចាំតែរំខានអ្នកដែលមានបំណងមកបោះឆ្នោត ដោយចោទប្រកាន់ពួកគេថាមិនមែនខ្មែរ ឬជា «យួន» (វៀតណាម) ហើយឧប្បត្តិហេតុបែបនេះភាគច្រើនកើតឡើងក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ និងខេត្តព្រៃវែង (រួមមានទាំងពាក្យបណ្តឹងផ្លូវការទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធនឹងការបំពានអ្នកបោះឆ្នោតមិនឱ្យបោះឆ្នោត)។

ការរំខាន ៖ ពាក្យបណ្ដឹង ១៧,១% ពាក់ព័ន្ធនឹងការរំខានដំណើរការបោះឆ្នោត។ នេះជាការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើវិជ្ជមនុញ្ញ និង ច.ប.ត.រ។ បណ្ដឹងបែបនេះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយតំណាងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជានៅសង្កាត់ចាក់អង្រែក្រោម រាជធានីភ្នំពេញ ប្រឆាំងនឹងសកម្មជនគណបក្សសង្គ្រោះជាតិមួយចំនួនក្នុងនោះក៏មានលោកសម រង្ស៊ី ដែលជាមេដឹកនាំគណបក្សផងដែរ។

ទឹកខ្មៅលុបលាងមិនជ្រះ ៖ នេះជាលើកទីមួយហើយដែលបញ្ហាទឹកខ្មៅនេះ ត្រូវបានលើកឡើងនៅក្នុងការបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជា។ កាលពីថ្ងៃទី២៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ អង្គការ COMFREL បានចេញសេចក្ដីប្រកាសព័ត៌មានមួយដោយអះអាងថា៖ " បុគ្គលិករបស់ COMFREL បានធ្វើការសាកល្បងទឹកខ្មៅហើយអាចលាងសម្អាតចេញយ៉ាងងាយស្រួលក្នុងរយៈពេលតែប៉ុន្មាននាទីប៉ុណ្ណោះ "។ ការអះអាងនេះបានផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយ និងបង្កនូវក្ដីកង្វល់ធ្ងន់ធ្ងរក្នុងចំណោមសាធារណជនដែលគិតថាអ្នកបោះឆ្នោតអាចមានលទ្ធភាពបោះឆ្នោតច្រើនដងបាន។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មានតែបណ្ដឹងចំនួន ៥ ប៉ុណ្ណោះ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងទឹកខ្មៅលុបលាងមិនជ្រះ។ បណ្ដឹងទាំងប្រាំនោះគឺចោទប្រកាន់លើតំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិចំពោះការបំផុសបំផុល និងបង្ខូចការបោះឆ្នោតតាមរយៈការចោទប្រកាន់ដដែលៗ និងការញុះញង់ឱ្យអ្នកបោះឆ្នោតលាងសម្អាតទឹកខ្មៅ។ នៅក្នុងឃុំជីផង ខេត្តកណ្ដាល មានបុគ្គលម្នាក់បានដាក់ពាក្យបណ្ដឹងដោយចោទប្រកាន់អនុប្រធានឃុំដែលមានតួនាទីជាតំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិដែលបានស្រែកចេញពីការិយាល័យបោះឆ្នោតតែម្ដងអំពីរឿងទឹកខ្មៅ។ នៅក្នុងសង្កាត់និរោធន៍ រាជធានីភ្នំពេញ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាបានដាក់ពាក្យបណ្ដឹងចោទប្រកាន់ភ្នាក់ងារគណបក្សសង្គ្រោះជាតិចំពោះចេតនាលាងសម្អាតទឹកខ្មៅនៅមុខការិយាល័យបោះឆ្នោតឬស្សីស្រស់។

ផ្ទុយទៅវិញ ការសែត ខេមបូឌា ដេលី (The Cambodia Daily) បានចុះផ្សាយនូវអត្ថបទមួយក្រោមចំណងជើងថា៖ «*ទោះបីជាមានការព្រួយបារម្ភខ្លះក៏ដោយ មានភស្តុតាងតិចតួចអំពីទឹកខ្មៅក្លែងក្លាយដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងការបោះឆ្នោត*»។ អត្ថបទនោះបានលើកឡើងថា៖ «ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយអ្នកសង្កេតការណ៍របស់អង្គការ COMFREL នៅភាគពាយ័ព្យនៃប្រទេសកម្ពុជាបាននិយាយថា ការធ្វើតេស្តទៅលើទឹកខ្មៅបង្ហាញថាវាពិតជាមិនអាចលុបលាងជ្រះ។ នៅខេត្តរតនគិរី ក្រចេះ និងមណ្ឌលគិរី ការប៉ុនប៉ងលុបលាងទឹកខ្មៅដោយប្រើប្រាស់សារធាតុផ្សេងៗមិនបានទទួលជោគជ័យឡើយ នេះបើយោងតាមលោក Devin Morrow ដែលជាអ្នកសង្កេតការណ៍របស់អង្គការ COMFREL» (*The Cambodia Daily*, 31 July 2013, p.20)។

អ្នកសង្កេតការណ៍មួយក្រុមដែលមានគ្នា ១៤នាក់ មកពីវិទ្យុស្ថានខ្មែរដើម្បីលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលបានចុះឈ្មោះជាអ្នកសង្កេតការណ៍ជាមួយ គ.ជ.ប តាមរយៈអង្គការ COMFRELបានធ្វើការសង្កេតការណ៍នៅការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ២០ ក៏បានបញ្ជាក់ផងដែរថា៖ «ដោយតាមដានព័ត៌មានតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអំពីទឹកខ្មៅមិនអាចលុបលាងជ្រះ សមាជិកនៃក្រុមអ្នកសង្កេតការណ៍ក៏បានធ្វើការសាកល្បង ដោយអញ្ជើញអ្នកបោះឆ្នោតមកលាងជម្រះទឹកខ្មៅ បន្ទាប់ពីពួកគេបានបោះឆ្នោត រួចដើរប៉ុន្មានជំហាន ឬប៉ុន្មាននាទីប៉ុណ្ណោះចេញពីការិយាល័យបោះឆ្នោត។ ទឹក ទឹកសាប៊ូ ក្រូចឆ្មារ អាកុលសម្រាប់លាងជ្រះ និងសាំង គឺជាសារធាតុដែលអាចរកបានដោយងាយស្រួល ហើយដែលគេអាចយកមកប្រើប្រាស់បាន... យោងតាមការសាកល្បង អ្នកបោះឆ្នោតនិងការសង្កេតរបស់យើងផ្ទាល់ទឹកខ្មៅមិនអាចលុបលាងជ្រះទាំងស្រុង...។ រូបថត និងវីដេអូអំពីការលាងជម្រះទឹកខ្មៅអាចនឹងផ្ដល់ជូនតាមការស្នើសុំ» (យោងតាមគេហទំព័ររបស់វិទ្យុស្ថានខ្មែរដើម្បីលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ កាលពីថ្ងៃ១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣)។

អ្នកសង្កេតការណ៍អន្តរជាតិមួយចំនួន ដែលបានសាកល្បងទឹកខ្មៅនៅលើម្រាមដៃរបស់ពួកគេ គេក៏បានទទួលស្គាល់ថា ទឹកខ្មៅនោះមិនអាចលុបលាងជ្រះបានផងដែរ។

ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ រដ្ឋាភិបាលឥណ្ឌា បានជួយឧបត្ថម្ភទឹកខ្មៅលុបលាងមិនជ្រះចំនួន ៤០,០០០ ដប។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៨ មក គ.ជ.ប បានប្រើប្រាស់ទឹកខ្មៅដែលមានគុណភាពខ្ពស់ដែលផលិតឡើងដោយក្រុមហ៊ុនរដ្ឋរបស់ឥណ្ឌា។ ទឹកខ្មៅនេះត្រូវបានប្រើយ៉ាងទូលំទូលាយសម្រាប់ការបោះឆ្នោតនៅក្នុងប្រទេសអាហ្វហ្គានីស្ថាន ម៉ាឡេស៊ី នីហ្សេរីយ៉ា សឹង្ហបូរី អាហ្រិកខាងត្បូង និងថៃក៏ដូចជានៅប្រទេសឥណ្ឌាផងដែរ។ ទឹកខ្មៅលុបលាងមិនជ្រះនេះប្រើដើម្បីកំណត់ចំណាំម្រាមដៃរបស់អ្នកបោះឆ្នោត ហើយវាមិនអាចលាងសម្អាតជ្រះយ៉ាងហោចណាស់រយៈពេល ០៧ថ្ងៃ។

សរុបមកក្នុងចំណោមបណ្តឹងចំនួន ២៨១ បណ្តឹង ក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត មាន ១០៩បណ្តឹង បានធ្វើប្តឹងតវ៉ាទៅ គធ/ឧប។ ក្នុងចំណោម ១០៩បណ្តឹងនេះមានបណ្តឹងចំនួន ៣៨ បានប្តឹងតវ៉ាមក គ.ជ.ប។ ក្នុងចំណោមបណ្តឹងចំនួន ៣៨ មានបណ្តឹងចំនួន ១២ បានប្តឹងតវ៉ាដោយផ្ទាល់ទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ។

បណ្តឹងភាគច្រើនពុំមានភស្តុតាងសំអាងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឱ្យមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោតនៅតាមថ្នាក់នីមួយៗដោះស្រាយបាន។ ប៉ុន្តែចំពោះបណ្តឹងដែលមានភស្តុតាងសំអាងគ្រប់គ្រាន់ មន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោតនៅតាមថ្នាក់នីមួយៗ ជាពិសេសនៅ គ.ជ.ប បានចាត់វិធានការទៅលើអ្នកប្រព្រឹត្តិបទល្មើសចំនួន ២៥នាក់ ដូចតទៅ ៖

- ១១នាក់ ព្រមានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ
- ១១នាក់ លុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោតរយៈពេល ៣ឆ្នាំ
- ១នាក់ដកសិទ្ធិបោះឆ្នោតរយៈពេល ៣ឆ្នាំ
- មនុស្ស២នាក់ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅក្រសួងមហាផ្ទៃ ដើម្បីដាក់ទណ្ឌកម្ម។

ការថយចុះនៃចំនួនបណ្តឹងពី ២៨១ នៅ គឃ/សប មកត្រឹម ១០៩ នៅ គធ/ឧប មកត្រឹម ៣៨ នៅ គ.ជ.ប និងចុងក្រោយមកត្រឹម ១២ នៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក៏ដូចជាការដាក់ទោសទណ្ឌមួយចំនួនបង្ហាញនូវដំណើរការដោះស្រាយប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់របស់មន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោតនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់។

បណ្តឹងទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតីនានាដែលកើតឡើងក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត គឺត្រូវដោះស្រាយរួចរាល់ដោយ គ.ជ.ប ជាមុន ដើម្បីប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ននៅថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ដោយអនុលោមតាម ច.ប.ត.រ និងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធ។ ក៏ប៉ុន្តែដូចដែលបានជម្រាបជូនខាងលើ ការប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្នដែលគ្រោងធ្វើឡើងនៅថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ត្រូវបានពន្យារពេលរហូតដល់ថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ វេលាម៉ោង ០៩:០០នាទីព្រឹកវិញ។

៧. លទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន

យោងតាមមាត្រា ១១៤ នៃច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ បន្ទាប់ពីការប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ននៃការបោះឆ្នោត គ្រប់គណបក្សនយោបាយដែលបានចុះបញ្ជីសម្រាប់ការប្រកួតប្រជែងក្នុងការបោះឆ្នោតអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំពោះលទ្ធផលទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែកក្នុងរយៈពេលយ៉ាងយូរ ៧២ម៉ោង ទៅ គ.ជ.ប ឬក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញដោយបង្ហាញពីភាពមិនប្រក្រតីដែលបង្កដោយគណៈកម្មការ ឬមន្ត្រីនៃគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោត កាលបរិច្ឆេទ និងទីកន្លែងដែលភាពមិនប្រក្រតីនេះកើតឡើង ឈ្មោះ និងអាសយដ្ឋាន

របស់សាក្សីរួមជាមួយនឹងឯកសារ ឬភស្តុតាងផ្សេងទៀត។ គ.ជ.ប ត្រូវសម្រេចក្នុងរយៈពេល ៤៨ម៉ោងយ៉ាងយូរ បន្ទាប់ពីទទួលបណ្តឹង។ ជនណាក៏ដោយ ឬ/និងគណបក្សនយោបាយណាមួយក៏ដោយដែលបណ្តឹងរបស់ពួកគេត្រូវបានបដិសេធដោយ គ.ជ.ប អាចប្តឹងជំទាស់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងរយៈពេល៧២ ម៉ោងយ៉ាងយូរ បន្ទាប់ពីទទួលបានការជូនដំណឹងពីការបដិសេធ។

លទ្ធផលបណ្តោះអាសន្នត្រូវបានប្រកាសនៅម៉ោង ៩ព្រឹកនាថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ដោយ គ.ជ.ប តាមរយៈទូរទស្សជាតិកម្ពុជា។ នៅថ្ងៃទី១៤និង១៥ខែ សីហា ឆ្នាំ២០១៣ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំនួន ១៧ ជំទាស់នឹងលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន (បណ្តឹងមួយជំទាស់នឹងលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្នសរុបទូទាំង ២៤ រាជធានី ខេត្ត ១៦បណ្តឹង ជំទាស់នឹងលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្នក្នុងខេត្តបន្ទាយមានជ័យ បាត់ដំបង កំពង់ចាម កំពង់ឆ្នាំង កំពង់ស្ពឺ កំពង់ធំ កំពត កណ្តាល ក្រចេះ រាជធានីភ្នំពេញ ព្រៃវែង ពោធិ៍សាត់ សៀមរាប ព្រះសីហនុ ស្វាយរៀង និងតាកែវ)។

គ.ជ.ប បានដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងទាំងអស់ក្នុងរយៈពេល ៤៨ម៉ោង។ បណ្តឹងចំនួន ៤ ត្រូវបានសម្រេចតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចសង្ខេប (ខេត្តបាត់ដំបង កណ្តាល ក្រចេះ និងសៀមរាប) និងបណ្តឹងចំនួន ១៣ ផ្សេងទៀតត្រូវបានបដិសេធតាមរយៈលិខិតជូនដំណឹងដោយអនុលោមតាម ច.ប.ត.រ និងបទបញ្ជានិងនីតិវិធី បន្ទាប់ពីបានពិនិត្យយ៉ាងម៉ត់ចត់នូវបណ្តឹងដោយធ្វើការចោទសួរដើមបណ្តឹងដោយផ្ទាល់ ព្រមទាំងពិនិត្យភស្តុតាងដែលផ្តល់ដោយដើមបណ្តឹងដែលបានបញ្ជាក់ថាភាពមិនប្រក្រតីដែលត្រូវបានបង្កឡើងដោយគណៈកម្មការ ឬមន្ត្រីនៃគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោត។

៨. សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញលើបណ្តឹងតវ៉ា

គណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំនួន ១៥ ទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញជំទាស់នឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់គ.ជ.ប។ ពាក្យបណ្តឹងមួយចំនួនក្នុងចំណោមពាក្យបណ្តឹងទាំងនេះ ក៏មានដាក់បញ្ចូលករណីថ្មីៗផងដែរ ដែលក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានចាត់ទុកថាជាបណ្តឹងខុសច្បាប់សម្រាប់យកមកពិចារណា ដោយសារបណ្តឹទាំងនោះមិនបានដាក់មកក្នុងរយៈពេល ៧២ម៉ោង បន្ទាប់ពីការប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្នជាផ្លូវការ។

ក្នុងចំណោមពាក្យបណ្តឹងទាំង ១៥នេះ មានបណ្តឹងចំនួន ១១ កំពុងស្ថិតក្នុងដំណើរការហើយក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានបញ្ជាឱ្យ គ.ជ.ប បើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" នៅក្នុងខេត្តចំនួន ៤ គឺខេត្តក្រចេះ បាត់ដំបង សៀមរាប និងកណ្តាល។

ខេត្តក្រចេះ

នៅថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញសម្រេចថា គ.ជ.ប ត្រូវបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" នៃ ១៣ការិយាល័យក្នុងឃុំស្វាយជ្រះ ខេត្តក្រចេះ ដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់នៅថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣។ ការបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" បានធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញចំនួន ៣រូប និងលេខាធិការ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ៣រូប តំណាង គ.ជ.ប ១៣រូប តំណាងគណបក្សប្រជាជន ២រូប តំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ២រូប តំណាងគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច ១រូប អ្នកសារព័ត៌មាន ៥២រូប រួមទាំងអ្នកសង្កេតការណ៍មកពី អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាតិនិងអន្តរជាតិ ១៥រូប។

បន្ទាប់ពីបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" ចំនួន ១៣ ការិយាល័យក្នុងឃុំស្វាយជ្រះ ខេត្តក្រចេះ គ.ជ.ប បានផ្ទៀងផ្ទាត់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ១១០៨ និងផ្ទាំងក្រដាសជំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោត។ ទម្រង់ទាំងអស់បាន

បង្ហាញថាពុំមានបណ្តឹងណាមួយ ត្រូវបានដាក់ដើម្បីប្តឹងអំពីភាពមិនប្រក្រតីណាមួយត្រូវបានកើតឡើង ទោះក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោតក្តី និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ឬបន្ទាប់ពីរាប់សន្លឹកឆ្នោតក្តី តំណាងគណបក្សនយោបាយពីគណបក្សប្រជាជន គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ គណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច រួមជាមួយអ្នកសង្កេតការណ៍ក៏មានវត្តមានគ្រប់ពេលវេលា ហើយតំណាងគណបក្សនយោបាយក៏បានចុះហត្ថលេខាលើគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៅការិយាល័យបោះឆ្នោតផងដែរ។

ប៉ុន្តែ គ.ជ.ប បានសង្កេតឃើញថាមានកំហុសមួយចំនួនដែលកើតចេញពីការមិនយកចិត្តទុកដាក់កើតឡើងក្នុងដំណើរការ គឺក្នុងចំណោមការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ១៣ មានកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" ចំនួន ៨ មិនបានបិទ ប៉ុន្តែ គ.ជ.ប បានរកឃើញថាតួលេខចំនួនសន្លឹកឆ្នោតដែលគណបក្សនីមួយៗទទួលបានពុំមានការប្រែប្រួលឡើយ នៅគ្រប់ការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ។ ដើមបណ្តឹងពីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិយល់ស្របថាហត្ថលេខាលើទម្រង់ទាំងនោះពិតជាហត្ថលេខារបស់តំណាងគណបក្សខ្លួនមែន។

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានបើកសវនាការជាសាធារណៈមួយនៅថ្ងៃទី៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ អំពីពាក្យបណ្តឹងជំទាស់ដែលប្តឹងដោយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានរក្សាទុកសេចក្តីសម្រេចរបស់ គ.ជ.ប និងបញ្ជាឱ្យ គ.ជ.ប ដាក់ទណ្ឌកម្មមន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោតនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ៨ ដែលបានប្រព្រឹត្តកំហុស។

ខេត្តបាត់ដំបង

នៅថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញសម្រេចថា គ.ជ.ប ត្រូវបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" ចំនួន ៨ ការិយាល័យក្នុងក្រុងបាត់ដំបង ខេត្តបាត់ដំបង ដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣។ ការបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" បានធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានសមាជិក ៣រូប និងលេខាធិការ ៣រូប នៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ តំណាង គ.ជ.ប ១៣រូប តំណាងគណបក្សប្រជាជន ២រូប តំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ៣រូប តំណាងគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច ២រូប អ្នកសារព័ត៌មាន ៦១រូប និងអ្នកសង្កេតការណ៍មកពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាតិ និងអន្តរជាតិ ៣០រូប។

បន្ទាប់ពីបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" ចំនួន ៨ ការិយាល័យក្នុងក្រុងបាត់ដំបង ខេត្តបាត់ដំបង គ.ជ.ប បានផ្ទៀងផ្ទាត់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ១១០៨ និងផ្ទាំងក្រដាសធំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោត។ ទម្រង់ទាំងនោះបានបង្ហាញថាពុំមានបណ្តឹងណាមួយត្រូវបានដាក់ដើម្បីប្តឹងអំពីភាពមិនប្រក្រតីត្រូវបានកើតឡើងឡើយ ទោះក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោតក្តី និងក្នុងពេលរាប់សន្លឹកឆ្នោត ឬបន្ទាប់ពីរាប់សន្លឹកឆ្នោតក្តី តំណាងគណបក្សនយោបាយមកពីគណបក្សប្រជាជន គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ គណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច រួមជាមួយអ្នកសង្កេតការណ៍ក៏មានវត្តមានគ្រប់ពេលវេលា ហើយតំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់បានចុះហត្ថលេខាលើគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៅការិយាល័យបោះឆ្នោត។

គ.ជ.ប បានសង្កេតឃើញថាកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក"ទាំង ៨ បានបិទយ៉ាងត្រឹមត្រូវ ហើយ គ.ជ.ប ក៏បានរកឃើញថាតួលេខចំនួនសន្លឹកឆ្នោតដែលគណបក្សនីមួយៗទទួលបានពុំមានការប្រែប្រួលឡើយនៅគ្រប់ការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ ហើយតួលេខនេះមានសង្គតភាពជាមួយនឹងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ ដែលគណបក្សសង្គ្រោះជាតិមាន។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តីក៏មានកំហុសដោយការធ្វេសប្រហែសខ្លះនៅក្នុងទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ មកពីការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន២ ដែលមិនត្រូវបានបំពេញឲ្យបានគ្រប់មុខ ក៏ប៉ុន្តែគេឃើញមានហត្ថលេខារបស់មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោត និងតំណាងគណបក្សនយោបាយ។ ប៉ុន្តែទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ និងផ្ទាំងក្រដាសធំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោតមានទិន្នន័យដូចគ្នាសម្រាប់ការិយាល័យបោះឆ្នោតទាំងពីរ។

នៅពេលរៀបចំចងក្រងសៀវភៅ "ស" នេះក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមិនទាន់បើកសវនាការជាសាធារណៈ ឬចេញសេចក្តីសម្រេចណាមួយលើបណ្តឹងពាក់ព័ន្ធខេត្តបាត់ដំបងឡើយ។

ខេត្តសៀមរាប

នៅថ្ងៃទី២៨ខែសីហាឆ្នាំ២០១៣ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញសម្រេចថាត្រូវបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" ចំនួន១២ការិយាល័យក្នុង ក្រុងសៀមរាប និងស្រុកពួក ខេត្តសៀមរាបនៅថ្ងៃទី៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣។ ការបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" បានធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានសមាជិក ៣រូប និងលេខាធិការ ៣រូប នៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ តំណាង គ.ជ.ប ១៣រូប តំណាងគណបក្សប្រជាជន ៣រូប តំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ២រូប តំណាងគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច ១រូប អ្នកសារព័ត៌មាន ៥៣រូប និងអ្នកសង្កេតការណ៍មកពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាតិ និងអន្តរជាតិ ៦៦រូប។

បន្ទាប់ពីបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" ចំនួន ១២ ការិយាល័យក្នុងក្រុងសៀមរាប និងស្រុកពួក ខេត្តសៀមរាប គ.ជ.ប បានផ្ទៀងផ្ទាត់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ១១០៨ និងផ្ទាំងក្រដាសធំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោត។ ទម្រង់ទាំងនោះបានបង្ហាញថាពុំមានបណ្តឹងណាមួយ ត្រូវបានដាក់ប្តឹងពីភាពមិនប្រក្រតីណាមួយត្រូវបានកើតឡើងទេ ទោះជានៅក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ឬបន្ទាប់ពីរាប់សន្លឹកឆ្នោតក្តី តំណាងគណបក្សនយោបាយពីគណបក្សប្រជាជន គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ គណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច រួមជាមួយអ្នកសង្កេតការណ៍មានវត្តមានគ្រប់ពេលវេលា ហើយតំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់បានចុះហត្ថលេខាលើគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៅការិយាល័យបោះឆ្នោត។

ប៉ុន្តែ គ.ជ.ប បានសង្កេតឃើញថាមានកំហុសមួយចំនួនដែលកើតចេញពីការមិនយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងដំណើរការ។ ក្នុងចំណោមការិយាល័យបោះឆ្នោតចំនួន ១២ កញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" ចំនួន ៧ មិនត្រូវបានបិទ រីឯទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ នៅការិយាល័យមួយមិនត្រូវបានបំពេញគ្រប់ខ្ទង់ តែមានហត្ថលេខារបស់មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោត និងតំណាងគណបក្សនយោបាយ។ ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ និងផ្ទាំងក្រដាសធំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោតមានទិន្នន័យដូចគ្នានៅការិយាល័យបោះឆ្នោតនេះ។ ជារួមតួលេខចំនួនសន្លឹកឆ្នោតដែលគណបក្សនីមួយៗទទួលបានពុំមានការប្រែប្រួលឡើយនៅគ្រប់ការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ។ ដើមបណ្តឹងពីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិយល់ស្របថាហត្ថលេខាលើទម្រង់ទាំងនោះពិតជាហត្ថលេខារបស់តំណាងគណបក្សខ្លួនមែន។

បន្ទាប់មកតំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានស្នើសុំឱ្យ គ.ជ.ប ពិនិត្យឡើងវិញនូវសុពលភាពនៃសន្លឹកឆ្នោតទាំងអស់ដែលពីមុនត្រូវបានប្រកាសថាអសុពលភាព ហើយស្នើសុំបន្ថែមសន្លឹកឆ្នោតដែលត្រូវបានផ្តល់សុពលភាពថ្មីទៅក្នុងតារាងលទ្ធផលរួមរបស់គណបក្សនីមួយៗ។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានបដិសេធសំណើនេះ ដោយរក្សាថាក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបញ្ជាឱ្យ គ.ជ.ប បើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" ឡើងវិញដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់ទម្រង់នានាតែប៉ុណ្ណោះ។ តំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានលើកឡើងថាខ្លួនបដិសេធមិនបន្តចូលរួមទេប្រសិនបើដំណើរការនេះមិនបញ្ចូលនូវអ្វីដែលខ្លួនបានស្នើសុំទេនោះ។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានសម្រេចថាដំណើរការនេះត្រូវបន្តបើទោះជាគ្មានការចូលរួមពីតំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិក៏ដោយ។ បន្ទាប់មកតំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានប្តូរចិត្តហើយបានចូលរួមក្នុងដំណើរការផ្ទៀងផ្ទាត់នេះវិញ។

នៅពេលរៀបចំសៀវភៅ"ស"នេះ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមិនទាន់បានបើកសវនាការជាសាធារណៈ ឬ ចេញសេចក្តីសម្រេចណាមួយអំពីបណ្តឹងពាក់ព័ន្ធខេត្តសៀមរាបទេ។

ខេត្តកណ្តាល

នៅថ្ងៃទី៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញសម្រេចឱ្យបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" ចំនួន ៨ ការិយាល័យក្នុងសង្កាត់តាខ្មៅ ក្រុងតាខ្មៅ ខេត្តកណ្តាលនៅថ្ងៃទី០១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣។ ការបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក"បានធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានសមាជិក ៣រូប និងលេខាធិការ ៣រូប នៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ តំណាង គ.ជ.ប ១៣រូប តំណាងគណបក្សប្រជាជន ២រូប តំណាងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ៣រូប តំណាងគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច ១រូប អ្នកសារព័ត៌មាន ៣៣រូប រួមទាំងអ្នកសង្កេតការណ៍មកពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាតិនិងអន្តរជាតិចំនួន ៤៧នាក់។

បន្ទាប់ពីបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" ចំនួន ៨ ការិយាល័យក្នុងសង្កាត់តាខ្មៅ ក្រុងតាខ្មៅ ខេត្តកណ្តាល គ.ជ.ប បានផ្ទៀងផ្ទាត់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ និងផ្ទាំងក្រដាសធំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោត។ ទម្រង់ទាំងនោះបានបង្ហាញថាពុំមានបណ្តឹងណាមួយដែលបានដាក់ប្តឹងអំពីភាពមិនប្រក្រតីដែលត្រូវបានកើតឡើង ទោះជានៅក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោតក្តី និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ឬបន្ទាប់ពីរាប់សន្លឹកឆ្នោតក្តី ឯតំណាងគណបក្សនយោបាយពីគណបក្សប្រជាជន គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ គណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច រួមជាមួយអ្នកសង្កេតការណ៍មានវត្តមាន គ្រប់ពេលវេលាហើយតំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ក៏បានចុះហត្ថលេខាលើគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៅការិយាល័យបោះឆ្នោត។

គ.ជ.ប បានសង្កេតឃើញថាកញ្ចប់សុវត្ថិភាព"ក" ទាំងអស់បានបិទយ៉ាងត្រឹមត្រូវ។ ប៉ុន្តែមានកំហុសមួយចំនួនដែលកើតចេញពីការមិនយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងដំណើរការ។ នៅក្នុងកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" មកពីការិយាល័យមួយ មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោតមានកំហុសដោយច្រឡំដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ ចំនួនពីរច្បាប់ ដែលតាមពិតត្រូវដាក់ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០១ មួយច្បាប់ និងទម្រង់បែបបទលេខ១១០២ មួយច្បាប់ ហើយទម្រង់បែបបទលេខ ១១០២ ចំនួនពីរច្បាប់ នោះត្រូវបានដាក់ក្នុងកញ្ចប់ "ខ" រួចផ្ញើទៅ គឃ/សប។ ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៨ និងផ្ទាំងក្រដាសធំកត់ត្រាសំឡេងឆ្នោតមានទិន្នន័យដូចគ្នានៅការិយាល័យបោះឆ្នោតនេះ។ ដូចនេះតួលេខចំនួនសន្លឹកឆ្នោតនៅការិយាល័យនេះមិនមានការប្រែប្រួលឡើយ។ ដើមបណ្តឹងពីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិយល់ស្របថាហត្ថលេខាលើទម្រង់ទាំងនោះពិតជាហត្ថលេខារបស់តំណាងគណបក្សខ្លួនមែន។

នៅពេលរៀបចំសៀវភៅ "ស" នេះក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមិនទាន់បើកសវនាការជាសាធារណៈឬចេញសេចក្តីសម្រេចណាមួយអំពីបណ្តឹងពាក់ព័ន្ធខេត្តកណ្តាលទេ។

ជារួមក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានសម្រេចបញ្ជាឱ្យ គ.ជ.ប បើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" សរុបទាំងអស់ចំនួន ៤១ កញ្ចប់សុវត្ថិភាព។ ជាការសំខាន់មួយដែលត្រូវយល់នឹងដឹងថា សន្លឹកឆ្នោតត្រូវបានបោះនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតសរុបទាំង ១៩,០០៩ ។

នៅពេលរៀបចំសៀវភៅ "ស" នេះចំនួនសរុបនៃលទ្ធផលសម្រាប់ការិយាល័យបោះឆ្នោតទាំងអស់ដែលនឹងត្រូវទទួលយក ឬបដិសេធដោយក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញនៅមិនទាន់ដឹងនៅឡើយ។

V. ការស្នើសុំបង្កើតយន្តការថ្មីដោយមានការចូលរួមពីអង្គការសហប្រជាជាតិនិងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល

ក្រោយការបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោតមួយថ្ងៃ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានចោទប្រកាន់ថាមានភាពមិនប្រក្រតីជាច្រើនបានកើតឡើងក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោតនេះ ហើយក៏បានស្នើសុំបង្កើតយន្តការថ្មីមួយដែលមិនស្ថិតក្នុងក្របខណ្ឌ ច.ប.ត.រ។ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិហៅយន្តការថ្មីនេះថា "គណៈកម្មការចម្រុះ" ឬ "គណៈកម្មការពិសេស" ដែលត្រូវបានស្នើអោយបង្កើតឡើង ដើម្បីស៊ើបអង្កេតភាពមិនប្រក្រតីដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅថ្ងៃទី២៨ខែកក្កដាឆ្នាំ២០១៣។ សំណើផ្សេងៗគ្នាអំពីសមាសភាពរបស់គណៈកម្មការនេះត្រូវបានស្នើឡើង៖ គណៈកម្មការនេះគួរស្ថិតក្រោមការដឹកនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ឬអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលគួរមានតួនាទីនាំមុខគេ ឯ គ.ជ.ប មានតួនាទីត្រឹមតែជាអ្នកសម្របសម្រួល ឬពុំមានតួនាទីតែម្តង នេះសម្រាប់ គ.ជ.ប ឬក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ដែលតាមការពិតស្ថាប័នទាំងពីរ ជាស្ថាប័នដែលទទួលអាណត្តិតាមផ្លូវច្បាប់ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាបោះឆ្នោត។ ពុំមានប្រទេសណាមួយគាំទ្រការបង្កើតយន្តការថ្មីដែលស្នើឡើងដោយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិនោះទេ។

ផ្អែកតាមយុត្តាធិការនិងការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់របស់ខ្លួន គ.ជ.ប បានឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិវិញ ដោយបានប្រកាសកាលពីថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ សុំឱ្យតំណាងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ដាក់របាយការណ៍ស្តីពីភាពមិនប្រក្រតីក្នុងការបោះឆ្នោត ទៅគណៈកម្មការរាជធានី ខេត្ត រៀបចំការបោះឆ្នោត ឬ គ.ជ.ប ពីថ្ងៃទី០២ ដល់ថ្ងៃទី០៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣។ គ.ជ.ប បានទទួលរបាយការណ៍សរុបចំនួន ៤៨ ករណីពីភាគីពាក់ព័ន្ធបីផ្សេងគ្នាគឺ៖ គណបក្សនយោបាយ (គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ និងគណបក្សហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិច) អាជ្ញាធរ និងប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងរាជធានីខេត្តចំនួន ១១ គឺរាជធានីភ្នំពេញ ខេត្តបាត់ដំបង កំពង់ឆ្នាំង កំពង់ស្ពឺ កណ្តាល ក្រចេះ ព្រះវិហារ ព្រៃវែង ពោធិ៍សាត់ តាកែវ និងឧត្តរមានជ័យ)។ នៅថ្ងៃទី០៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប បានរៀបចំកិច្ចប្រជុំមួយ ដោយមានការចូលរួមពីគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ហើយជាលទ្ធផលបានឯកភាពគ្នាជាគោលការណ៍បង្កើតគណៈកម្មការពិសេសមួយ ដើម្បីដោះស្រាយភាពមិនប្រក្រតីក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត ព្រមទាំងបានស្នើសុំរៀបចំកិច្ចប្រជុំលើកទី២។ នៅពេលនោះគឺថ្ងៃទី០៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប បានស្នើឱ្យគណបក្សនយោបាយទាំងពីរផ្ញើបញ្ជីឈ្មោះតំណាងរបស់ខ្លួនដើម្បីបង្កើតគណៈកម្មការ។ ជាការឆ្លើយតបគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាបានបញ្ជូនឈ្មោះតំណាងរបស់គណបក្សខ្លួនចំនួន ០៤រូប។ ផ្ទុយទៅវិញមកទល់ពេលនេះគណបក្សសង្គ្រោះជាតិមិនទាន់បានឆ្លើយតបចំពោះសំណើនេះនៅឡើយទេ។

ឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ គណបក្សប្រជាជន បានស្នើថាតំណាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងភាគីពាក់ព័ន្ធជាតិនិងអន្តរជាតិគួរចូលរួមជាអ្នកសង្កេតការណ៍។

នៅថ្ងៃទី០៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប បានអញ្ជើញគណបក្សនយោបាយទាំងពីរឱ្យចូលរួមប្រជុំដើម្បីកំណត់អំពីតួនាទីការទទួលខុសត្រូវ និងអាណត្តិរបស់គណៈកម្មការនេះដែលនឹងត្រូវបង្កើតក្រោមឆ័ត្ររបស់ គ.ជ.ប។ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិមិនបានឆ្លើយតបនឹងការអញ្ជើញរបស់ គ.ជ.ប ទេ។

ដោយគោរពតាមច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ បទបញ្ជា និងនីតិវិធី និងប្រតិទិននៃដំណើរការបោះឆ្នោត គ.ជ.ប មានកាតព្វកិច្ចអនុវត្តតាមយន្តការរបស់ខ្លួនក្នុងការឆ្លើយតប និងដោះស្រាយរបាយការណ៍ស្តីពីភាពមិនប្រក្រតីនៃការបោះឆ្នោត។ នៅថ្ងៃទី៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប បានបង្កើតអនុគណៈ

កម្មការចំពោះកិច្ចមួយដែលមានសមាសភាព ០៤រូបគឺ៖ សមាជិក គ.ជ.ប ០១រូប ជាប្រធាន ០១រូប ជាអនុប្រធាន ០១រូប ជាសមាជិក និងអគ្គលេខាធិការ គ.ជ.ប ជាលេខាធិការ ដើម្បីពិនិត្យរបាយការណ៍អំពីភាពមិនប្រក្រតីនានាដែលបានផ្ញើមក គ.ជ.ប ក្នុងអំឡុងពីថ្ងៃទី០២ ដល់ថ្ងៃទី០៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣។ អនុគណៈកម្មការនេះបានពិនិត្យរបាយការណ៍ទាំងនោះរួចធ្វើរបាយការណ៍សង្ខេបជូន គ.ជ.ប ដើម្បីពិចារណា និងសម្រេច។

គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ បានដាក់របាយការណ៍ស្តីពីភាពមិនប្រក្រតីចំនួន ៣ ប្រភេទ គឺបញ្ជីឈ្មោះបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១២ លិខិតបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ និងហេតុការណ៍នានាដែលបានកើតឡើងនៅថ្ងៃបោះឆ្នោត។ ពុំមានភស្តុតាង ឬឯកសារណាមួយត្រូវបានផ្តល់ជូនដើម្បីគាំទ្ររបាយការណ៍ទាំងនោះទេ ហើយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ លើកឡើងថាខ្លួននឹងប្រគល់ភស្តុតាងតែក្នុងករណីដែលគណៈកម្មការពិសេសនេះបង្កើតឡើងតាមសំណើរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ។ ដោយសារកង្វះខាតភស្តុតាង គ.ជ.ប ពុំអាចសម្រេចលើការចោទប្រកាន់អំពីភាពមិនប្រក្រតីនេះទេ។ ចំពោះរបាយការណ៍របស់ភាគីផ្សេងទៀតដែលចោទប្រកាន់អំពីភាពមិនប្រក្រតីមានដូចជាការឃោសនានៅថ្ងៃ"ស" ការអុកឡុករំខានដល់ដំណើរការបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោតការធ្វើឱ្យបាត់ជំនឿលើការបោះឆ្នោតតាមរយៈការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានថាទឹកខ្មៅអាចលាងជ្រះ ការរារាំង និងគំរាមកំហែងអ្នកបោះឆ្នោតមិនឱ្យបោះឆ្នោត បំភិតបំភ័យអ្នកបោះឆ្នោត ការទិញទឹកចិត្ត និងទិញសន្លឹកឆ្នោត ការជ្រៀតជ្រែកការងាររបស់មន្ត្រីបោះឆ្នោត ការដឹកជញ្ជូនអ្នកបោះឆ្នោតទៅកាន់ការិយាល័យបោះឆ្នោត និងការចលនាប្រជាពលរដ្ឋឱ្យដាក់ពាក្យប្តឹងនៅក្រោយថ្ងៃបោះឆ្នោត។

បន្ទាប់ពីបានពិចារណាយ៉ាងហ្មត់ចត់ នៅថ្ងៃទី១១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ គ.ជ.ប បានប្រជុំដើម្បីពិនិត្យលើរបាយការណ៍ទាំងនេះ និងពិនិត្យលើរបាយការណ៍សង្ខេបរបស់អនុគណៈកម្មការចំពោះកិច្ច។ គ.ជ.ប បានឯកភាពថា បើទោះជាមានមូលដ្ឋានខ្លះសម្រាប់ធ្វើការចោទប្រកាន់ពីភាពមិនប្រក្រតីបែបនេះក៏ដោយ ការរារាំងចំពោះដំណើរការបោះឆ្នោត និងការរាប់សន្លឹកឆ្នោតគឺមានកម្រិតតិចតួចណាស់ដែលមិនជះឥទ្ធិពលដល់លទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោត។ ជាងនេះទៀតមានករណីមួយចំនួនធំក្នុងរបាយការណ៍ទាំងនោះ ត្រូវបានប្តឹងមកគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោត តាមលំដាប់ថ្នាក់ពាក់ព័ន្ធរួចហើយផងដែរ ហើយករណីទាំងនោះត្រូវបានពិនិត្យដោះស្រាយរួចរាល់ស្របតាម ច.ប.ត.រ បទបញ្ជា និងនីតិវិធី។

គ.ជ.ប យល់ឃើញថាការស្នើសុំរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ឱ្យបង្កើតគណៈកម្មការពិសេសដើម្បីស៊ើបអង្កេតអំពីភាពមិនប្រក្រតីក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោតនាថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ដែលស្ថិតក្រោមឆ័ត្ររបស់ UN ឬផ្តល់តួនាទីឈានមុខដល់ UN ឬ NGOs នោះគឺយន្តការថ្មីមួយដែលជំរុញឱ្យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដើរចេញពីគន្លងនៃនីតិរដ្ឋ។ ជាពិសេសយន្តការនេះនឹងធ្វើឱ្យ គ.ជ.ប និងក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញអនុវត្តប្រាសចាកពីក្របខណ្ឌនៃ ច.ប.ត.រ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលបានផ្តល់អំណាចឱ្យ គ.ជ.ប ក្នុងការរៀបចំដំណើរការបោះឆ្នោត និងផ្តល់អំណាចឱ្យ គ.ជ.ប និង ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ក្នុងការដោះស្រាយរាល់វិវាទដែលអាចកើតមានឡើងក្នុងការបោះឆ្នោត។

VI. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

គ.ជ.ប ទទួលអណត្តិក្នុងការរៀបចំការបោះឆ្នោតដោយសេរីយុត្តិធម៌ និងតម្លាភាពដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីឆន្ទៈប្រជាពលរដ្ឋ។ ដើម្បីសម្រេចគោលបំណងនេះ គ.ជ.ប បានអនុវត្តតាម ច.ប.ត.រ យ៉ាងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងតាមបទបញ្ជា និងនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធ សេចក្តីណែនាំ គោលការណ៍ណែនាំ និងក្រមសីលធម៌ ក៏ដូចជាមានរៀបចំកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល ការអប់រំជាសាធារណៈ និងយុទ្ធនាការផ្តល់ព័ត៌មាន ដោយមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធ រួមមានគណបក្សនយោបាយអង្គការ ក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសង្គមស៊ីវិល ។

ដំណើរការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៣ រួមមានការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតយុទ្ធនាការបោះឆ្នោតរយៈពេល ០១ខែ ថ្ងៃ"ស" ថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សំឡេងឆ្នោត បានប្រព្រឹត្តទៅប្រកបដោយភាពរលូននិងសន្តិភាព។ ខុសពីប្រទេសមួយចំនួន ពុំមានរបាយការណ៍ស្តីអំពីការធ្វើឃាតខាងនយោបាយសូម្បីតែមួយករណីឡើយ និងពុំមានអំពើហិង្សាធ្ងន់ធ្ងរណាមួយកើតឡើង លើកលែងតែឧប្បត្តិហេតុមួយនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតស្ទឹងមានជ័យ រាជធានីភ្នំពេញ ដែលមានរថយន្តកងរាជអាវុធហត្ថ ០២ គ្រឿង ត្រូវបានដុតបំផ្លាញ។

នៅល្ងាចថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ដែលជាថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត ទូរទស្សន៍ជាតិកម្ពុជាបានប្រកាសលទ្ធផលបឋម ដែលផ្តល់ឲ្យដោយ គ.ជ.ប ផ្អែកលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ ដែលរៀបចំដោយគណៈកម្មការបោះឆ្នោតនៅតាមការិយាល័យនីមួយៗ ក្នុងនោះ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបាន ៣,២២៧,៧២៩សំឡេង និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិទទួលបាន ២,៩៤១,១៣៣សំឡេង។ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាបានប្រកាសលទ្ធផលបឋមតាមការគណនារបស់ខ្លួនថាគណបក្សប្រជាជនទទួលបាន ៦៨ អាសនៈ និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិទទួលបាន ៥៥ អាសនៈ ដែលលទ្ធផលនេះគឺប្រហែលគ្នានឹងលទ្ធផលដែលប្រកាស ដោយអង្គការ COMFREL (គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបាន ៦៧ អាសនៈ និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិទទួលបាន ៥៦ អាសនៈ)។ ផ្ទុយទៅវិញក្រោយមក គណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានប្រកាសថាខ្លួន ទទួលបាន ៦៣ អាសនៈ ឯគណបក្សប្រជាជនទទួលបាន ៦០ អាសនៈតែប៉ុណ្ណោះ។ ប្រសិនបើការអះអាងទាំងនេះធ្វើឡើងដោយផ្អែកសុទ្ធសាធទៅលើទម្រង់បែបបទលេខ ១១០៤ ដែលគ្រប់តំណាងរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ក៏ដូចជាអ្នកសង្កេតការណ៍របស់អង្គការ COMFREL បានទទួលពីការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗនោះលទ្ធផល មិនគួរខុសគ្នាដូចការអះអាងនេះដូច្នេះឡើយ។

ដូចបានកត់សម្គាល់ខាងលើរួចហើយបណ្តឹងតវ៉ា និងបណ្តឹងបដិសេធជាច្រើនត្រូវបានប្តឹងនិងដោះស្រាយនៅដំណាក់កាលផ្សេងៗ ក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត និងនៅកម្រិតផ្សេងៗពាក់ព័ន្ធនឹងការបំពាន ច.ប.ត.វ និងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់ ច.ប.ត.វ។ ចំពោះភាពមិនប្រក្រតីផ្អែកនីតិវិធីដែលបានបង្ហាញឲ្យឃើញតាមរយៈការបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព "ក" នោះជាប្រការដ៏មានសារៈសំខាន់ណាស់ គួរឲ្យកត់សម្គាល់ ដូចដែលអ្នកសង្កេតការណ៍ជំនាញម្នាក់គឺ លោកសាស្ត្រាចារ្យ Shiro Harada មកពីសាកលវិទ្យាល័យតូក្យូដែលលោកបាននិយាយថា មានភស្តុតាងច្បាស់លាស់ថា យើងមិនទាន់ឃើញមានការប្រើល្បិចខូចណាមួយទេតាមរយៈការបើកកញ្ចប់សុវត្ថិភាព។ " កំហុសដែលកើតចេញពីការធ្វេសប្រហែសទាំងនោះត្រូវបានរកឃើញក្នុងខេត្តក្រចេះ......ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនបានឃើញភស្តុតាងច្បាស់លាស់ណាមួយ អំពីការកេងបន្លំលើគណបក្សសង្គ្រោះជាតិទេ " (ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ទំព័រ២)។

ស្ទើរតែគ្រប់អ្នកសង្កេតការណ៍អន្តរជាតិទាំងអស់ បានសម្តែងនូវទស្សនៈវិជ្ជមានក្នុងការវាយតម្លៃរបស់ពួកគេ ចំពោះដំណើរការបោះឆ្នោតក្នុងសន្និសីទកាសែតដែលបានធ្វើឡើងនៅសណ្ឋាគារភ្នំពេញកាលពីថ្ងៃទី២៨ និង២៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ និងក្នុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍និងរបាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។

ចាប់តាំងពីការប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្នមក តំណាងប្រទេសជាច្រើនក៏បានសម្តែងការវាយតម្លៃជាវិជ្ជមានចំពោះដំណើរការបោះឆ្នោតនេះ។ លោក **បាន គីម៉ូន** អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្រសួងការបរទេសសហរដ្ឋអាមេរិក សហគមន៍អឺរ៉ុប និងតំណាងផ្សេងទៀតបានសម្តែងនូវការពេញចិត្តចំពោះការរៀបចំការបោះឆ្នោតនេះ។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍ទាំងនោះបានលើកទឹកចិត្តដល់គណបក្សនយោបាយទាំងអស់ ដោះស្រាយភាពមិនចុះសម្រុងគ្នាដោយសន្តិវិធី និងស៊ើបអង្កេតភាពមិនប្រក្រតីណាមួយដែលអាចកើតឡើងមុនពេល និងអំឡុងពេលនៃការបោះឆ្នោត។ សហគមន៍អឺរ៉ុបបានសម្តែងក្តីសង្ឃឹមថា "រាល់វិវាទដែលដាក់ជូន គ.ជ.ប និងយន្តការគតិយុត្តិដែលមានស្រាប់នឹងត្រូវបានដោះស្រាយភ្លាមៗនិងប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌"។

យន្តការយុត្តាធិការដែលបានបង្កើតហើយនេះគឺ គ.ជ.ប និងក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ក៏បានប្រើប្រាស់តួនាទីតាមអាណត្តិរបស់ខ្លួន ដើម្បីដោះស្រាយរាល់បណ្ដឹងទាំងអស់របស់គ្រប់គណបក្សនយោបាយ និងបុគ្គលដោយអនុលោមតាម ច.ប.ត.រ និងប្រកបដោយលក្ខណៈសេរីនិងយុត្តិធម៌។ មានការដាក់ចេញនូវសេចក្ដីសម្រេចដែលរួមមានការដាក់ទោសទណ្ឌតាមករណីសមស្របចំពោះការបំពានច្បាប់ ឬនីតិវិធី។ ឥឡូវនេះដំណើរការបានខិតជិតដល់ការបញ្ចប់ហើយដែលឈានទៅរកការប្រកាសលទ្ធផលបោះឆ្នោតជាផ្លូវការដោយ គ.ជ.ប ដែលគ្រោងធ្វើនៅថ្ងៃទី០៨ ខែកញ្ញា ខាងមុខនេះ។ ដូច្នេះការស្នើសុំឱ្យមានការបង្កើតយន្តការថ្មីមួយដូចជា"គណៈកម្មការរួម" ឬ "គណៈកម្មការពិសេស" នោះមិនត្រឹមតែស្ថិតនៅក្រៅកាលបរិច្ឆេទកំណត់ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងស្ថិតនៅក្រៅក្របខណ្ឌនៃ ច.ប.ត.រ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលបានផ្ដល់អំណាចឱ្យ គ.ជ.ប ក្នុងការរៀបចំដំណើរការបោះឆ្នោត និងផ្ដល់អំណាចឱ្យ គ.ជ.ប និងក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ក្នុងការដោះស្រាយរាល់វិវាទដែលអាចកើតមានឡើងក្នុងការបោះឆ្នោត។

លើសពីនេះព្រះមហាក្សត្រ បានចេញព្រះរាជសារចំនួនពីរទាក់ទងនឹងស្ថានការណ៍ជុំវិញលទ្ធផលបោះឆ្នោតនេះ។ នៅថ្ងៃទី៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់បានអំពាវនាវថា "ដើម្បីជាផលប្រយោជន៍ដ៏ឧត្ដមសម្រាប់ប្រទេសនិងប្រជាពលរដ្ឋយើង និងដើម្បីរក្សាសន្តិភាពនិងស្ថិរភាពជាតិខ្ញុំសូមអំពាវនាវដល់គណបក្សទាំងពីរដែលប្រជាពលរដ្ឋបានបោះឆ្នោតគាំទ្រឱ្យមានអាសនៈក្នុងរដ្ឋសភានីតិកាលទី៥ខាងមុខ សូមបន្តពិភាក្សារកដំណោះស្រាយដោយសន្តិវិធីចំពោះការវិវាទ ឬបញ្ហាទាំងឡាយដែលនៅសេសសល់។" នៅថ្ងៃទី៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់បានអំពាវនាវថា "ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាជារដ្ឋឯករាជ្យអធិបតេយ្យ និងមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាច្បាប់កំពូលដែលប្រជាជាតិយើងគោរពទាំងអស់គ្នា។ ការដោះស្រាយបញ្ហានានារបស់ជាតិគួរផ្អែកលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងប្រគល់តួនាទីទៅស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចដែលកំណត់ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់នានារបស់ជាតិយើង។"